

Werken volgens de methode

Procesevaluatie 'Handboek Methode Jeugdreclassering'

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

WERKEN VOLGENS DE METHODE

Procesevaluatie 'Handboek Methode Jeugdreclassering'

- eindrapport -

dr. Maartje Timmermans
drs. Joost van den Tillaart
drs. Ger Homburg

Amsterdam, februari 2010
Regioplan publicatienr. 1861

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van het
WODC, ministerie van Justitie.

VOORWOORD

Jeugdreclassering werkt sinds enige tijd volgens een nieuwe methodiek, beschreven in het Handboek methode jeugdreclassering. Vooruitlopend op een effectevaluatie van deze methodiek heeft Regioplan Beleidsonderzoek in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie een procesevaluatie uitgevoerd.

Zonder de medewerking van vele respondenten had dit onderzoek niet gerealiseerd kunnen worden. Aan dit onderzoek hebben meegewerkt teamleiders, gedragsdeskundigen en reclasseerders van verschillende instellingen die jeugdreclassering verzorgen, casusregisseurs van de Raad voor de Kinderbescherming en jeugdofficieren van justitie. Allen, hartelijk dank voor de tijd en moeite die u in dit onderzoek heeft willen steken. Voor het onderzoek is tevens een begeleidingscommissie samengesteld. De commissie heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de het resultaat van dit onderzoek. Op deze plaats willen wij de leden bedanken voor hun bijdrage.

De volgende personen hadden zitting in de begeleidingscommissie:

Dhr. C. (Carol) van Nijnatten. Voorzitter van de begeleidingscommissie.

Verbonden aan de Universiteit Utrecht.

Mevr. J. (Joyce) Aalberts, verbonden aan de Vrije Universiteit.

Dhr. A. (Arjan) de Boer, verbonden aan ministerie van Justitie als beleidsondersteuner Directie Justitieel Jeugdbeleid, afdeling straf

Mevr. J. (Jolien) Schrover, verbonden aan ministerie van Justitie als beleidsondersteuner Dienst Justitieel Jeugdbeleid.

Dhr. M. (Marius) van der Klei, projectleider jeugdreclassering, MO-groep.

Mevr. C. (Corine) van Ginkel, verbonden aan het WODC/ ministerie van Justitie.

Het onderzoek is uitgevoerd door Joost van den Tillaart (onderzoeker) en Maartje Timmermans (onderzoeker).

Dhr. Ger Homburg (projectleider)

Amsterdam, 11 februari 2010.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	I
Summary	VII
1 Inleiding en methode	1
1.1 Achtergrond en context.....	1
1.2 Aanleiding huidig onderzoek.....	6
1.3 Doelstelling, probleemstellingen en onderzoeksvragen	7
1.4 Leeswijzer	8
2 Methoden van onderzoek	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Methoden van onderzoek	9
3 Inventarisatie van het gebruik van het handboek	15
3.1 Inleiding.....	15
3.2 Bekendheid, training en gebruik van het handboek.....	15
3.3 Voordelen en nadelen van het handboek	17
3.4 Conclusies.....	22
4 Gesprekken met de jeugdreclasserders	25
4.1 Inleiding.....	25
4.2 Training, ondersteuning en feedback	25
4.3 Visie op het handboek	26
4.4 Het gebruik van het handboek in de praktijk.....	28
4.5 Knelpunten bij het gebruik van het handboek.....	31
4.6 Conclusies.....	32
5 Dossieronderzoek bij de instellingen	35
5.1 Inleiding.....	35
5.2 Resultaten dossieranalyse.....	35
5.3 Duiding van de resultaten	50
5.4 Conclusies.....	52
6 Beoordeling door de ketenpartners	55
6.1 Inleiding.....	55
6.2 Deelnemers interviews.....	55
6.3 Resultaten ketenpartners.....	56
6.4 Conclusies.....	60
7 Conclusies	63
7.1 Inleiding.....	63
7.2 Kernbevindingen huidig onderzoek.....	63
7.3 Kernbevindingen rapport 'Jeugdreclassering in de praktijk'	68
7.4 Vergelijking van de resultaten	71
7.5 Hoofdconclusie en nader onderzoek	73

Literatuur	75
Bijlagen	77
Bijlage 1	Topiclijst inventarisatieronde.....	79
Bijlage 2	Itemlijst dossieranalyse.....	83
Bijlage 3	Topiclijst interview jeugdreclasserders	89
Bijlage 4	Topiclijst interview ketenpartners.....	93
Bijlage 5	Kwaliteit van rapportages volgens de Raad voor de Kinderbescherming	97
Bijlage 6	Kwaliteit van rapportages volgens het Openbaar Ministerie.....	103

SAMENVATTING

Achtergrond en doelstelling onderzoek

Onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Justitie uit 2002 heeft laten zien dat jeugdreclassering een te versnipperde uitvoeringspraktijk kende. Er werd een veelheid aan methodieken toegepast die verschilden tussen jeugdreclasserders onderling, maar ook tussen instellingen die jeugdreclassering verzorgen. Om de uniformiteit in de werkwijze en de professionaliteit van de jeugdreclassering te verhogen, is er op initiatief van het ministerie van Justitie en de MOgroep een nieuwe methodiek tot stand gekomen. Deze is weergegeven in het Handboek Methode Jeugdreclassering. Medio 2006 is met de implementatie van het handboek begonnen. Vanaf 2010 moeten alle instellingen volgens de methodiek werken. Het ministerie wilde circa drie jaar na de invoering van het handboek in kaart brengen wat de stand van zaken is met betrekking tot de implementatie en eventuele knelpunten van de methodiek. Het WODC heeft begin 2009 aan RegioPlan opdracht gegeven een procesevaluatie van de nieuwe methodiek uit te voeren. Dit onderzoek is uitdrukkelijk niet bedoeld als effectevaluatie van de methodiek, daar is het vooralsnog te vroeg voor.

Opzet onderzoek: drie fasen

Het grootste deel van de werkzaamheden voor het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode mei-december 2009. Het onderzoek is opgezet in drie fasen:

1. een telefonische algemene inventarisatieronde bij gedragswetenschappers (ook wel gedragsdeskundigen genaamd) en teamleiders van vijftien instellingen die jeugdreclassering verzorgen (13 Bureaus Jeugdzorg en 2 gespecialiseerde instellingen). Deze fase is bedoeld om een eerste indruk te krijgen van het gebruik van de nieuwe methodiek bij alle instellingen, of medewerkers worden getraind, of het nut van het handboek wordt gezien en welke voor- en nadelen worden opgemerkt. Tevens kan aan de hand van deze fase worden ingeschat hoeveel afgesloten (en vergevorderde) dossiers volgens de nieuwe methodiek zijn uitgevoerd. Dit is nodig voor het dossieronderzoek bij de BJZ's.
2. de studie van honderd dossiers bij negen Bureaus Jeugdzorg (BJZ) en aanvullende interviews met vijftig jeugdreclasserders. Het handboek schrijft een aantal fases voor in de begeleiding van jongeren die allemaal in rapportages moeten worden vastgelegd. Deze fase van dossierstudie geeft dus feitelijk inzicht in hoeverre inhoudelijk en procedureel volgens het handboek wordt gewerkt. De aanvullende interviews geven de visie weer van jeugdreclasserders zelf op het gebruik, de werkwijze, nadelen van het handboek en uniformiteit en professionaliteit.
3. telefonische interviews met twee ketenpartners van de jeugdreclassering, de Raad voor de Kinderbescherming en het Openbaar Ministerie (beide

11 respondenten). In deze laatste fase gingen we na in hoeverre ketenpartners het werk van de jeugdreclassering als professioneel en uniform beschouwen en of daar de laatste jaren veranderingen in zijn geconstateerd.

Algemene bekendheid Handboek Methode Jeugdreclassering

Uit de inventarisatieronde met gedragswetenschappers en teamleiders blijkt dat het handboek bekend is bij alle onderzochte instellingen die jeugdreclassering verzorgen. De meeste respondenten geven aan dat de werkwijze van de jeugdreclassering in principe volgens het handboek verloopt en dat dit geldt voor de verschillende soorten begeleidingstrajecten (bijvoorbeeld ITB Harde Kern of ITB Criem). Dit geldt voor op één na alle instellingen, ook voor de andere sublocaties (voor zover die er zijn). Medewerkers die ten tijde van de invoering van het handboek al werkzaam waren als jeugdreclasserder werden gedurende het implementatieproces getraind. De betreffende training bestond uit vijf bijeenkomsten (op vijf dagen). Medewerkers die later binnen de instelling zijn komen werken, volgen doorgaans een training binnen een halfjaar na aanstelling. Beide trainingen, voor 'oude' en nieuwe medewerkers, hebben een verplicht karakter: bij ziekte dient de gemiste bijeenkomst te worden ingehaald. De inhoud is zowel theoretisch als praktisch van aard. Uit gesprekken met jeugdreclasserders blijkt bovendien dat het overgrote deel ook nu nog wordt ondersteund in het gebruik van het handboek en/of feedback krijgt op de wijze waarop zij het handboek in de praktijk toepassen.

Visie en veranderde werkwijze

De grote meerderheid van de instellingen ziet het belang van het handboek in. Hierbij wordt wel een aantal keer door teamleiders en gedragswetenschappers opgemerkt dat er in het begin weerstand heerste ten aanzien van de nieuwe methode. Uniformiteit in de werkwijze, doelgerichter werken en verhoogde structuur en houvast in het werk worden (spontaan) als belangrijke aspecten van het handboek genoemd. Er wordt onverminderd aangegeven dat het handboek in zijn totaliteit als nuttig wordt ervaren. Doordat er wordt gewerkt volgens een onderbouwde methode, kunnen de jeugdreclasserders hun werkwijze beter verantwoorden, is de werkwijze transparanter en heeft de jeugdreclassering een duidelijker gezicht gekregen. De jeugdreclasserders zelf vinden de beoogde uniformiteit binnen de jeugdreclassering positief en een ruime meerderheid ziet dat het handboek daar in de praktijk ook daadwerkelijk toe bijdraagt of kan bijdragen. Een ruime meerderheid van de jeugdreclasserders vindt ook dat het handboek invloed heeft op de eigen professionaliteit. Er wordt gesteld dat er doelgerichter, gestructureerder, stapsgewijzer, meetbaarder en toetsbaarder en met een kritischer houding wordt gewerkt. Een aantal instellingen geeft ook aan specifieke onderdelen van het handboek minder nuttig te vinden. Het belangrijkste voorbeeld daarvan is het huidige risicotaxatie-instrument, de Washington State Juvenile Court Pre-Screen Assessment. Het instrument zou niet alle relevante informatie meenemen in de schatting, het zou niet sensitief genoeg zijn voor verandering en het instrument zou te veel zijn gebaseerd op de Amerikaanse

situatie en niet valide zijn voor de Nederlandse situatie.

Op het niveau van de begeleiding wordt een verandering in de werkwijze geconstateerd: voorheen werden de zogenoemde leefgebieden van de jongere in kaart gebracht en werd er gewerkt aan het 'op de rails zetten' van het leven van de jongere. Sinds de komst van het handboek werkt men echter veel doelgerichter aan het voorkomen van recidive vanuit de veranderbare criminogene factoren van de jongere. Daarnaast wordt gesteld dat er niet langer direct wordt gestart met de hulpverlening, maar dat eerst wordt gekeken naar de stand van zaken en dat met het inschatten van de risico's op recidive en schade de intensiteit van de begeleiding wordt bepaald. Verder blijkt uit de gesprekken met de jeugdreclasserders dat sommige elementen uit het handboek nog niet zijn ingesleten. Zo blijkt dat jeugdreclasserders niet allemaal in staat zijn om de drie routes inhoudelijk te onderscheiden. Vaak werd de interviewer gevraagd wat de routes ook alweer inhouden. Daarnaast bleek dat de jeugdreclasserders ook in de praktijk de routes moeilijk onderscheiden. Veelal werd gesteld dat deze routes in verwevenheid en onbewust worden toegepast in het werken met de jongeren.

Knelpunten van de methodiek

Ondanks dat het belang van het Handboek Methode Jeugdreclassering breed wordt gedragen, zijn er zeker ook knelpunten te benoemen. Het vaakst wordt aangegeven dat de nieuwe methode om frequente en uitgebreide verslaglegging en rapportages naar ketenpartners vraagt. Tevens is er kritiek op de gebruiksvriendelijkheid van de nieuwe formulierensets. Hiervan zeggen sommige teamleiders en gedragswetenschappers dat jeugdreclasserders de formats onoverzichtelijk vinden met een onduidelijke lay-out, te veel herhalingen en te moeilijk woordgebruik voor de jongeren. Daarnaast is er kritiek op het handboek zelf. Zo wordt het handboek soms als te omvangrijk en moeilijk leesbaar omschreven. Ook mist men bepaalde onderwerpen in het handboek. Zo is er geen aandacht voor seksualiteit en andere culturen. Tevens lijkt het handboek niet te zijn afgestemd op leerplichtzaken en samenloopzaken, wat in de praktijk een lastig probleem blijkt (met name met betrekking tot de samenloopzaken).

De knelpunten die door teamleiders en gedragsdeskundigen werden aangegeven, werden niet door alle jeugdreclasserders als zodanig herkend. Uitzondering is het knelpunt dat de caseload te hoog zou zijn om het handboek volledig te kunnen toepassen. Een grote meerderheid onderschreef dit knelpunt. De twee voornaamste knelpunten die verder uit de interviews met jeugdreclasserders naar voren kwamen, zijn de geringe aansluiting van het handboek bij leerplichtzaken en de starheid van het risicotaxatie-instrument.

Toepassing methodiek in de praktijk

Het dossieronderzoek laat zien dat de methodiek in grote mate door de instellingen wordt toegepast. Er zijn echter zeker nog verbeterpunten te vinden. Dit geldt bovendien vooral voor de middelgrote en kleine instellingen. Hieronder worden de kernresultaten van het dossieronderzoek samengevat.

Een belangrijk uitgangspunt van het Handboek Methode Jeugdreclassering is dat men bij het begin van de begeleiding (diagnostische fase in plan van aanpak) een inschatting maakt van het recidiverisico van de jongere met behulp van een wetenschappelijk onderbouwde methode (het risicotaxatie-instrument). Het benoemen van criminogene factoren (delictgerelateerde factoren) tijdens de diagnostische fase vormt een ander kernpunt van de nieuwe methodiek. De aanpak dient immers te worden afgestemd op die (veranderbare) factoren die daadwerkelijk samenhangen met het gepleegde delict. Uit het dossieronderzoek blijkt dat de meerderheid van de instellingen de onderdelen inderdaad toepast. In een aanzienlijk deel, ongeveer een kwart, wordt echter geen taxatie op basis van het risicotaxatie-instrument gemaakt. Dit zijn vaker kleinere instellingen. In bijna een vijfde van dossiers blijkt dat er geen delictgerelateerde factoren werden geëxpliciteerd.

Volgens de methodiek dient de diagnostische fase te leiden tot een concreet werkplan, waarin duidelijk wordt welke doelstellingen moeten worden nagestreefd om de recidivekans van jongeren te verminderen. In nagenoeg alle dossiers waar een werkplan werd aangetroffen, wordt expliciet gemaakt aan welke doelen met de jongere moet worden gewerkt. Hierbij wordt minder vaak de reden aangegeven waarom op die doelen moet worden ingezet. De dossierstudie laat tevens een belangrijke rol van de ouders bij de begeleiding zien. Naast de jongere, worden de ouders bevraagd over hun ideeën wat belangrijk is in het begeleidingstraject, of waar zij behoefte aan hebben (responsiviteit), wat hun taken zijn in het begeleidingstraject en hoe zij vonden dat de begeleiding is verlopen en/of wat hun mening is over de rapporten die over hun zoon of dochter worden geschreven. Ook wordt in de overgrote meerderheid van de onderzochte dossiers de responsiviteit van de jongere zelf getoetst en vastgelegd, evenals beperkingen, sterke punten en belangrijke steunbronnen in de omgeving. De leerstijl van de jongere wordt vaker, in ongeveer een kwart van de gevallen, achterwege gelaten.

Het handboek schrijft tevens voor om ieder halfjaar het plan van aanpak te evalueren en op basis daarvan een nieuw plan van aanpak te schrijven. Dit blijkt in slechts de helft van de onderzochte dossiers te zijn gedaan. In minder dan twee derde van de trajecten waarin tussentijds werd geëvalueerd, gebeurde dat inderdaad na een periode van een halfjaar. In de overige trajecten werd meestal later dan na een halfjaar tussentijds geëvalueerd, wat overigens conform de Wet op de jeugdzorg is. Qua inhoud zijn de tussentijdse evaluaties doorgaans conform hetgeen het handboek voorschrijft. Er wordt beschreven hoe de begeleiding tot dan toe is verlopen, in hoeverre de doelen uit het plan van aanpak zijn gehaald en wat de stand van zaken is. Het enige onderdeel wat minder vaak is vastgelegd, betreft de vraag of er herstelbemiddeling werd ingezet.

Wanneer een begeleidingstraject ten einde loopt, moet er een afsluitrapportage worden opgesteld. Deze rapportages werden significant vaker aangetroffen in de dossiers van grote instellingen dan in de dossiers van

kleinere instellingen. In bijna alle gevallen worden de werkdoelen geëvalueerd, terwijl het algemene einddoel van jeugdreclassering, het niet meer plegen van een strafbaar feit dan wel het stoppen met ongeoorloofd schoolverzuim, in een aantal gevallen (ruim een kwart) achterwege wordt gelaten. In de afsluitrapportage wordt bijna altijd, zoals het handboek voorschrijft, de kans op recidive opnieuw ingeschat. Deze kans is echter meestal alleen gebaseerd op een eigen inschatting en minder vaak op zowel een eigen inschatting als op het risicotaxatie-instrument.

Op het moment dat de begeleiding niet verloopt zoals dat zou moeten, mag de jeugdreclasseerder de jongere terugmelden. In een minderheid van de onderzochte dossiers was dit aan de orde geweest. Drie elementen kwamen daarin steeds terug, namelijk de reden van de negatieve terugmelding, het verloop en de aard van de contactmomenten en een conclusie met een advies van de jeugdreclasseerder. De mening van de jongere en van de ouders over het traject en de terugmelding kwam echter niet altijd terug in de rapportage.

Beoordeling werk jeugdreclassering door ketenpartners

Uit de telefonische interviews met de Raad voor de Kinderbescherming en het Openbaar Ministerie kunnen we opmaken dat beide partijen van mening zijn dat de professionaliteit van jeugdreclassering (zeer) hoog is. Genoemd worden bijvoorbeeld de grote betrokkenheid, kennis van zaken en ketengericht denken en overleggen door de jeugdreclasseerders. Hierbij werden tevens enkele kanttekeningen geplaatst: de professionaliteit kan namelijk wel verschillen per jeugdreclasseerder, procedureel schiet het nog wel eens tekort (termijnen van rapportages, gedetailleerdheid rapportages), jeugdreclasseerders gaan soms te solistisch te werk en jeugdreclassering laat de begeleiding soms langer doorgaan dan geoorloofd in de ogen van de Raad en het OM. De helft tot een kleine meerderheid van alle ondervraagden bij de Raad en het OM ziet een duidelijke verbetering in de professionaliteit. Hiervoor wordt door sommigen (spontaan) de nieuwe werkwijze, die nu meer is gericht op het verminderen van recidive, als oorzaak aangewezen. Bij het OM wordt dit gezien als effect van de nieuwe structuur van de rapportages.

Wat betreft uniformiteit in de werkwijze van jeugdreclassering ziet de Raad vaker dan het OM een verbetering in de afgelopen jaren. Als verbetering wordt genoemd dat de rapportages dezelfde opbouw hebben, maar ook eenzelfde systematische aanpak weergeven, zoals het inschatten van recidiverisico's en criminogene factoren. Ook zijn jeugdreclasseerders vaker als casemanager aan het werk: de behandeling van jongeren wordt vaker uitbesteed. Een aantal respondenten bij zowel de Raad als het OM plaatst tevens de kanttekening dat jeugdreclassering niet volledig uniform is en ook nooit kan worden, omdat het nu eenmaal om mensenwerk gaat. Bij de Raad worden de rapportages doorgaans positiever beoordeeld dan door het OM en tevens merken casusregisseurs bij de Raad vaker veranderingen op in de (kwaliteit van de) rapportages dan de bevroegde officieren van justitie. Hierbij moeten we echter rekening houden met het feit dat niet alle respondenten bij het OM een oordeel

hebben over alle rapportages, omdat bleek dat zij sommige stukken niet of bijna nooit onder ogen krijgen.

Conclusie

Op basis van de resultaten van dit onderzoek en een vergelijking met de resultaten van het WODC-onderzoek uit 2002 kunnen we concluderen dat de huidige werkwijze van de jeugdreclassering gestructureerder en uniformer lijkt dan voorheen. Dat blijkt onder meer uit de gelijke stappen die de jeugdreclasseerders in het begeleidingstraject uitvoeren en de wijze waarop zij daarover (richting ketenpartners) rapporteren. Dat laat onverlet dat de jeugdreclasseerders in staat zijn om binnen een begeleidingstraject eigen accenten te leggen en daarbij eigen methodische uitgangspunten kunnen hanteren. Opgemerkt dient te worden dat dit ook de bedoeling is geweest van het Handboek Methode Jeugdreclassering en dat deze vrijheid van handelen, binnen de methode, wordt gewaardeerd door de jeugdreclasseerders.

SUMMARY

Background and objective of the study

A study of the Research and Documentation Centre of the Dutch Ministry of Justice (WODC) of 2002 showed that the working method of youth probation services was too varied in practice. A large number of methodologies were applied, which varied from probation officer to probation officer, but also between the various organisations which provide youth probation services. In order to increase the uniformity of the working method and to professionalise youth probation services, a new methodology has been developed on the initiative of the Ministry of Justice and the Social Entrepreneurs Group (MOgroep). This method is described in the Handbook Method Youth Probation (Handboek Methode Jeugdreclassering). In 2006, a start was made with the implementation of this handbook. As from 2010, all organisations involved are obliged to work in accordance with the method. The Ministry planned to map out the state of affairs with regard to the implementation and possible bottlenecks of the methodology three years after the implementation. In the beginning of 2009, the WODC commissioned Regioplan Policy Research to carry out a process evaluation of the new methodology. This study is explicitly not intended as an effect evaluation of the methodology, for which it is as yet too early.

Research design: three stages

The main part of the research activities took place between May and December of 2009. The study consisted of three stages:

1. a general inventory round by telephone among behavioural scientists and team leaders of fifteen organisations that provide youth probation services (13 Offices for Juvenile Care (Bureaus Jeugdzorg, BJZ), the Salvation Army and an organisation which provides youth probation services to disabled youngsters (William Schrikker Stichting)). This stage is intended to obtain a first overview of the use of the new methodology by all organisations, the question whether employees are trained, whether the handbook is regarded as a useful instrument and which pros and cons are mentioned. In addition, by means of this stage the number of closed (and advanced) cases which have been carried out in accordance with the new methodology can be estimated. This information is necessary for the document study at the BJZ offices.
2. a study of a hundred cases at nine BJZ offices and additional interviews with fifty youth probation officers. The handbook requires that a number of phases are followed in the process of supervising youngsters and that these phases are described in written reports. This stage of the document study provides factual insight into the extent to which probation officers work according to the handbook, both with regard to content and procedures. The additional interviews reflect the views of the youth probation officers themselves on the use, working method, and pros and

- cons of the handbook, and uniformity and professionalism.
3. telephone interviews with two other organisations involved in youth probation, the Child Protection Board (Raad voor de Kinderbescherming) and the Public Prosecutor (Openbaar Ministerie) (both 11 respondents). In this last stage we investigated to what extent these two organisations consider the work of youth probation services as professional and uniform and whether they have observed changes with respect to this in the last few years.

General familiarity with the Handbook Method Youth Probation

From the inventory round among behavioural scientists and team leaders it appears that all the organisations under study that provide youth probation services are familiar with the handbook. Most respondents indicate that the working method of youth probation services is in principle in line with the handbook requirements and that this applies to different kinds of supervision programmes (for instance: the intensive programmes Hard Core (the 'final opportunity programme') and CRIEM (for first offenders and offenders of foreign origin)). This also applies to all but one of the other sub-locations (insofar as they exist). Employees who already worked as youth probation officers before the implementation of the handbook followed a training course during the implementation process. The course in question consisted of five sessions (on five days). Other employees usually follow a course within half a year after they have been appointed. Both courses, for 'old' and new employees, are obligatory: in case of illness the missed session must be made up. The content of the course is both theoretical and practical in nature. Moreover, from conversations with youth probation officers it appears that the vast majority of the employees still receive support in using the handbook and also receive feedback on the way they apply the handbook in practice.

View and changed working method

The vast majority of the organisations appreciate the importance of the handbook. However, a number of team leaders and behavioural scientists mention that there had been opposition to the new method in the beginning of the implementation process. Uniformity of the working method, a more purposeful approach, and an increased structure are (spontaneously) mentioned as significant aspect of the handbook. It is frequently mentioned that the handbook in its entirety is regarded as useful. Due to the fact that the work is done according to a well-founded method, youth probation officers can better account for the choices they make. In addition, the method of working is more transparent and the image of youth probation has become clearer. Youth probation officers themselves regard the intended uniformity within youth probation services as positive and the vast majority is of the opinion that the handbook actively contributes to this in practice or at least that it has the potential to do so. The large majority of youth probation officers also claim that the handbook has an influence on their own professionalism. It is alleged that the work approach has become more purposeful, structured, gradual, measurable and verifiable and that a more critical work attitude is adopted.

A number of organisations indicate that they regard certain specific parts of the handbook as less useful. The most important example of this is the current risk assessment instrument, the Washington State Juvenile Court Pre-Screen Assessment. It is argued that the instrument does not take into account all relevant information in the assessment, that it is not sensitive enough with regard to changes and that it is too much geared to the American situation and not valid for the Dutch situation.

At the level of supervision a change of the working method is observed: before, the so-called social environments of the youngster would be mapped out and the main focus would be on putting the youngster's life back on track. Since the implementation of the handbook, the focus has shifted towards the prevention of re-offending by more purposefully focusing on those criminogenic factors of the youngster which can be influenced. In addition, it is suggested that assistance is no longer started immediately, but that first the state of affairs is contemplated: the intensity of the supervision is determined after assessing the risk of re-offending and damage. From the conversations with the youth probation officers it appears that some elements of the handbook have not completely been incorporated yet. Not every youth probation officer is able to distinguish the differences in content between the three routes. Often they asked the interviewer questions about the exact import of the routes. Furthermore, it turned out that youth probation officers also find it hard to distinguish the routes in practice. It was often indicated that a route is applied subconsciously and in close connection with other routes when working with the youngsters in practice.

Bottlenecks of the methodology

Despite the fact that the importance of the Handbook Method Youth Probation is broadly based, certain bottlenecks can be identified. The criticism that is uttered most often is that the new method requires frequent and extensive reports on behalf of other organisations involved in youth probation. The lack of user-friendliness of the new forms is another point of criticism. A number of team leaders and behavioural scientists mention that youth probation officers think the formats are poorly organised, the lay-out is rather messy, there is too much repetition and the use of words is too complicated for youngsters. Besides, the handbook itself is also being criticised for being too bulky and difficult to read. Furthermore, a number of subjects are not treated in the handbook. No attention is paid to the subject of sexuality and other cultures. In addition, the handbook doesn't seem to be geared to compulsory education cases and cases in which the child has also been placed under supervision due to child-raising problems, which in practice turns out to be a difficult problem (especially with regard to the latter cases).

Not all the bottlenecks indicated by the team leaders and behavioural scientists were recognised as such by all youth probation officers. However, with regard to one bottleneck the vast majority of the youth probation officers are in agreement: the caseload is too high to be able to apply the handbook in its entirety. Two main other bottlenecks which emerged from the interviews

with youth probation officers, are the limited connection of the handbook with compulsory education cases and the rigidity of the risk assessment instrument.

Application of the methodology in practice

The document study shows that the organisations extensively apply the methodology. However, there are certain points for improvement. Moreover, this mainly concerns medium-sized and small organisations. Below the core results of the document study are summarised.

An important starting point of the Handbook Method Youth Probation is that at the beginning of the supervision programme (diagnostic phase in action plan) an assessment is made of the risk of re-offending of the youngster with the help of a scientifically based method (the risk assessment instrument). Another central point of the new methodology is the identification of criminogenic factors (offence-related factors) during the diagnostic phase. After all, the approach is supposed to be geared to those factors (which can be influenced) that are actually connected with the offence committed. The document study shows that the majority of the organisations indeed apply the various steps described in the Handbook. However, a considerable part of the organisations, about a quarter, does not make assessments based on the risk assessment instrument. For the most part, this concerns smaller organisations. In nearly a fifth of the cases it turns out that offence-related factors have not been made explicit.

According to the methodology, the diagnostic phase should lead to a concrete work plan, in which the objectives to decrease the risk of re-offending of the youngsters are clarified. In nearly all cases which contained a work plan, the objectives that apply to the youngster are made explicit. However, the reason why these specific objectives have been chosen is less often specified. The document study also shows that the parents of the youngsters are involved in the supervision programme. In addition to the youngster, the parents are also asked to share their ideas on what they think is important with respect to the supervision programme, what their needs are (responsivity), and what their tasks are in the programme. Later in the process, their opinion is asked on the way the supervision programme has worked out and on the reports that have been written about their son or daughter. The responsivity of the youngster is also tested and committed to paper in the vast majority of the cases under study, as well as limitations, strong points and important sources of support in their environment. The learning style of the youngster is often, in about a quarter of the cases, omitted.

The handbook also requires that the action plan is evaluated each half year, and that a new action plan be written on the basis of this evaluation. It turns out that only in half of the cases this was done. Less than two-thirds of the programmes in which interim evaluations took place, have been evaluated after a period of half a year. The interim evaluations of most other programmes took place later than that, which is by the way in conformity with the Youth

Care Act (Wet op de jeugdzorg). With regard to content, the interim evaluations are usually in accordance with the requirements of the handbook. The development of the programme is described, as well as the extent to which the objectives of the action plan have been met and the current state of affairs. The only part that is less often committed to paper is the question whether victim/perpetrator mediation took place.

At the end of a supervision programme, a final report must be written. The files of large organisations significantly more frequently contained these reports than the files of smaller organisations. In nearly all cases the work objectives are evaluated, whereas the ultimate (general) objective of youth probation, that the youngster no longer commits criminal offences, and is no longer illegally absent from school, is omitted in a number of cases (more than a quarter). In the final report, the risk of re-offending is nearly always re-assessed, according to the requirements of the handbook. However, in most of the cases this risk is only based on the supervisor's own assessment, and less often on his own assessment in combination with the risk assessment instrument.

When the supervision programme does not develop the way it should, the youth probation officer is supposed to report this back to the Child Protection Board and the Public Prosecutor. This situation occurred in a minority of cases. Three elements kept recurring, namely: the reason behind the negative report, the development and the nature of the moments of contact and a conclusion including an advice of the youth probation officer. The opinions of the youngster and the parents about the programme and the negative report were not always included in the report.

Assessment work youth probation services by other organisations involved

From the telephone interviews with the Child Protection Board and the Public Prosecutor we may conclude that both parties share the opinion that there is a high degree of professionalism at youth probation services. Aspects that are mentioned are: large commitment, extensive know-how, and orientation towards the Child Protection Board and the Public Prosecutor (approach and consultation). However, a number of comments were made: the degree of professionalism can vary from one youth probation officer to another, procedures are not always followed correctly (deadlines of reports, detailedness of reports), sometimes youth probation officers take an individualistic approach and sometimes youth probation services continue the supervision programme for a longer period of time than the Child Protection Board and the Public Prosecutor allow for. A small majority of the respondents of the Child Protection Board and the Public Prosecutor have observed a clear improvement with respect to professionalism. Some of the respondents (spontaneously) mention that this is the result of the new working method, which is now more geared to reducing the risk of re-offending. Respondents of the Public Prosecutor regard this as the effect of the new structure of the reports.

With regard to uniformity of the working method of youth probation services, the Child Protection Board more frequently observes an improvement over the past few years than the Public Prosecutor. One of the improvements that are mentioned is that reports are similar in structure, and also reflect a similar systematic approach, such as the assessment of the risk of re-offending and criminogenic factors. Youth probation officers also work more often as case managers: the actual treatment of the youngsters is outsourced more often. A number of respondents of both the Child Protection Board and the Public Prosecutor also comment that youth probation is not completely uniform and can never be fully standardised, because of the diversity of the people involved. The Child Protection Board generally judges the reports more positively than the Public Prosecutor and the case managers of the Child Protection Board also observes changes in (the quality of) the reports more frequently than the Public Prosecutors that have been interviewed. However, it must be taken into account that not all respondents of the Public Prosecutor have an opinion on all reports, because it turned out that they do not receive all the reports.

Conclusion

Based on the results of this study and a comparison with the results of the WODC-study of 2002, we may conclude that the current working method of youth probation services seems better structured and more uniform than before. This becomes apparent from the similar phases that youth probation officers follow in the supervision programme and the way they report (to other organisations involved). However, youth probation officers are still able to choose which aspects of the supervision programme they emphasise and to apply their own methodological principles. It should be mentioned that this was precisely the intention of the Handbook Method Youth Probation and that this freedom of action, within the bounds of the methodology, is appreciated by the youth probation officers.

1 INLEIDING EN METHODE

1.1 Achtergrond en context

Jeugdreclassering

Jeugdreclassering is een vorm van begeleiding voor strafrechtelijk minderjarige jongeren (twaalf- tot achttienjarigen) die met de politie in aanraking zijn gekomen vanwege het plegen van een delict waarvan een proces-verbaal is opgemaakt of die vanwege structureel schoolverzuim in aanraking zijn gekomen met een leerplichtambtenaar. Jeugdreclassering is vooral bedoeld voor minderjarige jongeren die het risico lopen een criminele carrière op te bouwen. Het centrale doel van de jeugdreclassering is het terugdringen van recidive (of schoolverzuim) van jongeren door het werken aan delictgerelateerde en veranderbare criminogene factoren. Een belangrijk neven doel is een gedragsverandering bij de betrokken jongeren, waardoor participatie en integratie van de jongere in de samenleving worden bevorderd.¹

De begeleiding wordt enerzijds vaak neergezet als het begrenzen en bewaken van het gedrag van de jongere. De jeugdrechter legt aan de jongere voor een bepaalde periode jeugdreclasseringbegeleiding op. Wanneer de jongere in kwestie recidiveert of zich niet aan de bijzondere voorwaarden en aanwijzingen bij het vonnis houdt, krijgt hij/zij alsnog de vastgestelde voorwaardelijke straf opgelegd. Naast vergelding en afschrikking heeft jeugdreclassering een pedagogische functie. Hierbij gaat het om bescherming en bevordering van een positieve ontwikkeling van de jongere. Het gaat immers om een kwetsbare doelgroep die extra hulp nodig heeft om op succesvolle wijze te participeren in de maatschappij. Dit onderscheid tussen het juridische en pedagogische aspect van de begeleiding wordt op deze manier door de jeugdreclassering zelf gemaakt.

Vervolgens is het zaak om het juridische aspect en het pedagogische aspect van de maatregel goed in balans te houden. Dit betekent dat de jeugdreclasserender zich richt op de opvoeding en ontwikkeling van de jongere en tegelijkertijd afstand kan bewaren en de kaders van het strafrecht in het oog houdt (bijvoorbeeld terugmelding van een jongere bij recidive of onvoldoende medewerking). Zo ontstaat een combinatie van duidelijke grenzen, heldere consequenties bij ongewenst gedrag en pedagogische kansen voor persoonlijke groei en ontwikkeling.

De uitvoering van de begeleiding geschiedt door de afdeling Jeugdreclassering van Bureau Jeugdzorg. Dit is geen geïsoleerde afdeling, maar

¹ Vogelvang, B. (2005) *Handboek Methode Jeugdreclassering: De jongere aanspreken*. Utrecht: MOgroep.

vormt een integraal onderdeel van een veel grotere organisatie. De jeugdrechter schakelt de jeugdreclassering op advies van de Raad voor de Kinderbescherming in tot en met de einddatum van strafrechtelijke afdoening dan wel de datum waarop de proeftijd afloopt. De jeugdreclasserder rapporteert aan de Raad over datgene wat in het kader van de jeugdreclassering gebeurt. In totaal telt Nederland zeventien instellingen die jeugdreclassering verzorgen, namelijk vijftien Bureaus Jeugdzorg en twee instellingen voor jeugdreclassering met een specialistisch karakter. William Schrikker Jeugdreclassering is gericht op jongeren met een verstandelijke handicap. Het Leger des Heils behandelt geen specifieke doelgroep, maar voert zelf cognitieve gedragstrainingen uit voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar. Deze laatste twee instellingen werken landelijk, terwijl de Bureaus Jeugdzorg regionaal werken.

Versnipperde uitvoeringspraktijk

In 2002 verscheen het WODC-rapport *Jeugdreclassering in de praktijk*², een verslag van een onderzoek waarin jeugdreclasserders werden geïnterviewd over door hen begeleide cliënten en over knelpunten in de uitvoering van de jeugdreclassering. Eén van de conclusies van dit onderzoek was dat *'jeugdreclasseringswerkers gebruikmaken van een veelheid aan methodische uitgangspunten en attitudes die in meer of mindere mate herleidbaar zijn tot bestaande theoretische concepten. De toegepaste methodiek lijkt daarbij sterk te verschillen per jeugdreclasseringsinstelling en daarbinnen per individuele werker. Het is niet de eerste keer dat die situatie wordt gesignaleerd.'* Met andere woorden, de werkwijze in de jeugdreclassering bleek versnipperd en onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd (Vogelvang, 2005). Mede naar aanleiding van deze bevinding is het initiatief genomen om de jeugdreclassering te professionaliseren en meer uniform te maken. Professionalisering van de jeugdreclassering is om een aantal redenen van belang. Op de eerste plaats is het essentieel dat de jeugdreclassering verantwoording aflegt aan de samenleving over de effectiviteit van de inspanningen om jeugddelinquenten te veranderen. Op de tweede plaats is professionalisering belangrijk voor jeugdreclasserders zelf. Tijdens het werk moet duidelijkheid bestaan over welke methode wel werkt en welke niet. Ten derde hebben jeugddelinquenten belang bij de professionalisering van jeugdreclassering. Deze jongeren moeten immers worden uitgedaagd om hun gedrag en leefwijze te veranderen (Vogelvang, 2005).

Handboek Methode Jeugdreclassering – de theorie

Naar aanleiding van het eerder genoemde WODC-rapport en de constatering dat een veelheid aan methodische uitgangspunten en attitudes afbreuk doet aan de kwaliteit van de jeugdreclassering, hebben de Directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ) en de MOgroep opdracht gegeven een methodiekhandboek te ontwikkelen. Dit handboek moet bijdragen aan het inzetten van eenduidige

² Kruissink, M. en C. Verwers (2002) *Jeugdreclassering in de praktijk* (WODC Onderzoek en Beleid nr. 202). Den Haag/Meppel: Boom Juridische Uitgevers.

evidence-based methoden en interventies en aan een meer uniforme inhoud en uitvoering van begeleiding van jeugdige delinquenten. Het Handboek Methode Jeugdreclassering is in december 2005 verschenen. De implementatie is in de tweede helft van 2006 begonnen en vanaf januari 2010 zou de jeugdreclassering in heel Nederland volgens het handboek moeten werken.

Het handboek erkent het veelzijdige karakter van de jeugdreclassering. Naast het begrenzen en bewaken van de jongere (het juridisch of gedwongen perspectief) gaat het om ondersteuning bij de opvoeding van de jongere. Daarom wordt hier niet alleen van een juridisch, maar van een algemener *normatief* perspectief gesproken. Ook het inhoudelijke perspectief op jeugdreclassering is tweeledig. Er is een dienstverlenende of *pragmatische* kant, waarin cliënt en reclasseerder geacht worden met elkaar te onderhandelen over de te leveren diensten binnen het begeleidingstraject. Deze pragmatische kant is gebaseerd op de dagelijkse praktijk, de ervaring en mensenkennis van de reclasseerder. Dan is er de wetenschappelijke kant van de dienstverlening. Het delictgedrag wordt als symptoom gezien en behandeld, waarbij *evidence-based* methoden (interventies) dienen te worden gebruikt om de symptomen (delictgedrag) van de jongere te bestrijden.

De jeugdreclasseerder wordt geacht de jongere langs de normatieve route, de pragmatische route én de wetenschappelijke route door de fasen van diagnostiek, planvorming, uitvoering en evaluatie/afsluiting te begeleiden. Alle drie de routes zijn noodzakelijk voor een succesvol verloop van het begeleidingstraject bij jeugdreclassering.

De kern van de methode wordt gevormd door de zes *What Works*-beginselen. De beginselen komen voort uit onderzoek van onder meer Lipsey³ en Bonta⁴, naar de effectiviteit van programma's die recidive tegengaan en rehabilitatie bevorderen. Met het *risicobeginsel* wordt de intensiteit van de interventie afgestemd op de recidivekans en de schadekans. De recidivekans heeft betrekking op de kans dat de jongere het delict opnieuw zal begaan. De schadekans betreft het risico dat de jongere fysieke dan wel psychische schade toebrengt aan slachtoffers en aan zichzelf, alsook de kans dat de jongere schade toebrengt aan het begeleidingstraject. Het *behoeftebeginsel* stemt de interventie af op de dynamische criminogene factoren van de jongere, die rechtstreeks samenhangen met het plegen van delicten. Het *responsiviteitsbeginsel* houdt in dat effectieve interventies (gericht op criminogene factoren) moeten worden gekozen die aansluiten bij de motivatie, de mogelijkheden en de leerstijl van de jongere. Met het

³ Lipsey, M.W. & Wilson, D.B. (1998) Effective Intervention for Serious Juvenile Offenders: Synthesis of Research. In: R. Loeber & D.P. Farrington (Red.). *Serious and Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions*. New York: Sage Publications.

⁴ Bonta, J. (2002) Offender risk assessment: Guidelines for selection and use. *Criminal Justice and Behavior*, 29(4), 355-379.

professionaliteitsbeginsel worden behoeften van jongeren (en/of ouders) en beschikbare methoden door de jeugdreclasserder op elkaar afgestemd. Zo moet worden beoordeeld op welke criminogene factoren van de jongeren aandacht moet worden gericht en welke methoden hierbij aansluiten. Het *integriteitsbeginsel* stelt dat de interventie volledig en zoals vooraf opgesteld moet worden uitgevoerd, geregistreerd en geëvalueerd. Het *eigen-contextbeginsel* houdt in dat de interventie bij voorkeur moet worden uitgevoerd in de eigen sociale omgeving van de jongere. In dit onderzoek wordt overigens alleen voor (facetten van) het risicobeginsel, het behoeftebeginsel en het responsiviteitsbeginsel nagegaan in hoeverre zij daadwerkelijk worden toegepast. Gezien de onderzoeksopzet (zie daarvoor hoofdstuk 2) is het niet mogelijk om na te gaan in hoeverre het professionaliteits-, integriteits- en eigen-contextbeginsel worden toegepast.

Handboek Methode Jeugdreclassering – de praktijk

Naar analogie van het Handboek Methode Jeugdreclassering vindt de begeleiding van jongeren door de jeugdreclassering standaard in een aantal fasen plaats. Tegelijkertijd gelden binnen deze fasen protocollaire afspraken ten aanzien van de uitvoering en verslaglegging van het jeugdreclasseringstraject. Deze afspraken zijn vastgelegd in het '*Protocol Jeugdreclassering*'.⁵ In het navolgende worden de fasen van de uitvoering van het jeugdreclasseringstraject kort benoemd en waar relevant gekoppeld aan de afspraken uit het *Protocol Jeugdreclassering*. De beschrijving van de fasen is steeds gebaseerd op hetgeen het handboek voorschrijft.

Diagnostische fase

Voordat de daadwerkelijke begeleiding van start gaat, stuurt de Raad voor de Kinderbescherming, zoals vastgelegd in het *Protocol Jeugdreclassering*, het basisraadsonderzoek op naar de jeugdreclassering. Deze dient als leidraad voor de te geven begeleiding. De jeugdreclasserder treedt in contact met jongere, ouders en eventuele derde partijen zoals de school. Aan de hand van alle aangeleverde en aanvullende informatie stelt de jeugdreclasserder een plan van aanpak op met behulp van het risicotaxatie-instrument. Bij het Handboek Methode Jeugdreclassering zijn zogenaamde 'formulierensets' gevoegd, op basis waarvan de jeugdreclasserder onder andere het plan van aanpak dient vorm te geven. Het idee hierachter is dat alle jeugdreclasserders in Nederland op een uniforme wijze rapporteren.

Het plan van aanpak valt uiteen in twee delen. Het diagnostiekgedeelte bevat een uiteenzetting van criminogene factoren, het recidiverisico, schadekansen, motivatie, beperkingen en sterke punten van de jongere en de kern van de problematiek waarop behandeling zich zou moeten richten. In het werkplan stelt de jeugdreclasserder de (werk)doelen op waaraan moet worden gewerkt, de benodigde middelen en wie op welke wijze daarbij betrokken zijn. Tevens wordt vastgelegd of ingezet wordt op herstelbemiddeling (met het slachtoffer, indien aanwezig), in welke mate de jongere controle nodig heeft en

⁵ Protocol Jeugdreclassering. Vedio (1997).

in welke mate en vorm er contact zal zijn tussen de jongere en de jeugdreclasseerder. Het plan van aanpak dient, zoals vastgelegd in het *Protocol Jeugdreclassering*, binnen zes weken na oplegging van de maatregel verstuurd te worden naar de Raad voor de Kinderbescherming. Deze beoordeelt de inhoud van het plan van aanpak.

Uitvoerfase

Nadat het plan van aanpak is vastgesteld, vindt de feitelijke begeleiding plaats. Er wordt aan de doelen gewerkt. Hierbij heeft de jeugdreclasseerder zo mogelijk (ook) de rol van casemanager. Dat wil zeggen dat de werker instanties inschakelt die voorzien in het aanbieden van passende en professionele zorg.

Evaluatiefase

Het Handboek Methode Jeugdreclassering schrijft voor, naar analogie van de afspraak in het *Protocol Jeugdreclassering* (althans bij reguliere begeleidings-trajecten) dat het plan van aanpak na een periode van een halfjaar moet worden geëvalueerd. Overigens wordt daarvoor in de Wet op de jeugdzorg (geldend sinds 1 januari 2005) een termijn van één jaar gehanteerd. De jeugdreclasseerder kijkt in de evaluatie terug op de afgelopen maanden en stelt vast hoe de controle en contactafspraken zijn verlopen, in welke mate de (werk)doelen al zijn behaald, welke (nieuwe) criminogene factoren (nog) aan de orde zijn en wat de risico- en schadekansen op dat moment zijn. Dit inschatten van het recidiverisico en de schadekansen vindt wederom plaats met behulp van het risicotaxatie-instrument. De evaluatie resulteert zonedig in een aangepast werkplan waarmee de komende periode zal worden gewerkt. De evaluatie van het plan van aanpak wordt naar de Raad voor de Kinderbescherming gestuurd, die het vervolgens beoordeelt. Ook de evaluatie van het plan van aanpak kent een vastomlijnd format dat bij het Handboek Methode Jeugdreclassering in de vorm van een formulierenset is gevoegd.

(aangepaste) Uitvoerfase

Na de evaluatie wordt de begeleiding (eventueel bijgesteld) voortgezet.

Eventuele Adviesfase

Op het moment dat de jongere op zitting moet komen, vraagt de Raad voor de Kinderbescherming om een pre-strafadvies bij de jeugdreclassering. De jeugdreclasseerder stelt op basis van hoe de begeleiding tot nu toe is verlopen een voorlopig advies op. Ook wordt aangegeven wat het recidiverisico en de schadekansen zijn, waar nog aan moet worden gewerkt en wat de sterke en zwakke punten van de jongere en zijn/haar omgeving zijn. De formulierensets bij het handboek voorzien in een standaardformat van de adviesrapportage.

Eventueel terugmelding

Wanneer de jongere niet aanwezig is op afspraken (zich niet aan opgestelde regels van jeugdreclasseerder houdt), recidiveert of zich niet aan de opgestelde bijzondere voorwaarden en aanwijzingen van de rechter houdt,

kan de jeugdreclasserder de begeleiding niet zoals bedoeld voortzetten. In dergelijke gevallen wordt overgegaan tot negatief terugmelden van de jongere naar het OM. Dit gebeurt vaak in overleg met de Raad voor de Kinderbescherming en het OM. De jongere moet vervolgens op zitting komen waar wordt bepaald of de voorwaardelijke straf wordt opgelegd. Ook voor de negatieve terugmelding is in de vorm van een formulier een standaardrapportage ontwikkeld.

Afsluitfase

Wanneer de jeugdreclasseringsmaatregel ten einde komt, wordt het begeleidingstraject afgesloten met een eindevaluatie. Hierin stelt de jeugdreclasserder vast hoe de controle en contactafspraken zijn verlopen, in welke mate de (werk)doelen zijn behaald, welke criminogene factoren (nog) aan de orde zijn en wat de risico- en schadekansen zijn. Tevens inventariseert de jeugdreclasserder wat de mening is van de jongere en de ouders over het begeleidingstraject en stelt hij een advies voor eventuele vervolghulp op. Ook deze rapportage dient naar de Raad te worden verstuurd ter beoordeling en heeft daarbij een vastomlijnd format.

1.2 Aanleiding huidig onderzoek

Er zijn inmiddels ruim twee jaren verstreken sinds met de implementatie van het Handboek Methode Jeugdreclassering werd gestart. Het ministerie van Justitie heeft als eis gesteld dat de jeugdreclassering geacht wordt vanaf 2010 volledig volgens het handboek te werken. Het huidige onderzoek beoogt in kaart te brengen wat de stand van zaken is bij de instellingen die jeugdreclassering verzorgen. In hoeverre werken jeugdreclasserders volgens de nieuwe methodiek? Het onderzoek heeft het karakter van een procesevaluatie, die in kaart brengt in hoeverre de nieuwe werkwijze in de praktijk zoals beoogd wordt toegepast. Later zal een effectevaluatie worden uitgevoerd, gericht op de gevolgen voor de resultaten van het werk van de jeugdreclassering. Belangrijk is de vermelding dat er pas vanaf september 2009 extra financiële middelen beschikbaar zijn gekomen voor een verhoging van de kostprijs, die het gevolg is van de toepassing van de (geïntensiveerde) methodiek van het handboek. Dit betekent dat in de implementatiefase, die in de procesevaluatie is onderzocht, nog geen extra geld beschikbaar was om volgens de verhoogde normen van het handboek te werken. De Bureaus Jeugdzorg hebben het handboek dus binnen de bestaande, beperkte financiering ingevoerd. Wel is er in deze fase extra geld ingezet om de scholing te bekostigen. Bij het beoordelen van de antwoorden op de onderzoeksvragen moet dit financiële kader mede in de overwegingen worden betrokken.

1.3 Doelstelling, probleemstellingen en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is te evalueren in hoeverre de jeugdreclassering werkt volgens het Handboek Methode Jeugdreclassering en of dit leidt tot meer uniformiteit in de begeleiding van jeugdige delinquenten. Het onderzoek geeft antwoord op vier afzonderlijke probleemstellingen door verschillende onderzoeksvragen te beantwoorden. Deze probleemstellingen en bijhorende onderzoeksvragen luiden als volgt:

1. In hoeverre is de methode bekend binnen de zestien instellingen die jeugdreclassering verzorgen?

Met als deelvragen:

- Worden (nieuwe) medewerkers getraind in het gebruik van het methodiekhandboek? Zo nee, waarom niet?
- Welke onderdelen van de methode worden toegepast en welke niet?
- Is de manier van werken veranderd?
- Wordt het handboek als nuttig ervaren?
- Welke beperkingen worden geconstateerd?

2. In hoeverre wordt in de instellingen die jeugdreclassering verzorgen, inhoudelijk en procedureel volgens het Handboek Methode Jeugdreclassering gewerkt?

Met als deelvragen:

- Worden de plannen van aanpak opgesteld op basis van een risicotaxatie?
- Worden de criminogene factoren geëxpliciteerd?
- Worden de plannen van aanpak vertaald in doelen?
- Worden de ouders bij de begeleiding betrokken?
- Worden de formulierensets gebruikt?
- Wordt de responsiviteit van de jongere en de ouders getoetst?
- Worden de werkplannen ieder halfjaar geëvalueerd en zo nodig bijgesteld?
- Wordt bij het afsluiten geëvalueerd of de gestelde doelen zijn gehaald?
- Wordt bij het afsluiten opnieuw een risicotaxatie gemaakt?
- Wordt er een rapportage gemaakt van een negatieve terugmelding door jeugdreclassering?

3. Doen zich knelpunten voor met betrekking tot de uitvoering van de te volgen methodiek? Zo ja, welke zijn dat?
4. Werken de instellingen nu meer dan voorheen volgens een uniforme methode?

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de gehanteerde methoden van onderzoek beschreven. Daarna wordt in elk hoofdstuk telkens een van de probleemstellingen en bijbehorende onderzoeksvragen, die in deze inleiding aan bod zijn gekomen, beantwoord. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de bekendheid van de methodiek bij de instellingen die jeugdreclassering verzorgen (inventarisatieronde) en in hoofdstuk 4 komt de ervaring van de jeugdreclasserders aan bod ten aanzien van de nieuwe werkwijze en knelpunten daarbij. Hoofdstuk 5 gaat in op de mate waarin er ook daadwerkelijk inhoudelijk en procedureel volgens de methode van het handboek wordt gewerkt. In hoofdstuk 6 komt de visie van de ketenpartners met betrekking tot de werkwijze in de jeugdreclassering aan bod. In hoofdstuk 7 wordt beargumenteerd of de instellingen nu meer dan voorheen volgens een uniforme methode werken. Dit wordt gedaan door een vergelijking te maken met het eerder genoemde WODC-rapport *Jeugdreclassering in de praktijk*. Vervolgens wordt de hoofdconclusie van dit onderzoek weergegeven.

2 METHODEN VAN ONDERZOEK

2.1 Inleiding

De beantwoording van de onderzoeksvragen heeft gefaseerd plaatsgevonden, waarbij per fase verschillende methoden van onderzoek zijn gebruikt. De eerste fase van het onderzoek bestond uit een telefonische inventarisatieronde bij instellingen die jeugdreclassering verzorgen, om een beeld te krijgen van de mate van bekendheid van het handboek bij de instellingen. In de tweede fase van het onderzoek vond een dossieronderzoek van (veelal) afgesloten begeleidingstrajecten plaats, waarbij tevens de behandelende jeugdreclasserders zijn geïnterviewd. Hiermee verkregen we inzicht in welke mate de nieuwe werkwijze daadwerkelijk in afgesloten trajecten werd toegepast. De derde fase betrof ten slotte de ondervraging van de ketenpartners van jeugdreclassering, te weten de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en het Openbaar Ministerie (OM). Zij beoordeelden de werkwijze van jeugdreclassering in termen van professionaliteit en uniformiteit. In dit hoofdstuk worden de verschillende methoden van onderzoek beschreven.

2.2 Methoden van onderzoek

2.2.1 Fase 1: Inventarisatie werkwijze jeugdreclassering

Om een beeld te krijgen van de werkwijze in alle instellingen die jeugdreclassering verzorgen, zijn er telefonische interviews met contactpersonen binnen deze instellingen gehouden. Na aankondiging van het onderzoek door het WODC zijn de directies van de instellingen benaderd en is gevraagd naar een respondent die een goed overzicht heeft van de werkwijze van de jeugdreclasserders. De respondenten waren voornamelijk teamleiders of gedragsdeskundigen en deze personen bleken doorgaans inderdaad een beeld van de algemene toepassing, de voordelen en de knelpunten van de nieuwe methodiek binnen hun instelling te hebben. In tabel 2.1 is een overzicht gegeven van enkele kenmerken van de respondenten van de diverse instellingen.

Tabel 2.1 Kenmerken van de respondenten per locatie

Instelling (locatie)	Functie	Jaren werkzaam in jeugdreclassering
1 BJZ Agglomeratie Amsterdam	Werkbegeleider	10 jaar
2 BJZ Drenthe	Teamleider	13 jaar
3 BJZ Friesland	Jeugdreclasserder	4 jaar
4 BJZ Flevoland	Gedragswetenschapper	4 à 5 jaar
5 BJZ Gelderland	Teamleider	8 jaar
6 BJZ Groningen	Gedragswetenschapper	5 jaar
7 BJZ Haaglanden	Teamleider	3,5 jaar
8 BJZ Limburg	Gedragswetenschapper	4 jaar
9 BJZ Noord-Brabant	Teamleider	11 jaar
10 BJZ Overijssel	Praktijkleider	11 jaar
11 BJZ Stadsregio Rotterdam	Gedragswetenschapper	3 jaar
12 BJZ Utrecht	Gedragswetenschapper	9 jaar
13 BJZ Zeeland	Teamleider	5 jaar
14 Leger des Heils*	Beleidsmedewerker	15 jaar
15 William Schrikker Jeugdreclassering*	Gedragswetenschapper	2,5 jaar

* Gespecialiseerde instelling.

De interviews hadden een half open karakter in die zin dat er op gestructureerde wijze een itemlijst werd doorgelopen, waarmee werd nagegaan in hoeverre binnen de instelling volgens het protocol wordt gewerkt. De gebruikte topiclijst is als bijlage bij dit rapport opgenomen (zie bijlage 1). In de gesprekken is er daarnaast nagegaan of, en zo ja welke, knelpunten bij het gebruik van het handboek zich voordoen. Tevens is gevraagd sinds wanneer er volgens het handboek wordt gewerkt en in hoeverre er sprake is van afgeronde (of vergevorderde) begeleidingstrajecten. Deze laatste informatie is gebruikt om na te gaan of het uitvoeren van een dossieronderzoek op basis van afgesloten dan wel vergevorderde trajecten haalbaar was.

2.2.2 Fase 2: Dossieronderzoek

De gegevens die in de dossiers over de begeleidingstrajecten werden aangetroffen, zijn gekozen als basis voor de vraag in welke mate jeugdreclassering werkt volgens de nieuwe methodiek. Het Handboek Methode Jeugdreclassering stelt namelijk een aantal stappen voor (diagnostiek, opstellen werkdoelen, evalueren van werkdoelen et cetera) waarlangs ieder begeleidingstraject zou moeten lopen. De stappen moeten allemaal in rapportageformulieren worden vastgelegd. Deze informatie dient bovendien niet alleen te worden vastgelegd in een dossier omdat het handboek dit voorschrijft, ze vormt tevens de basis voor beslissingen en handelingen die door bijvoorbeeld de officier van justitie (of andere ketenpartners die zelf geen contact met de jongeren hebben) moeten worden genomen. Op basis van het bovenstaande mogen we dus veronderstellen dat de gegevens in de dossiers een belangrijke indicatie vormen voor de mate waarin jeugdreclassering volgens de nieuwe methodiek werkt. Het instrument waarmee we de dossiers hebben onderzocht, is een weerspiegeling van de nieuwe

rapportageformulieren die bij het handboek horen. Dit instrument is een checklist waarmee alle onderdelen per rapportageformulier geïnventariseerd werden. Dat wil zeggen, er werd telkens aangetekend óf een bepaald onderdeel was vastgelegd en, indien van toepassing, of dit nader werd toegelicht. De checklist is in bijlage 2 van dit rapport bijgevoegd. Aanvullend op het dossieronderzoek vond er een interview met de betrokken jeugd-reclasseerder plaats, waarin werd gevraagd naar ervaren knelpunten en de invloed van het handboek op de professionaliteit en uniformiteit van het jeugdreclasseringswerk (zie de topiclijst in bijlage 3).

Met het oog op vergelijkbaarheid met een onderzoek uit 2002 naar de werkwijze van de jeugdreclassering (Kruissink en Verwers) zijn dezelfde negen instellingen die hebben geparticipeerd in dat eerdere onderzoek ook voor de dossieranalyse in dit onderzoek uitgenodigd. Van deze instellingen gaven drie Bureaus Jeugdzorg echter aan niet mee te willen doen aan deze fase van het onderzoek. Ter vervanging van deze instellingen hebben we, qua omvang, vergelijkbare bureaus om medewerking gevraagd: BJZ Zuid-Holland (groot), BJZ Limburg (middelgroot) en BJZ Friesland (klein). Er is besloten om, net als in het eerdere WODC-onderzoek, honderd dossiers te onderzoeken en vijftig jeugdreclasseerders te interviewen. Tabel 2.2 geeft een overzicht van de negen instellingen die hebben deelgenomen aan de dossieranalyse in dit onderzoek. Tevens is in de tabel het aantal onderzochte dossiers en het aantal gesproken jeugdreclasseerders per instelling weergegeven.

Tabel 2.2 Overzicht van het aantal dossiers en jeugdreclasseerders per instelling

	Aantal dossiers	Aantal jeugdreclaseerders
Categorie groot		
1 BJZ Zuid-Holland	16	8
2 BJZ Noord-Brabant	16	8
3 BJZ Gelderland	16	8
Categorie middelgroot		
4 BJZ Limburg	12	6
5 BJZ Rotterdam	12	6
6 BJZ Overijssel	12	6
Categorie klein		
7 BJZ Flevoland	8	4
8 BJZ Groningen	4	2
9 BJZ Friesland	4	2
Totaal	100	50

Steekproeftrekking

Alle deelnemende instellingen waren bereid om ons te voorzien van een overzicht van alle afgesloten (en in enkele gevallen vergevorderde) trajecten (dossiers) met een startdatum ná de implementatie van het Handboek Methode Jeugdreclassering.

Om tot een gelijke verdeling in de duur van trajecten te komen, deelden we de dossiers op in drie groepen: kortlopende trajecten (6 weken tot $\frac{3}{4}$ jaar), middellange trajecten ($\frac{3}{4}$ jaar tot $1\frac{1}{2}$ jaar) en langdurige trajecten ($1\frac{1}{2}$ jaar en langer). Uit elk van deze groepen trokken we op willekeurige wijze een aantal afgesloten dossiers¹, met een aantal reservedossiers, dat in aanmerking zou kunnen komen voor analyse.

Op grond van een aantal door ons opgestelde criteria² ging de instelling vervolgens na welke van deze dossiers, met bijbehorende jeugdreclasseerder, in de uiteindelijke selectie van twee, vier, zes of acht dossiers per instelling kwamen.

In totaal selecteerden we bij alle instellingen op deze wijze op basis van toeval vijftig dossiers. Deze vijftig trajecten waren door vijftig verschillende jeugdreclasseerders begeleid. Om in totaal op honderd dossiers uit te komen, werd van iedere jeugdreclasseerder een tweede dossier ter hand genomen.

Als tweede dossier werd het laatst afgesloten dossier van de jeugdreclasseerder in kwestie gekozen. Theoretisch is het hierbij mogelijk dat het traject al was begonnen in de tijd voordat de nieuwe methodiek was geïmplementeerd bij die instelling. In het begin van de dataverzameling is dit inderdaad in vier gevallen voorgekomen. In die drie zaken werd het nieuwe plan van aanpak onderzocht dat was opgesteld naar aanleiding van een tussentijdse evaluatie toen de nieuwe methodiek inmiddels in gebruik was genomen. In alle andere zaken kon deze situatie zich niet meer voordoen, omdat vooraf werd gevraagd om het meest recent afgesloten dossier met een startdatum van ná de implementatie van het handboek.

Voor de uitvoering van het dossieronderzoek werd telkens één dag ingepland (per locatie) voor twee jeugdreclasseerders ter analyse van vier dossiers. De dossiers werden samen met de jeugdreclasseerder doorgenomen. Het interview vond voorafgaand aan het dossieronderzoek plaats.

2.2.3 Fase 3: Interviews met vertegenwoordigers van betrokken instanties

In de derde fase van de procesevaluatie zijn er telefonische interviews gehouden met vertegenwoordigers van instanties die betrokken zijn bij het werk van de jeugdreclassering en die veranderingen in de kwaliteit ervan kunnen opmerken. Dit zijn de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en het Openbaar Ministerie (OM). In de interviews is nagegaan welke rapportages de respondenten van de jeugdreclassering ontvangen, hoe deze worden beoordeeld ten aanzien van een aantal kwaliteitsindicatoren (informatiewaarde, structuur, volledigheid et cetera) en welke eventuele veranderingen er

¹ Op het moment dat het aantal afgesloten dossiers van middellange of lange trajecten onvoldoende bleek, stapten we over op gevorderde trajecten.

² Dossiers voldoen aan de criteria wanneer de jeugdreclasseerders nog werkzaam zijn bij de instelling en beschikbaar zijn voor het interview, wanneer bijbehorende jeugdreclasseerders niet vaker dan één keer in de uiteindelijke selectie voorkomen en wanneer het betreffende type traject in de regel volgens het handboek had moeten worden uitgevoerd.

in de afgelopen jaren in de kwaliteit van het werk van de jeugdreclassering worden gesignaleerd (zie de topiclijst in bijlage 4). Bij het opstellen van de topiclijst en bij de aankondiging van het onderzoek is ervoor gekozen om de invoering van het Handboek Methode Jeugdreclassering en bijbehorende terminologie zo min mogelijk te benoemen. Dit moest eventuele sturing in de antwoorden met betrekking tot veranderingen in de werkwijze bij jeugdreclassering voorkomen.

In totaal spraken we in deze fase dus met contactpersonen binnen twee verschillende instanties uit elf regio's. Uiteraard was het wenselijk dat respondenten al langere tijd in de sector werkzaam waren, zodat zij eventuele veranderingen in de werkwijze vóór en na implementatie van de methodiek konden signaleren. In de praktijk is dit redelijk goed gelukt. Voor meer informatie daaromtrent verwijzen we naar hoofdstuk 6.

2.2.4 Looptijd van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode mei-december 2009. De inventariserende interviews over de invoering van het handboek vonden plaats in mei 2009. Het dossieronderzoek en de interviews met jeugdreclasserders zijn over de periode september-november 2009 gespreid. De interviews met vertegenwoordigers van de ketenpartners werden in november en december 2009 gehouden.

3 INVENTARISATIE VAN HET GEBRUIK VAN HET HANDBOEK

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de telefonische inventarisatieronde naar het gebruik van het Handboek Methode Jeugdreclassering beschreven. Nederland telt in totaal zeventien instellingen waar jeugdreclassering wordt verzorgd. Dit zijn vijftien Bureaus Jeugdzorg en twee gespecialiseerde instellingen, de William Schrikker Groep en het Leger des Heils. Van alle instellingen verleenden dertien bureaus en beide gespecialiseerde instellingen (88%) medewerking aan de inventarisatieronde van dit onderzoek. We hielden telefonische interviews met teamleiders of gedragsdeskundigen.

Achtereenvolgens gaan we in dit hoofdstuk in op:

- de bekendheid, training en het gebruik van het handboek (paragraaf 3.2);
- de voordelen en nadelen van het handboek (paragraaf 3.3);
- enkele conclusies (paragraaf 3.4).

3.2 Bekendheid, training en gebruik van het handboek

Bekendheid

Uit de inventarisatieronde blijkt dat het handboek bij alle onderzochte instellingen die jeugdreclassering verzorgen bekend is. Alle respondenten geven aan dat de werkwijze van de jeugdreclassering in principe volgens het handboek dient te verlopen en dat dit geldt voor de verschillende soorten begeleidingstrajecten (bijvoorbeeld ITB Harde Kern of ITB Criem). Eén respondent geeft aan dat op een van de locaties van het bureau de invoering van het handboek vanwege organisatorische redenen is vertraagd en vervolgens niet goed onderhouden. Daarnaast geeft één respondent aan geen zicht te hebben op de mate van implementatie van het handboek bij andere locaties van het bureau. De andere respondenten geven aan dat er (indien van toepassing) ook op de andere locaties waar jeugdreclassering wordt verzorgd volgens de methodiek wordt gewerkt.

Training

De medewerkers (jeugdreclasserders, gedragswetenschappers en teamleiders) van alle instellingen die jeugdreclassering verzorgen dienen een training te volgen en gecertificeerd te zijn om binnen jeugdreclassering werkzaam te blijven. Medewerkers die ten tijde van de invoering van het handboek al werkzaam waren bij de instelling werden gedurende het implementatieproces getraind. De betreffende training bestond uit vijf bijeenkomsten (op vijf dagen). Medewerkers die later binnen de instelling zijn komen werken, volgen doorgaans een training binnen een halfjaar na aanstelling. Dit is echter afhankelijk van het aantal nieuwe medewerkers

binnen de betreffende instelling en het aanbod van cursussen op dat moment. De huidige training voor nieuwe medewerkers duurt vijf tot tien dagen en kan verweven zijn met de standaardtraining voor jeugdreclassering. Beide trainingen, voor 'oude' en nieuwe medewerkers, hebben een verplicht karakter: bij ziekte dient de gemiste bijeenkomst te worden ingehaald. De inhoud is zowel theoretisch als praktisch van aard. Cursisten dienen opdrachten te maken (casus, portfolio et cetera) die middels een puntensysteem worden beoordeeld. Tevens vindt bij de meeste instellingen terugkoppeling plaats naar de teamleider over de voortgang van de cursist. Bij goed resultaat ontvangen de deelnemers een certificaat.

Gebruik

Zoals reeds vermeld, is het handboek bij alle instellingen voor jeugdreclassering in gebruik. Op één Bureau Jeugdzorg na blijkt ook in de sublocatie(s)¹ van de instelling het handboek te worden toegepast. In het geval waar nog niet wordt gewerkt met het handboek blijkt de implementatie vanwege organisatorische redenen achter te zijn gebleven. Het handboek is niet in alle instellingen op eenzelfde moment in gebruik genomen. De implementatie is in de meeste instellingen gefaseerd verlopen. Al tijdens het volgen van de trainingen werden de onderdelen van trajecten volgens het handboek uitgevoerd. Tevens is men in sommige instellingen bezig trajecten die vóór de implementatie waren gestart volgens de nieuwe methode in te richten. In tabel 3.1 is een overzicht gegeven van de momenten waarop het handboek in de verschillende instellingen (deels) in gebruik is genomen.

Tabel 3.1 Moment van implementatie van het handboek (n=15)

Periode	Aantal
(In de loop van) 2007	11
Eerste helft 2008	2
Tweede helft 2008	2

In hoeverre wordt het handboek gebruikt?

Alle contactpersonen geven aan dat het hele handboek binnen de instelling wordt gebruikt en geen van de contactpersonen geeft aan dat er onderdelen van het handboek te benoemen zijn die niet worden gebruikt. Zo zijn, in samenwerking met de BJZ's, door de MOgroep nieuwe formulierensets bij het handboek ontwikkeld.² Deze formulieren vormen de basis van de rapportages die jeugdreclassering moet maken in iedere fase van het begeleidingstraject. Deze rapportages worden samen in een dossier van de jongere bewaard. Op het moment dat we expliciet vroegen naar het al dan niet gebruiken van de formulierensets gaven dertien contactpersonen (87%) aan de formulierensets te gebruiken. Twee instellingen geven aan de formulierensets helemaal niet te

¹ Dit zijn andere vestigingen van de instellingen dan waar de respondent werkzaam is.

² Deze formulierensets zijn door Bureaus Jeugdzorg geaccordeerd en ook geëvalueerd.

gebruiken. Eén contactpersoon stelt dat de formulieren onhandig en onwerkbaar zijn en daarom niet zijn ingevoerd. Een andere contactpersoon stelt dat er weliswaar geen inhoudelijke bezwaren ten aanzien van de formulierensets bestaan, maar dat ze niet worden gebruikt omdat de invoering van de formulieren in het gebruikte ict-systeem (nog) niet goed is verlopen.

Vaste werkwijze of leidend

Aan de contactpersonen is gevraagd of (de methode van) het handboek binnen hun instelling de status van een te volgen vaste werkwijze heeft of dat het leidend wordt gebruikt en er daarmee kan worden afgeweken van het in het handboek vastgestelde traject. Acht contactpersonen (53%) geven aan dat het handboek (zo veel mogelijk) als een vaste werkwijze wordt gebruikt, vier contactpersonen (27%) dat het handboek meer als leidend wordt gebruikt en twee contactpersonen (13%) dat de formulierensets een protocol vormen, maar dat de rest van het handboek meer als leidend binnen de begeleidings-trajecten wordt gezien. Een van de respondenten (7%) noemt het handboek geen vaste werkwijze en ook niet leidend, maar de 'mal van de werkwijze' van jeugdreclassering binnen de instelling.

3.3 Voordelen en nadelen van het handboek

Visie op het handboek

De grote meerderheid van de respondenten van de instellingen ziet het belang van het handboek in. Enkele respondenten merken hierbij wel op dat er in het begin weerstand heerste ten aanzien van de nieuwe methode. Tabel 3.2 geeft een overzicht van de meest (spontaan) genoemde belangen van het handboek.³ We zien dat een uniforme werkwijze het vaakst wordt genoemd als belang van het handboek. Ook het doelgericht werken wordt door de respondenten vaak als belang aangemerkt. Hiermee denken zij meer effect te kunnen bewerkstellingen als het gaat om het terugdringen van de recidive, het uiteindelijke doel van een jeugdreclasseringsmaatregel. Tevens worden de verhoogde structuur en houvast die door het handboek worden geboden als belangwekkend ervaren. Andere belangen zijn de wetenschappelijke onderbouwing van de methode en een betere onderbouwing van de eigen werkwijze (in beslissingen et cetera). Daarnaast geven enkele respondenten aan de toegenomen inzichtelijkheid in het werk als een belang van het handboek te zien.

³ Het is toegestaan om meerdere belangen te noemen.

Tabel 3.2 Belang van het handboek (n=15)

	Aantal
Uniforme werkwijze tussen reclasseerders	8
Doelgerichtheid (terugdringen van recidive)	7
Meer structuur en houvast tijdens werk en in het begeleidingstraject	7
(Wetenschappelijke) onderbouwing van werkwijze	5
Meer inzicht in werkwijze van zichzelf of medewerkers	4

Manier van werken veranderd

De contactpersonen geven aan dat de manier van werken binnen de jeugdreclassering is veranderd sinds de implementatie van het handboek. Benoemd wordt dat dit vooral betrekking heeft op het uitgangspunt van de begeleiding: voorheen werden de zogenaamde leefgebieden van de jongere in kaart gebracht en werd er gewerkt aan het 'op de rails zetten' van het leven van de jongere. Sinds de komst van het handboek werkt men echter veel doelgerichter aan het voorkomen van recidive vanuit de veranderbare criminogene factoren van de jongere. Daarnaast stellen respondenten dat er niet langer direct wordt gestart met de hulpverlening, maar dat eerst wordt gekeken naar de stand van zaken en dat met het inschatten van de risico's op recidive en schade de intensiteit van de begeleiding wordt bepaald. Een aantal contactpersonen merkt op dat de jeugdreclasseerders sinds de komst van het handboek explicieter bezig zijn met het rapporteren over de jongere en op deze wijze tegelijkertijd verantwoording ten aanzien van hun eigen handelen afleggen. Andere gevolgen van het handboek met betrekking tot de manier van werken die worden genoemd zijn gestructureerder werken, kritischer nagaan welke maatregelen moeten/kunnen worden ingezet (en of ze werken), het stellen van duidelijkere doelen en tot slot een uniformere werkwijze tussen jeugdreclasseerders.

Handboek in zijn totaliteit nuttig

Alle contactpersonen geven onverminderd aan dat het handboek in zijn totaliteit als nuttig wordt ervaren. Doordat er wordt gewerkt volgens een onderbouwde methode kunnen de jeugdreclasseerders hun werkwijze beter verantwoorden, is de werkwijze transparanter en heeft de jeugdreclassering een duidelijker gezicht gekregen. Bovendien is volgens zes contactpersonen het handboek nuttig, omdat het zorgt voor een eenduidiger werkwijze binnen de jeugdreclassering.

Specifieke onderdelen die nuttig zijn

Een van de specifieke onderdelen van het handboek die als nuttig worden ervaren, is het hoofdstuk met de handreikingen. Deze geven de jeugdreclasseerders concrete tips voor de praktijk en vormen een nuttig naslagwerk. Ook de criminogene factoren die in het handboek worden benoemd met een uitleg over hoe er kan worden ingezet op de verandering daarvan, worden als nuttig ervaren. Daarnaast wordt de beschrijving van de drie routes in het handboek als een nuttig onderdeel gezien.

Specifieke onderdelen die niet nuttig zijn

Vijf contactpersonen geven aan dat zij het risicotaxatie-instrument als onderdeel van het handboek minder nuttig vinden. De kritiek strekt zich daarbij uit over twee deelgebieden. Enerzijds is het instrumenten aan de voorzijde niet compleet; relevante informatie over de jongere en zijn omgeving kan niet worden gebruikt als input voor het instrument. Een voorbeeld daarvan is informatie over de wijze waarop de jongere wordt opgevoed. Anderzijds is het instrument niet sensitief genoeg voor veranderingen en leidt dat, aan de achterzijde, tot foute taxaties. Een voorbeeld is dat een jongere die eens heeft gerecidiveerd nooit meer een laag risico kan krijgen. Verder wordt gesteld dat het instrument is gebaseerd op de Amerikaanse situatie en het niet is gevalideerd in de Nederlandse situatie. Het instrument is echter begin 2009 wel gevalideerd, maar niet alle instellingen maken gebruik van deze gevalideerde versie. Tot slot wordt er door een van de contactpersonen als kritiekpunt benoemd dat het instrument niet van toepassing is op leerplichtzaken.

Formulierensets nuttig?

De meeste contactpersonen geven aan de formulierensets bij het handboek als nuttig te ervaren. Ze dragen bij aan gestructureerdere rapportages en bieden houvast. De contactpersonen geven wel aan dat ze in het begin gewenning vereisten en dat er enkele aanpassingen nodig waren om ze werkbaarder te maken. Eén contactpersoon geeft echter expliciet aan dat de formulierensets juist niet als nuttig worden ervaren. Volgens deze contactpersoon zijn de formulieren niet handig opgebouwd, zijn ze onwerkbaar en omdat er geen aanvullende informatie kan worden gegeven zijn ze gestoeld op kortetermijngedachten. Deze contactpersoon is ook kritisch over het proces rondom de *invoering* van de formulieren: ondanks de onwerkbaarheid wordt er toch doorgedaan met de implementatie van de formulieren. Desondanks vallen de jeugdreclasseerders volgens de respondent terug in hun oude manier van rapporteren. De betreffende instelling heeft het aantal formulieren teruggebracht van zes naar twee. Daarnaast geeft een van de contactpersonen aan dat het betreffende bureau de formulierensets niet gebruikt, ondanks dat het nut van de formulieren wel wordt gezien.

Andere voordelen

Aan de contactpersonen is gevraagd of er nog andere voordelen aan het handboek te benoemen zijn. Daarbij worden de volgende voordelen (spontaan) benoemd:

- het handboek is een naslagwerk voor mensen die pas kort in de jeugdreclassering werken;
- jeugdreclasseerders worden gemotiveerd in hun werk;
- het plan van aanpak dient als leidraad van de begeleiding;
- het handboek leidt tot een inzichtelijke aanpak richting jongere;
- ouders hebben een duidelijker plek in het traject gekregen;

- niet alles wat Raad schrijft hoeft meer te worden overgenomen in de rapportages van de jeugdreclassering;
- er wordt een heldere evaluatie van het begeleidingstraject gemaakt;
- het handboek maakt duidelijk dat je jongeren moet blijven motiveren;
- het handboek is een duidelijk methodisch verhaal en vormt een theoretische en wetenschappelijke basis voor de jeugdreclassering;
- het geeft de jeugdreclassering een duidelijker gezicht richting ketenpartners;
- het handboek leidt tot meer eenheid in de begeleidingstrajecten;
- het handboek heeft jeugdreclasserders uit verschillende regio's in contact met elkaar gebracht. Dat maakte inzichtelijk dat er heel verschillend werd gewerkt en het handboek voor meer uniformiteit moet zorgen.

Knelpunten bij het gebruik van het handboek

Ondanks dat het belang van het Handboek Methode Jeugdreclassering breed wordt gedragen, kampen alle geïnterviewde instellingen toch ook met problemen omtrent de toepassing van het handboek.⁴ Tabel 3.3 geeft een overzicht van de meest (spontaan) genoemde knelpunten.⁵ Er worden veel verschillende problemen aangekaart. Het vaakst noemen respondenten dat de nieuwe methode om frequente en uitgebreide verslaglegging en rapportages naar ketenpartners vraagt. Sommige respondenten geven aan dat medewerkers de helft van hun tijd achter de pc zitten en deze tijd dus niet in de jongeren kunnen steken. Tevens is er kritiek op de gebruiksvriendelijkheid van de nieuwe formulierensets. Hiervan zeggen sommige respondenten dat medewerkers de formats onoverzichtelijk vinden met een onduidelijke lay-out, te veel herhalingen en te moeilijk woordgebruik voor de jongeren. Daarnaast is er kritiek op het handboek zelf. Zo wordt het handboek soms als te omvangrijk en moeilijk leesbaar omschreven.

Tabel 3.3 Knelpunten bij het gebruik van het handboek (n=15)

	Aantal
Veel verslaglegging, uitgebreide rapportages naar ketenpartners	7
Formulierensets gebruiksonvriendelijk (herhalingen, onduidelijke lay-out et cetera)	2
Leerstijlen vaststellen: te beperkte mogelijkheden	2
Omvang handboek, leesbaarheid (abstractie)	3
Geen aandacht voor seksualiteit, andere culturen	2
Handboek niet afgestemd op leerplichtzaken	2

Ook geven enkele respondenten aan dat bepaalde onderdelen worden gemist. Zo is er geen aandacht voor de onderwerpen seksualiteit en andere culturen.

⁴ Eén instelling geeft aan niet intern over knelpunten te hebben gesproken.

⁵ Het is toegestaan om meerdere knelpunten te noemen.

Tevens lijkt het handboek niet te zijn afgestemd op leerplichtzaken en samenloopzaken.⁶

Een ander belangrijk probleem dat door tien van de vijftien instellingen wordt genoemd, is de caseload die nog altijd te hoog zou zijn. Respondenten merken hierbij overigens op dat dit knelpunt in principe losstaat van de inhoud van het handboek. De betreffende instellingen zijn van mening dat de methode meer tijd per zaak vraagt. Dit komt bijvoorbeeld door een langere diagnostiek-fase of een intensievere begeleiding waarbij ook de ouders worden betrokken. Wil men het handboek dus zo volledig mogelijk toepassen in de praktijk, dan komt men tot de conclusie dat de caseload structureel naar beneden moet worden bijgesteld.

Aansluiting handboek en de praktijk

Aan de contactpersonen is gevraagd of zij vinden dat het handboek aansluit bij de (complexe) praktijk van de jeugdreclassering. Zij geven allemaal aan dat dit het geval is. Enkelen merken daarbij op dat dit ook expliciet de bedoeling is geweest van het handboek: een leidraad die toe te passen is op verschillende praktijksituaties.

Samenloopzaken

Over zogenoemde samenloopzaken geven de meeste instellingen aan dat de aanpak van deze zaken gecompliceerd is. Samenloopzaken, ook dubbele maatregelen genoemd, zijn zaken waarin de jongere zowel jeugdreclassering als een ondertoezichtstelling (OTS) krijgt opgelegd. Door deze dubbele maatregel wordt er feitelijk aanspraak gemaakt op twee aspecten van de jeugdzorg: jeugdreclassering en jeugdbescherming. Nog afgezien van financiële kwesties die deze zaken met zich meebrengen, zit de complicatie in het feit dat jeugdreclassering en jeugdbescherming methodisch van elkaar afwijken. Waar jeugdreclassering met het nieuwe Handboek Methode Jeugdreclassering werkt, wordt in de jeugdbescherming de methode Delta toegepast. Om jongeren met een dubbele maatregel goed te kunnen begeleiden, is het dus noodzakelijk dat medewerkers van beide methoden op de hoogte zijn. Dit komt in de praktijk weinig voor, bovendien speelt het handboek niet in op de aanpak van samenloopzaken. Dit type zaken komt doorgaans bij de jeugdbescherming (gezinsvoogdij) terecht. Jeugdreclassering levert dan wel informatie met betrekking tot het recidiverisico en/of werkdoelen of is beschikbaar op consultbasis.

Ontbrekende onderdelen

De contactpersonen is gevraagd of er specifieke onderdelen te benoemen zijn die op dit moment ontbreken aan het handboek. Een aantal ontbrekende onderdelen is daarbij aan bod gekomen. Zo wordt meerdere malen genoemd dat het handboek te weinig aansluit op de wijze van de begeleiding van

⁶ Samenloopzaken zijn zaken waarbij zowel een OTS-maatregel als een jeugdreclasseringsmaatregel loopt.

leerplichtzaken. terwijl dit soort zaken wel degelijk een wezenlijk onderdeel uitmaken van het takenpakket van de jeugdreclassering. Tweemaal wordt gesteld dat er in het handboek te weinig informatie is opgenomen over de omgang met en specifieke problemen van verstandelijk gehandicapten en jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond. Ook wordt door sommige respondenten gesteld dat bepaalde onderdelen van het handboek te summier zijn uitgewerkt, bijvoorbeeld waar het gaat om het bepalen van de leerstijl van de jongere, de beschrijving van de drie routes in het handboek en de wijze waarop jongeren kunnen worden gemotiveerd. In de overige gevallen wordt gesteld dat er geen ontbrekende onderdelen te benoemen zijn.

3.4 Conclusies

De voorgaande resultaten van de inventarisatieronde onder teamleiders en gedragsdeskundigen bij jeugdreclassering leveren een aantal eerste conclusies met betrekking tot de mate waarin het handboek bekend is in alle instellingen. Hieronder wordt per deelvraag een antwoord geformuleerd op de deelvragen bij onderzoeksvraag 1.

Training van nieuwe medewerkers

Nieuwe medewerkers die bij Bureau Jeugdzorg, in de functie van jeugdreclasserder, in dienst komen, worden allemaal getraind in het gebruik van het handboek. Ook de medewerkers die ten tijde van de invoering van het handboek al in dienst waren, zijn getraind in het gebruik van het handboek.

Welke onderdelen van de methode worden toegepast en welke niet?

Alle contactpersonen geven aan dat het hele handboek binnen de instelling wordt gebruikt en geen van de contactpersonen geeft aan dat er onderdelen van het handboek te benoemen zijn die niet worden gebruikt. Wanneer we echter vroegen naar het gebruik van de formulierensets gaven dertien contactpersonen (87%) aan de formulierensets te gebruiken. Twee instellingen geven aan de formulierensets helemaal niet te gebruiken.

Benadrukt dient te worden dat deze informatie is gebaseerd op de informatie uit de interviews met de contactpersonen van de Bureaus Jeugdzorg. In hoeverre in de praktijk bepaalde onderdelen wel of niet worden toegepast, zal moeten blijken uit de dossieranalyse (zie hoofdstuk 5 voor de resultaten van deze analyse).

Is de manier van werken veranderd?

De contactpersonen geven aan dat de manier van werken binnen de jeugdreclassering is veranderd sinds de implementatie van het handboek. Het vertrekpunt van de begeleiding is anders: waar het hele leven van de jongere werd gepoogd 'weer op de rails zetten', wordt sinds de komst van het handboek specifiek en doelgericht gewerkt aan het voorkomen van

recidive vanuit de veranderbare criminogene factoren. Bij de start van de begeleiding wordt dan ook eerst gekeken naar de risico's op recidive en schade en de benodigde mate van begeleiding. Ook is de rol van jeugdreclasseerder van hulpverlener verschoven naar casemanager doordat men jongeren doorverwijst naar hulpinstanties die (evidence-based) interventies toepassen. Verder legt jeugdreclassering nu meer en vaker verantwoording af over de begeleidingstrajecten, zowel intern (gedragsdeskundige en jongere) als extern naar de ketenpartners toe.

Wordt het handboek als nuttig ervaren?

Uit de inventarisatieronde is gebleken dat het belang van het handboek wordt ingezien en dat het handboek ook als nuttig wordt ervaren, onder meer omdat de jeugdreclasseerders hun werkwijze beter kunnen verantwoorden, de werkwijze transparanter is en de jeugdreclassering een duidelijker gezicht heeft gekregen. Daaraan gelieerd wordt het handboek als nuttig ervaren, omdat het bijdraagt aan een eenduidige werkwijze binnen de jeugdreclassering. Alle contactpersonen geven daarnaast aan dat het handboek goed aansluit bij de (complexe) praktijk van de jeugdreclassering. Specifieke onderdelen die als nuttig worden ervaren, zijn de handreikingen en de uitleg over de (inzet op) criminogene factoren.

Welke beperkingen worden er geconstateerd?

Er worden door de respondenten echter ook enkele beperkingen geconstateerd. Die hebben voornamelijk betrekking op de uitgebreide verslaglegging naar ketenpartners die wordt veroorzaakt door de methode van het handboek. Onder meer is gesteld dat de jeugdreclasseerders te veel tijd kwijt zijn met het verantwoorden van hun werkwijze. Verder komt duidelijk naar voren dat het handboek te weinig is afgestemd op leerplichtzaken en individuele diversiteit.

4 GESPREKKEN MET DE JEUGDRECLASSEERDERS

4.1 Inleiding

Voorafgaand aan de dossieranalyse zijn er met vijftig jeugdreclasseerders aan de hand van een gestructureerde vragenlijst (zie bijlage 3) interviews gehouden over onder meer het dagelijks gebruik van het handboek. In dit hoofdstuk worden de resultaten van deze interviews gepresenteerd. Omdat de dossieranalyse alleen bij de Bureaus Jeugdzorg is gehouden, zijn er ook alleen interviews gehouden met jeugdreclasseerders die werkzaam zijn bij een Bureau Jeugdzorg (en dus niet bij het Leger des Heils of de Wiliam Schrikker Stichting). Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk aan bod:

- training, ondersteuning en feedback (paragraaf 4.2);
- visie op het doel van het handboek (paragraaf 4.3);
- het gebruik van het handboek in de praktijk (paragraaf 4.4);
- knelpunten bij het gebruik van het handboek (paragraaf 4.5).

Tot slot wordt er in een paragraaf 4.6. een algemene conclusie op basis van de bevindingen van de gesprekken met de jeugdreclasseerders gegeven.

4.2 Training, ondersteuning en feedback

Training

Op één na zijn alle jeugdreclasseerders die we hebben gesproken getraind in het gebruik van het handboek. De jeugdreclasseerders die in dienst zijn getreden nadat het handboek was geïmplementeerd, zijn getraind in het gebruik van het handboek als onderdeel van de functiescholing. Deze functiescholing krijgen jeugdreclasseerders standaard op het moment dat zij in dienst treden. De jeugdreclasseerder die niet getraind is in het gebruik van het handboek geeft aan dat dit organisatorische redenen heeft: er wordt gewacht op aanmeldingen van meerdere bureaus voordat er weer een training zal worden georganiseerd. In tabel 4.1 is een overzicht gegeven van de momenten waarop de jeugdreclasseerders zijn getraind in het gebruik van het handboek.

Het merendeel (71%) van de jeugdreclasseerders die wij hebben gesproken, is in 2007 getraind, of in ieder geval in dat jaar gestart met de training. Ongeveer een kwart van de ondervraagde jeugdreclasseerders (24%) is in 2008 getraind en twee werden in 2009 getraind.

Tabel 4.1 Jaar van training in het gebruik van het handboek (n=49*)

Jaar van training	Aantal jeugdreclasseerders	Percentage**
2007	35	71%
2008	12	24%
2009	2	4%

* n is hier 49, omdat één respondent aangaf niet getraind te zijn.

** Door afrondingsverschillen tellen de percentages niet exact op tot honderd.

Ondersteuning en feedback

Aan de jeugdreclasseerders is gevraagd in hoeverre zij in de dagelijkse praktijk worden ondersteund in het gebruik van het handboek en feedback krijgen op de wijze waarop zij het handboek toepassen. Negentig procent van de jeugdreclasseerders geeft aan dat er daadwerkelijk momenten van ondersteuning en/of feedback zijn. Ondersteuning in het gebruik van het handboek vindt onder andere plaats tijdens casusbesprekingen, methodiek-bijeenkomsten en individuele gesprekken. Wat de ondersteuning betreft blijkt daarbij vooral een rol voor de gedragswetenschapper te zijn weggelegd; deze persoon is dan ook degene die inhoudelijk op de hoogte is van de methodiek en in de praktijk zorg draagt voor de wijze waarop jeugdreclasseerders de methodiek ten uitvoer brengen. De gedragswetenschapper wordt geconsulteerd bij eventuele problemen en leidt de teambijeenkomsten. Verder wordt de gedragswetenschapper genoemd als degene die 'stuurt' op het gebruik van het handboek (zie ook verderop in dit hoofdstuk).

Tien procent van de jeugdreclasseerders geeft aan dat er geen momenten van ondersteuning of feedback voorkomen. Als redenen geven de respondenten onder meer aan dat er geen gedragswetenschapper aanwezig is en dat er binnen het team weerstand is tegen het handboek, waardoor casusbesprekingen niet van de grond komen. De jeugdreclasseerders die geen feedback krijgen op hoe zij het handboek toepassen, stellen dat dit te maken heeft met de wijze waarop de gedragswetenschapper functioneert binnen de instelling, bijvoorbeeld omdat deze zich meer richt op ondersteuning dan echt op feedback of doordat er vanwege organisatorische redenen helemaal geen gedragswetenschapper is aangesteld.

4.3 Visie op het handboek

Het Handboek Methode Jeugdreclassering beoogt meer uniformiteit in de begeleidingstrajecten van de jeugdreclasseerders te bewerkstelligen en de jeugdreclassering in zijn geheel professioneler te maken.

Uniformiteit

De jeugdreclasseerders is gevraagd wat volgens hen uniformiteit in deze betekent; heeft het begrip betrekking op de inhoud van de begeleidingstrajecten binnen de jeugdreclassering of meer op standaardisering van de verslaglegging (verantwoording) richting de ketenpartners? Uit de antwoorden

komt een diffuus beeld naar voren. Iets meer dan de helft (52%) van de respondenten geeft aan dat uniformiteit betrekking heeft op zowel de inhoud van begeleidingstrajecten als op standaardisering van de verslaglegging richting ketenpartners. Tegelijkertijd stelt 26 procent van de jeugdreclasserders dat uniformiteit alleen betrekking heeft op de inhoud van de begeleidingstrajecten en veertien procent dat het alleen betrekking heeft op standaardisering van de verslaglegging.

Bijna negen op de tien jeugdreclasseerders (88%) geven aan dat het gebruik van het Handboek Methode Jeugdreclassering zorgt voor meer uniformiteit binnen de jeugdreclassering, één jeugdreclasseerder heeft geen mening en tien procent geeft aan dat het handboek niet bijdraagt aan meer uniformiteit. Enerzijds stelt men dat uniformiteit wordt bereikt door het verloop van medewerkers: nieuwe medewerkers starten vanuit het nieuwe handboek en de oudere medewerkers gebruiken (ondanks eventuele aanvankelijke weerstand) ofwel het handboek steeds meer of treden uit dienst. Anderzijds stelt men dat het handboek bijdraagt aan uniformiteit omdat de jeugdreclasseerders dezelfde stappen ondernemen in hun begeleidingstraject en rapporteren over dezelfde onderdelen. Een aantal jeugdreclasseerders stelt dat het handboek weliswaar heeft gezorgd voor uniformiteit in de werkwijze binnen de Bureaus Jeugdzorg, maar dat uit overdrachtszaken blijkt dat de uniformiteit tussen de bureaus geringer is.

Diegenen die aangeven dat het handboek niet bijdraagt aan meer uniformiteit binnen de jeugdreclassering stellen dat dit wordt veroorzaakt doordat het handboek slechts in beperkte mate wordt toegepast, doordat het handboek niet voor iets nieuws staat of omdat zij ervan uitgaan dat er binnen Bureau Jeugdzorg al langer uniform wordt gewerkt en dat het handboek daar niets aan af doet of toevoegt.

Op één na geven alle jeugdreclasseerders aan dat zij het streven naar meer uniformiteit binnen de jeugdreclassering een positieve ontwikkeling vinden.

Daarvoor worden vier verschillende redenen gegeven:

1. het vergemakkelijkt het overdragen van zaken;
2. het zorgt voor gelijkheid in de behandeling/begeleiding;
3. het zorgt voor een duidelijkere positie en taakafbakening van de jeugdreclassering, ook richting ketenpartners en cliënten;
4. het zorgt ervoor dat er meer 'in één taal' wordt gesproken;

De jeugdreclasseerder die minder positief over deze beoogde ontwikkeling is, stelt dat uniformiteit ten koste gaat van de individuele kwaliteiten van de jeugdreclasseerders, waardoor het niet langer mogelijk is deze individuele kwaliteiten in te zetten op die trajecten waar dat nodig is.

Professionaliteit

Van de geïnterviewde jeugdreclasseerders geeft 88 procent aan dat het Handboek Methode Jeugdreclassering invloed heeft op hun professionaliteit als jeugdreclasseerder. Als we vragen waarom het handboek een invloed heeft op de eigen professionaliteit, dan komen daarvoor drie duidelijke

redenen naar voren. Ten eerste wordt aangegeven dat er met de methode meer dan voorheen in de richting van een doel wordt gewerkt en dat de jeugdreclasseerders zelf ook in grotere mate concrete doelen (gericht op criminogene factoren) moeten formuleren. Ten tweede wordt gesteld dat de werkwijze van de jeugdreclassering nu meer meetbaar en toetsbaar is en dat er meer gestructureerd in stappen naar het einddoel wordt toegewerkt.¹ Ten derde stelt men dat het handboek heeft gezorgd voor een kritische houding; werken de interventies die ik inzet eigenlijk wel?

Tien procent van de ondervraagden geeft aan dat het handboek geen invloed heeft gehad op de eigen professionaliteit. In een toelichting stellen drie werkers dat het handboek door hen te weinig wordt gebruikt om daadwerkelijk een invloed te kunnen hebben op de professionaliteit van de jeugdreclasseerder. Eén jeugdreclasseerder geeft aan op gevoel en ervaring te werken en dat het handboek daarop geen invloed heeft en één jeugdreclasseerder stelt dat het handboek een averechts effect heeft op de professionaliteit van de werker: de vrijheid van werken wordt ingeperkt en door de protocollen van het handboek zijn de jeugdreclasseerders minder in staat om zelf te beoordelen wat goed is.

4.4 Het gebruik van het handboek in de praktijk

De jeugdreclasseerders is gevraagd of het handboek sinds de implementatie binnen de instelling steeds meer of juist steeds minder wordt gebruikt. Daarbij is een onderscheid gemaakt in het gebruik van het handboek als naslagwerk en de methode van het handboek. In tabel 4.2 is een overzicht gegeven van de antwoorden van jeugdreclasseerders.

Tabel 4.2 Ontwikkeling van het gebruik van het handboek (n=50)

	Steeds meer	Gelijk gebleven	Steeds minder	Weet niet/GA*
Naslagwerk	14%	14%	66%	6%
Methode	52%	26%	14%	8%

* GA = geen antwoord.

Het handboek als naslagwerk

Twee derde van de jeugdreclasseerders geeft aan dat het handboek sinds de implementatie steeds minder wordt gebruikt als naslagwerk. Als oorzaak daarvan wordt voornamelijk genoemd dat het handboek steeds meer bekend is bij de jeugdreclasseerders en het daardoor ook niet nodig is om het handboek erbij te pakken. Toch zijn er ook minder positieve oorzaken te benoemen. Tweemaal is gesteld dat het handboek er steeds minder bij wordt gepakt als gevolg van tijdsdruk. Daarnaast geeft een van de respondenten

¹ Maar ook: dat er meer wordt getoetst. Uit het vastgestelde risico volgt bijvoorbeeld de mate van inzet die moet worden gepleegd.

aan dat door een interne verhuizing naar aanleiding van een organisatievergadering de handboeken niet uit de verhuisdozen zijn gehaald en sindsdien dan ook helemaal niet meer worden gebruikt.

De respondenten die aangeven dat het handboek steeds meer als naslagwerk wordt gebruikt, geven daarvoor als redenen dat er door de gedragsdeskundige van het team een steeds grotere nadruk op het handboek wordt gelegd, dat de nieuwe medewerkers die veel met het handboek werken ook de oudere medewerkers daartoe motiveren en dat medewerkers in de loop van de tijd steeds meer vertrouwd zijn geraakt met het handboek.

De methode van het handboek

Ondanks dat de meerderheid van de jeugdreclasseerders (66%) aangeeft dat het handboek steeds minder als naslagwerk wordt gebruikt, geeft 52 procent van de jeugdreclasseerders aan dat de methode zelf steeds nauwgezetter wordt gevolgd. Uit de toelichtingen blijkt dat dit vooral wordt veroorzaakt door de ondersteuning en begeleiding van de gedragswetenschappers binnen de bureaus. Daarnaast wordt gesteld dat de methode 'steeds meer raakt ingesleten' en vertrouwd raakt. Dat maakt een verdere verdieping van de methode mogelijk. Ook wordt door drie respondenten gesteld dat de meerwaarde die jeugdreclasseerders van de methode ervaren ervoor zorgt dat de jeugdreclasseerders worden gemotiveerd om de methode steeds nauwgezetter te volgen.

Theorie in de praktijk; de routes in het handboek

Het handboek is onder meer opgebouwd rond drie routes die in de begeleidingstrajecten dienen te worden gevolgd; de wetenschappelijke, de pragmatische en de normatieve route. Kort gezegd staat de wetenschappelijke route voor het inzetten van evidence-based methoden gericht op het delictgedrag, de pragmatische route voor de dienstverlenende kant van de jeugdreclassering (waarin jongere en jeugdreclasseerder onderhandelen over de te leveren diensten binnen het begeleidingstraject) en de normatieve route voor het begrenzen, bewaken en ondersteunen van de jongere (voor verdere toelichting zie hoofdstuk 1).

In de interviews kwam duidelijk naar voren dat de jeugdreclasseerders niet allemaal in staat zijn om de drie routes inhoudelijk te onderscheiden. Vaak werd de interviewer gevraagd wat de routes ook alweer inhouden. Dit is opmerkelijk, omdat het wel degelijk een onderdeel van de training in het handboek is. Daarnaast bleek dat de jeugdreclasseerders ook in de praktijk de routes moeilijk onderscheiden. Veelal werd gesteld dat deze routes in verwevenheid en onbewust worden toegepast in het werken met de jongeren. Toch is de jeugdreclasseerders gevraagd om te beoordelen in hoeverre zij deze routes in de praktijk ook daadwerkelijk toepassen en waar dat uit blijkt. In tabel 4.3 is een overzicht gegeven van de mate waarin de routes worden toegepast in de begeleidingstrajecten. In gemiddeld tien procent van de gevallen kon de jeugdreclasseerder niet benoemen in welke mate hij of zij de betreffende route in de praktijk toepast.

Tabel 4.3 Het gebruik van de routes in de praktijk (n=50)

Route	Vaak	Soms	Weinig	Nooit	Onbekend
Wetenschappelijke route	62%	20%	2%	4%	12%
Pragmatische route	84%	8%	-	-	8%
Normatieve route	56%	32%	-	2%	10%

Wetenschappelijke route

Meer dan zes op de tien jeugdreclasseerders (62%) geeft aan de wetenschappelijke route vaak te volgen. Nog eens twintig procent van de reclasseerders geeft aan deze soms te volgen (bijvoorbeeld afhankelijk van de jongere). De jeugdreclasseerders is gevraagd op welke manier de wetenschappelijke route in de praktijk vorm krijgt. De volgende manieren worden meerdere malen (spontaan) genoemd:

- het gebruiken van het risicotaxatie-instrument (onder meer aan het begin van het traject);
- het proces van feiten nagaan – analyse maken – doelen opstellen;
- het inzetten van evidence-based en what-works methoden;
- focus op terugbrengen van recidive middels veranderbare factoren;
- het doorverwijzen van jongeren naar externe aanbieders van programma's.

Pragmatische route

Bijna alle jeugdreclasseerders (92%) geven aan de pragmatische route vaak of soms toe te passen in de begeleidingstrajecten. De pragmatische route komt tot uitdrukking in het inzetten van die middelen die in de praktijk ook haalbaar zijn, gezien de mogelijkheden en beperkingen van de jongere en het tijdsbestek waarin de maatregel loopt. Daarnaast behelst de pragmatische route het opbouwen van een (vertrouwens)band met de jongere, aangeven wat de rol als jeugdreclasseerder inhoudt en het feitelijk contact leggen met de jongere, zodat er ook kan worden ingezet op de middelen die de jongere nodig heeft.

Normatieve route

Bijna negen op de tien jeugdreclasseerders (88%) geven aan de normatieve route vaak of soms in het begeleidingstraject toe te passen. Volgens de jeugdreclasseerders wordt de normatieve route toegepast wanneer de jongeren worden gewezen op hun (ongewenste) gedrag en de jeugdreclasseerder dat afkeurt en/of daar consequenties aan verbindt. Voorbeelden van dergelijk ongewenst gedrag zijn het delict zelf (dat wordt afgekeurd), maar ook het niet komen opdagen op afspraken en het zich niet houden aan de door de rechter opgelegde schorsingsvoorwaarden (waar consequenties aan worden verbonden). Een aantal jeugdreclasseerders stelt dat deze route vooral in het begin van het begeleidingstraject wordt toegepast, omdat dit het juiste moment is om duidelijke afspraken met de jongere te maken en de normatieve kaders van de begeleiding te schetsen. Daarnaast stellen enkele jeugdreclasseerders dat in feite iedere handeling van de jeugdreclasseerder normatief is, enerzijds omdat er vanuit een strafrechtelijk kader wordt gewerkt en anderzijds omdat

de jeugdreclasseerder constant een voorbeeldfunctie heeft richting de jongere en op die manier het gewenste gedrag probeert te bevorderen.

4.5 Knelpunten bij het gebruik van het handboek

In de gesprekken met de teamleiders en jeugdreclasseerders zijn enkele knelpunten bij het gebruik van het handboek meerdere malen benoemd door de respondenten (zie voor een overzicht paragraaf 3.3). We hebben deze knelpunten voorgelegd in de gesprekken met de jeugdreclasseerders en gevraagd in hoeverre zij deze knelpunten herkennen. Ook is gevraagd of jeugdreclasseerders nog andere knelpunten bij de methodiek zien.

Bijna driekwart van de respondenten (72%) geeft aan dat de huidige caseload inderdaad, zoals eerder benoemd door enkele gedragswetenschappers en/of teamleiders, te hoog is om het handboek *volledig* te kunnen toepassen. Helaas is het op basis van de verzamelde gegevens niet mogelijk om na te gaan in hoeverre dit antwoord werd gegeven door jeugdreclasseerders die een bovengemiddeld hoge caseload hebben.

Iets meer dan vier op de tien jeugdreclasseerders (42%) stelt dat de formulierensets inderdaad, zoals benoemd door enkele gedragswetenschappers en/of teamleiders, gebruiksonvriendelijk zijn. De meerderheid (46%) is het daar echter niet mee eens. Ongeveer de helft van de jeugdreclasseerders (48%) herkent het knelpunt dat het handboek bepaalde onderdelen mist, terwijl dertig procent van de ondervraagden dit niet ondersteunt. Uit de toelichting van de jeugdreclasseerders blijkt dat de ontbrekende onderdelen enerzijds betrekking hebben op het handboek zelf; gemist worden een puntsgewijze samenvatting, een goede inhoudsopgave of een register, meer gebruik van voorbeelden met een praktischer insteek, meer structuur en duidelijkheid in het handboek over wat er wordt verwacht. Anderzijds worden er bepaalde meer inhoudelijke aspecten gemist. Het gaat dan om:

- onderdelen die aansluiten bij leerplichtzaken (11x);
- onderdelen ten aanzien van integratie en/of andere culturele achtergronden (7x);
- meer informatie over de omgang met ontkennende verdachten (2x);
- meer informatie over de werking van de psyche; waarom pleegt iemand een delict/ziektebeelden en/of psychiatrische problematiek (2x);
- seksualiteit als zijnde een criminogene factor;
- een intakepakketje (bijvoorbeeld foldertjes) voor het eerste contact met de jongere;
- een handreiking waarmee de motivatie van een jongere kan worden beoordeeld;
- een aangepast plan voor ITB-maatregelen;
- informatie over hoe te handelen wanneer het traject niet goed loopt;

- beschrijving van de keten waarin wordt gewerkt en hoe de samenwerking verloopt;
- informatie over hoe er contact kan worden gemaakt met de cliënt;
- informatie over de omgang met ouders;
- een toets waarmee de leerstijl van de jongere kan worden vastgesteld.

Zeven van de vijftien ondervraagde gedragswetenschappers en/of teamleiders geven aan dat het handboek tot te veel verslaglegging leidt. Bij navraag geeft ook bijna de helft van de jeugdreclasseerders (48%) aan dat zij dit knelpunt herkennen. De jeugdreclasseerders ervaren onder meer herhalingen in de rapportages die zij schrijven. Voorbeelden zijn de herhalingen in een plan van aanpak en een adviesrapportage. Ook wordt gesteld dat dit probleem zich vooral voordoet als een jongere meerdere maatregelen heeft lopen. De reclasseerders noemen de rapportages te uitgebreid en vinden dat ze te veel tijd kosten. Daarnaast geeft echter een derde van de jeugdreclasseerders aan dat zij dit knelpunt niet herkennen. Zij vinden onder meer dat de rapportages goed houvast bieden binnen het begeleidingstraject.

Andere knelpunten

Een aantal jeugdreclasseerders geeft aan, naast bovengenoemde punten, nog andere knelpunten te ervaren bij het dagelijks gebruik van het handboek. De volgende punten worden genoemd:

- starheid van het risicotaxatie-instrument² (4x);
- herhalingen in de formulierensets;
- digitale implementatie van het handboek;³
- negatieve terugmelding: het zou logisch zijn om een strafadvies op te nemen, zodat er geen aparte rapportage voor hoeft te worden gemaakt;
- te beperkt aanbod van wetenschappelijk getoetste programma's.

4.6 Conclusies

Op basis van de gesprekken met de jeugdreclasseerders concluderen we dat zij zijn getraind in het gebruik van het handboek en het overgrote deel ook nu nog wordt ondersteund in het gebruik van het handboek en/of feedback krijgt op de wijze waarop zij het handboek in de praktijk toepassen.

De jeugdreclasseerders vinden de beoogde uniformiteit binnen de Jeugdreclassering positief en een ruime meerderheid (88%) ziet dat het handboek daar in de praktijk ook daadwerkelijk toe bijdraagt. Op de vraag wat

² Een voorbeeld is dat het instrument onvoldoende rekening houdt met het gegeven dat een jongere kan veranderen tijdens (en eventueel door) een begeleidingstraject. Als desondanks de inschatting van de risico's hoog blijven, kan dat demotiverend werken voor de jongere.

³ Bij deze instelling waren er problemen rondom de invoering van de methode in het digitaal systeem waarmee wordt gewerkt (het systeem 'ij').

uniformiteit dan precies inhoudt, is een diffuus beeld naar voren gekomen, maar een kleine meerderheid (52%) stelt dat uniformiteit betrekking heeft op zowel de verslaglegging richting ketenpartners als wel de inhoud van de begeleidingstrajecten.

Een ruime meerderheid van de jeugdreclasseerders (88%) vindt dat het handboek invloed heeft op de eigen professionaliteit als jeugdreclasseerder. Er wordt gesteld dat er meer richting een doel, gestructureerder, stapsgewijzer, meetbaarder en toetsbaarder en met een kritischer houding wordt gewerkt.

De jeugdreclasseerders stellen enerzijds dat het handboek steeds minder als naslagwerk wordt gebruikt, maar anderzijds dat de methode van het handboek steeds meer wordt gebruikt. Op het moment dat we vroegen naar de wijze waarop de drie routes in het handboek worden toegepast, bleken de jeugdreclasseerders niet allemaal in staat om deze routes inhoudelijk te onderscheiden. Dit is opmerkelijk, omdat het onderscheid in routes een wezenlijk onderdeel van het handboek is en bovendien een onderdeel van de training vormt. Klaarblijkelijk worden de routes in de dagelijkse praktijk niet zo gezien. Er werd dan ook opgemerkt dat de routes vaak in verwevenheid en onbewust worden toegepast. Na doorvragen bleek elke route wel degelijk door meer dan de helft van de jeugdreclasseerders te worden toegepast, waarbij de pragmatische route door de jeugdreclasseerders het meest gebruikt is.

De knelpunten die werden benoemd in de inventarisatieronde van dit onderzoek (zie hoofdstuk 3) werden niet door alle jeugdreclasseerders als zodanig herkend. Uitzondering is het knelpunt dat de caseload te hoog zou zijn om het handboek volledig te kunnen toepassen. Bijna driekwart van de ondervraagden (72%) onderschreef dit knelpunt. De twee voornaamste knelpunten die verder uit de interviews naar voren kwamen, zijn de geringe aansluiting van het handboek bij leerplichtzaken en de starheid van het risicotaxatie-instrument.

5 DOSSIERONDERZOEK BIJ DE INSTELLINGEN

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de dossieranalyse beschreven. In totaal zijn honderd dossiers bij negen instellingen voor jeugdreclassering (alle bij Bureaus Jeugdzorg) bestudeerd. Deze dossiers betroffen zo veel mogelijk afgesloten trajecten. In enkele gevallen waar het aantal afgesloten trajecten te laag bleek, zijn vergevorderde trajecten onderzocht.

5.2 Resultaten dossieranalyse

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten van de dossieranalyse. Zoals eerder in dit rapport aan de orde is gekomen, schrijft de Methode Handboek Jeugdreclassering voor om de begeleiding aan jongeren volgens een aantal fasen in te richten. Omdat de activiteiten en ontwikkelingen in elke fase ook in rapportages vastgelegd dienen te worden, zou de aanpak van de nieuwe methodiek vervolgens ook in de dossiers terug te vinden moeten zijn. Dossiers kunnen uit de volgende onderdelen bestaan:

- een plan van aanpak (deel diagnostiek, deel werkplan);
- een of meerdere evaluaties van het plan van aanpak;
- een of meerdere adviesrapportages (indien relevant);
- een negatieve terugmelding (indien relevant);
- een afsluitrapportage.

We zullen per genoemd onderdeel, in subparagrafen, nagaan in hoeverre de instellingen al werken volgens de voorgeschreven methode. Voordat we op deze resultaten ingaan, starten we met een korte beschrijving van de onderzochte dossiers.

5.2.1 De onderzochte dossiers

In tabel 5.1 is een overzicht gegeven van het aantal dossiers dat is onderzocht naar instelling, startdatum, duur en type traject. Van de honderd dossiers (trajecten) die tot nu toe zijn bestudeerd, is het grootste deel, ongeveer een derde (32%), gestart in de eerste helft van 2008. Een bijna even zo groot deel (29%) zijn trajecten die in de tweede helft van 2008 werden gestart. Tevens is een behoorlijk aantal dossiers gestart in de tweede helft van 2007 (16%). Aanzienlijk minder dossiers stammen uit de periode dat het handboek pas recent was geïmplementeerd (8%). In de steekproef is een evenredige verdeling gemaakt in de duur van trajecten. Doordat er echter telkens een tweede, laatst afgesloten, dossier werd bekeken, kon de verdeling in duur van trajecten enigszins verschuiven. Uit de tabel blijkt dat er evenveel trajecten van middellange duur (9 tot en met 18 maanden) als kortlopende trajecten (minder dan 9 maanden) zijn onderzocht. Trajecten van lange duur zijn het

minst vertegenwoordigd met 22 procent. Dit is niet verwonderlijk als men weet dat de meeste instellingen pas in 2008 zijn begonnen met het werken volgens de nieuwe methodiek. De periode is dan eenvoudigweg te kort voor het afsluiten van langdurige zaken. Om die reden werden ook trajecten in het onderzoek opgenomen die wel al langere tijd liepen, maar nog niet waren afgesloten (15%).

Tabel 5.1 Overzicht aantal dossiers dat is onderzocht (n=100)

Kenmerk	Aantal	Procent
<i><u>Van welke BJZ</u></i>		
BJZ Gelderland	16	16%
BJZ Noord-Brabant	16	16%
BJZ Zuid-Holland	16	16%
BJZ Limburg	12	12%
BJZ Rotterdam	12	12%
BJZ Overijssel	12	12%
BJZ Flevoland	8	8%
BJZ Friesland	4	4%
BJZ Groningen	4	4%
<i><u>Startdatum</u></i>		
Voor januari 2007	4 ¹	4%
Tussen januari en juli 2007	6	6%
Tussen juli en december 2007	16	16%
Tussen Januari en juli 2008	32	32%
Tussen juli en december 2008	29	29%
Tussen januari en juli 2009	13	13%
<i><u>Duur van het traject</u></i>		
Kort traject (minder dan 9 maanden)	31	31%
Middellang traject (9 tot en met 18 maanden)	32	32%
Lang (langer dan 18 maanden)	22	22%
Niet van toepassing (zaak loopt nog)	15	15%
<i><u>Type dossier</u></i>		
Regulier	95	95%
Voogdij	1	1%
OTS	4	4%
Ontheffing/ontzetting	0	0%
Aantal afgesloten trajecten	85	85%
Aantal vergevorderde trajecten	15	15%

¹ Dit zijn zaken gestart voor de implementatie van het handboek die in de selectie zijn terechtgekomen doordat ze de laatst afgesloten dossiers van de jeugdreclasserders betreffen. Zie hoofdstuk 2 voor een nadere toelichting.

5.2.2 Het plan van aanpak

Het plan van aanpak² bestaat doorgaans uit twee onderdelen. Deel a omvat diagnostiek waarmee wordt nagegaan 'wat er aan de hand is'. Dit gedeelte van het plan van aanpak vormt idealiter de basis voor deel b, het werkplan met een beschrijving van de werkdoelen en benodigde activiteiten.

Tabel 5.2 geeft inzicht in de mate waarin verschillende onderdelen van het plan van aanpak daadwerkelijk in de dossiers zijn opgenomen. Om te beginnen bevatten 85 van de honderd dossiers daadwerkelijk een plan van aanpak. Bij drie zaken werd geen plan van aanpak aangetroffen. Redenen hiervoor waren dat de jongere niet meewerkte (en werd overgedragen), dat er te weinig tijd was om een plan van aanpak op te stellen en in één geval is besloten het oude plan van aanpak van vóór de implementatie uit een eerder (zeer recent) begeleidingstraject van de jongere te gebruiken. Bij één BJZ wordt geen plan van aanpak gemaakt zoals bedoeld volgens de methodiek. De regel aldaar is om een (uitgebreide) analyse op te stellen. Hierin wordt informatie vastgelegd die vergelijkbaar is met de onderwerpen in een plan van aanpak én het werkplan. De structuur van het document is echter behoorlijk verschillend van het plan van aanpak. Zo wordt in de analyse uitgebreid verslag gedaan van de (probleem)situatie op een aantal leefgebieden. Het plan van aanpak volgt deze aanpak niet. Bij negen van de twaalf zaken van de betreffende BJZ werd inderdaad een dergelijke analyse aangetroffen. Bij de overige drie zaken die bij deze BJZ werden bekeken, ontbrak de analyse. De reden in één van deze gevallen was dat het al vroeg duidelijk werd dat de zaak geseponeerd zou worden. Bij de andere zaken was er geen expliciete reden. Om de rapportage in onderstaande tabel eenvoudig en inzichtelijk te houden én vanwege de overlap in informatie, kiezen we ervoor om de zogenoemde 'analyses' mee te rekenen als plannen van aanpak. Het moet echter helder zijn dat ten tijde van het dossieronderzoek bij deze locaties (september 2009) er dus (nog) niet werd gewerkt met het model plan van aanpak volgens het handboek. Het totaal aantal dossiers met een plan van aanpak/analyse is dan 94 (94% van het totaal aantal onderzochte dossiers).

Het verzamelen en ordenen van informatie

In bijna alle gevallen (98%) wordt er in het diagnostiekgedeelte van het plan van aanpak gerefereerd aan de informatiebronnen waar het plan van aanpak op is gebaseerd. Het gaat dan veelal om eerdere rapportages over de jeugdige, zoals het basisraadsonderzoek (BARO) van de Raad voor de Kinderbescherming, informatie die naar voren komt uit gesprekken met de jeugdige en/of zijn of haar ouders of verzorgers en, tot slot, de uitslag van het risicotaxatie-instrument.

² Vaak bevat een dossier meerdere plannen van aanpak omdat er na de evaluatie van een plan een nieuw plan moet worden geschreven. Telkens is het eerst geschreven plan van aanpak (gebaseerd op het Handboek Methode Jeugdreeclassering) bekeken.

Risico's; recidive en schade

De explicitering van criminogene factoren van de jongere vormt de basis van de methodiek van het handboek. Immers, de begeleiding dient zich specifiek te richten op die factoren die samenhangen met het delict- of probleemgedrag. In ruim tachtig procent van de dossiers worden deze criminogene factoren in het diagnostiekgedeelte van het plan van aanpak genoemd. Een andere belangrijke pijler van de methodiek is het vooraf inschatten van het recidive-risico van de jongere en de schadekansen (voor zichzelf, anderen of het slagen van het traject). Dit dient volgens het handboek te worden ingeschat met behulp van het risicotaxatie-instrument en een eigen beoordeling. Als de eigen beoordeling niet overeenkomt met de uitkomst van het instrument wordt om een argumentatie gevraagd om van het instrument af te wijken. Het blijkt dat de kans op recidive in 89 procent van de gevallen is geëxpliciteerd en dat in ongeveer driekwart (77%) van deze gevallen het risicotaxatie-instrument is gebruikt om dit risico vast te stellen. In de gevallen waarin de uitslag van het risicotaxatie-instrument afweek van de eigen beoordeling, is dat in 86 procent van de gevallen met een reden toegelicht in het plan van aanpak. In meer dan tachtig procent van de dossiers is geëxpliciteerd of de jongere een gevaar vormt voor zichzelf (83%), voor anderen (84%) of voor het slagen van het begeleidingstraject (83%). In bijna zestig procent van de gevallen waarin de schadekansen werden vermeld, werden deze ook nader toegelicht.

Responsiviteit van jongeren en ouders

Het responsiviteitsbeginsel vormt één van de zes *what-works*-beginselen die de leidraad vormen voor de wetenschappelijke route binnen het handboek. Het beginsel houdt in dat er wordt ingezet op effectieve interventies die specifiek aansluiten bij motivatie, mogelijkheden en leerstijl van de jongere. In de dossiers wordt de responsiviteit van de jongere doorgaans uitgebreid weergegeven. In een meerderheid van de dossiers (86%) wordt de motivatie van zowel jongere als ouders en wat zij belangrijk vinden bij de begeleiding toegelicht, evenals de beperkingen van de jongere en zijn of haar omgeving (85%). De sterke punten van de jongere en belangrijke steunbronnen in zijn of haar omgeving worden nog iets vaker vastgelegd (91%). De leerstijl van de jongere, denker of doener, wordt in ongeveer driekwart van de gevallen (76%) geëxpliciteerd. In een kleine meerderheid van die zaken wordt de keuze ook toegelicht.

Behoeften van jongeren en ouders

Het behoeftebeginsel stelt dat de ingezette interventies worden afgestemd op de veranderbare criminogene factoren van de jongere. Ondanks dat in een meerderheid van de dossiers (74%) het behoeftebeginsel (uitgebreid) is uitgewerkt door zowel de delictgerelateerde factoren als overige zorgpunten (voor zover aanwezig), evenals de kern van de problematiek te expliciteren, is het opmerkelijk dat in ongeveer een kwart (26%) van de dossiers deze drie punten niet allemaal aan de orde komen. In de diagnostiekfase kan het behoeftebeginsel, explicitering van datgene waaraan moet worden gewerkt, immers worden gezien als de basis voor de rest van het plan van aanpak, het werkplan waarin onder meer de werkdoelen worden gesteld.

Tabel 5.2 Plan van aanpak – diagnostiek – (n=94)

	Ja	Als ja, toelichting in tekst?	Nee	Als nee: n.v.t (mondelijke toelichting jeugdreclasseerder)
<i>Verzamelen en ordenen</i>				
Explicitering informatiebronnen waar plan van aanpak op is gebaseerd	92 (98%)	-	2 (2%)	-
<i>Risicobeginssel: recidive</i>				
Explicitering criminogene factoren	77 (82%)	57 (74%)	17 (18%)	-
Explicitering recidiverisico	84 (89%)	71 (85%)	10 (11%)	-
Gebruik van risicotaxatie-instrument daarbij	72 (77%)	-	22 (23%)	1 (4%)
Toelichting bij eventuele afwijking met eigen beoordeling	24 (86%)	24 (100%)	4 (14%)	-
<i>Risicobeginssel: schade</i>				
Explicitering risico jongere voor zichzelf	78 (83%)	46 (59%)	16 (17%)	-
Explicitering risico jongere voor andere	79 (84%)	46 (58%)	15 (16%)	-
Explicitering risico jongere voor begeleidingstraject	78 (83%)	46 (59%)	16 (17%)	-
<i>Responsiviteitsbeginssel</i>				
Explicitering motivatie jongere en ouders	81 (86%)	81 (100%)	13 (14%)	-
Explicitering beperkingen jongere en omgeving	80 (85%)	77 (96%)	14 (15%)	5 (36%)
Explicitering leerstijl jongere	71 (76%)	40 (56%)	23 (24%)	-
Explicitering sterke punten jongere en steunbronnen omgeving	86 (91%)	80 (93%)	8 (9%)	1 (13%)
Explicitering wat jongeren en ouders belangrijk vinden bij de begeleiding	80 (85%)	80 (100%)	14 (15%)	1 (7%)
<i>Behoeftebeginssel</i>				
Explicitering (delict)gerelateerde factoren waaraan moet worden gewerkt	78 (83%)	74 (95%)	16 (17%)	1 (6%)
Explicitering overige zorgpunten	72 (77%)	69 (96%)	22 (23%)	9 (41%)
Explicitering samenhang tussen factoren: kern van de problematiek	87 (93%)	87 (100%)	7 (7%)	-

Tabel 5.3 geeft een overzicht van de resultaten met betrekking tot het werkplan. Van de 94 dossiers met een plan van aanpak werden in 92 dossiers ook werkplannen aangetroffen.³ Van twee dossiers ontbrak dus informatie met betrekking tot de werkdoelen. In één dossier zonder plan van aanpak werd echter wél een werkplan aangetroffen. In totaal gaat het in onderstaande tabel dus om 93 werkplannen (93% van het totaal onderzochte dossiers).

Doelen en middelen

In het plan van aanpak wordt in praktisch alle gevallen allereerst geëxpliciteerd 'wat we willen bereiken' door doelen op te stellen. Waarom men deze doelen wil bereiken is minder goed gedocumenteerd; in 58 procent van de gevallen is hiervoor een reden aangegeven. Wanneer er wel een reden wordt aangegeven, is dit in bijna alle gevallen (94%) een reden die is gebaseerd op de diagnostiekfase van het plan van aanpak. Ook informatie over 'waarmee we de doelen gaan bereiken', dus de middelen, activiteiten en eventuele programma's, zijn doorgaans in het document vastgelegd (83%), evenals wie daarbij betrokken zal zijn (94%). Wat iets minder vaak wordt vastgelegd, is wanneer men aan deze doelen gaat werken of wanneer deze bereikt moeten zijn (80%).

Slachtoffervraagstukken

In een meerderheid van de dossiers (87%) is vastgesteld of er een slachtoffer was in de zaak. Wanneer er inderdaad een slachtoffer was, maar er geen herstelbemiddeling werd ingezet, dan is de reden hiervan ongeveer in driekwart (77%) van die zaken geëxpliciteerd. Werd er wel op herstelbemiddeling ingezet, dan is dertig procent van de gevallen vastgelegd wie wat doet ten aanzien van deze herstelbemiddeling. Slechts in een vijfde van de gevallen is ook vastgelegd wanneer dat bereikt moet zijn.

Controleafspraken/contactfrequentie

We constateren dat de mate van controle die nodig wordt geacht tijdens de begeleiding, ook wel aangeduid als de intensiteit van de begeleiding, in een meerderheid van de gevallen (53%) niet wordt vastgelegd in de werkplannen. Bij controleafspraken met bijvoorbeeld politie (of de school in geval van een schoolverzuimzaak) is dat in ruim 63 procent van de gevallen vastgelegd in het dossier. De mate waarin er contact zal zijn met de jeugdreclassering wordt beter vastgelegd, namelijk in 87 procent van de werkplannen, terwijl in ongeveer de helft (52%) van de gevallen de vorm van het contact (bijvoorbeeld telefonisch of persoonlijk) wordt geëxpliciteerd.

³ In het geval het plan van aanpak een 'analyse' betrof, werd informatie met betrekking tot het werkplan doorgaans in hetzelfde document 'analyse' gevonden.

Tabel 5.3 Plan van aanpak – werkplan – (n=93)

	Ja	Als ja, toelichting in tekst?	Nee	Als nee: n.v.t. (mondelijke toelichting jeugdreclasserder)
<i><u>Doelen en middelen</u></i>				
Explicitering wat we willen bereiken (doelen)	92 (99%)	88 (96%)	1 (1%)	-
Explicitering waarom we deze doelen willen bereiken	54 (58%)	54 (100%)	39 (42%)	-
Reden daarvan gebaseerd op de diagnostiek?	51 (94%)	-	3 (6%)	-
Explicitering waarmee we de doelen gaan bereiken	77 (83%)	-	16 (17%)	11 (69%)
Explicitering wie dit gaat doen	87 (94%)	-	6 (6%)	2 (33%)
Explicitering wanneer het gebeurt	74 (80%)	-	19 (20%)	1 (6%)
<i><u>Slachtoffervraagstukken</u></i>				
Explicitering of er een slachtoffer is	81 (87%)	-	12 (13%)	-
<i>Bij slachtoffer maar geen herstelbemiddeling</i> : reden waarom er niet op herstelbemiddeling wordt ingezet	36 (77%)	-	11 (23%)	-
<i>Bij slachtoffer en wel herstelbemiddeling</i> : wie wat doet ten aanzien van herstelbemiddeling	3 (30%)	3 (100%)	7 (70%)	-
<i>Bij slachtoffer en wel herstelbemiddeling</i> : wanneer dat bereikt moet zijn	2 (20%)	-	8 (80%)	-
<i><u>Controleafspraken/contactfrequentie</u></i>				
Explicitering in welke mate er controle nodig is (intensiteit van de begeleiding)	49 (53%)	44 (90%)	44 (47%)	-
<i>Indien controle</i> : dat er afspraken zijn gemaakt t.a.v. de controle van de jongere	59 (63%)	-	34 (37%)	21 (62%)
Explicitering in welke mate er contact is met de jeugdreclassering	81 (87%)	-	12 (13%)	-
Explicitering in welke vorm er contact is met de jeugdreclassering	48 (52%)	-	45 (48%)	-

5.2.3 De evaluatie van het plan van aanpak

Het handboek schrijft voor dat in alle begeleidingstrajecten het plan van aanpak na een halfjaar tussentijds dient te worden geëvalueerd. In de Wet op de jeugdzorg staat echter dat jeugdreclasseringstrajecten eenmaal per jaar moeten worden geëvalueerd. Het doel is om tussentijdse ontwikkelingen in kaart te brengen en criminogene factoren en werkdoelen waar nodig bij te stellen. In 32 van de 100 dossiers (32%) is inderdaad een evaluatie van het plan van aanpak aangetroffen. Een ander deel van de dossiers, 35 stuks (35%), bevat geen evaluatie van het plan van aanpak, omdat het begeleidingstraject slechts een halfjaar heeft gelopen en de evaluatie dus niet van toepassing was. In de overige 33 trajecten (33%) is niet tussentijds geëvalueerd, terwijl dat volgens de methodiek wel had moeten gebeuren. In het merendeel van de trajecten waarin wel tussentijds is geëvalueerd, gebeurde dat ook na een periode van een halfjaar (20 dossiers, 63%), zoals voorgeschreven in de methodiek. In acht trajecten is later dan na een halfjaar tussentijds geëvalueerd (meestal jaarlijks). Tevens is in vier gevallen eerder dan na een halfjaar geëvalueerd, dit zijn geen reguliere trajecten, maar individuele trajectbegeleiding Harde Kern (ITB HK) of Criminaliteit Etnische Minderheden (CRIEM).⁴

Hoe is de begeleiding tot nu toe verlopen?

In 78 procent van de gevallen met een evaluatie van het plan van aanpak is weergegeven hoe de controleafspraken (met bijvoorbeeld politie of school) verliepen en in 91 procent van de gevallen hoe de contactfrequentie tussen de jongere, de ouders en de jeugdreclassering verliep. Hoe de bijzondere voorwaarden en aanwijzingen verliepen en werden nageleefd, is in bijna driekwart (72%) van de gevallen geëxpliciteerd.

Zijn de doelen uit het plan van aanpak gehaald?

In 88 procent van de zaken wordt vermeld (en toegelicht) in welke mate het algemene einddoel van jeugdreclassering, het niet meer plegen van een strafbaar feit dan wel het stoppen met ongeoorloofd schoolverzuim, op dat moment is behaald. De mate waarin de specifieke werkdoelen tot dan toe zijn gehaald wordt in alle gevallen toegelicht. Minder vaak, in 47 procent van de gevallen, is vastgelegd of er herstelbemiddeling werd ingezet. Echter, in de gevallen waarin het niet werd vastgelegd, bleek dat in 35 procent ook niet van toepassing omdat er geen slachtoffer was in de zaak.

Wat is de stand van zaken?

Bij een grote meerderheid van de dossiers wordt het risico op recidive (88%), het risico op schade aan zichzelf (78%) en het risico op schade aan anderen (78%) opnieuw vastgelegd in de evaluatie van het plan van aanpak. Deze inschatting vindt gemiddeld in 42 procent van de gevallen plaats op basis van

⁴ Deze trajecten zijn op specifieke doelgroepen gericht. ITB Harde Kern voorziet in de begeleiding van jongeren die herhaaldelijk (ernstige) strafbare feiten plegen. ITB CRIEM is gericht op jongeren van niet-Westerse afkomst van wie het risico om af te glijden in criminaliteit hoog wordt geacht.

alleen een eigen inschatting, in 44 procent van gevallen op basis van een eigen inschatting én het risicotaxatie-instrument en in dertien procent van de gevallen op basis van enkel het risicotaxatie-instrument. In bijna alle gevallen (94%) wordt vervolgens vastgelegd 'waar nu aan moet worden gewerkt'; hier worden resterende (of nieuwe) criminogene factoren genoemd waar in de komende periode aan moet worden gewerkt. In iets minder gevallen (81%) wordt opnieuw vastgelegd wat de mogelijkheden en beperkingen zijn ten aanzien van het begeleidingstraject, de jongere zelf en zijn of haar omgeving.

Werkplan

In 84 procent van de gevallen wordt op grond van de evaluatie van het plan van aanpak een nieuw plan van aanpak (werkplan) opgesteld. In de gevallen waarin dit niet is gebeurd, bleek het traject op dat moment, met deze evaluatie van het plan van aanpak direct te zijn afgesloten.

Tabel 5.4 Evaluatie plan van aanpak – evaluatie (n= 32)

	Ja	Als ja, toelichting?	Nee	Als nee: n.v.t. (mondelijke toelichting jeugdreclasserder)
<i><u>Hoe is de begeleiding tot nu toe verlopen?</u></i>				
Explicitering hoe de controleafspraken verliepen	25 (78%)	24 (96%)	7 (22%)	-
Explicitering hoe de contactfrequentie verliep	29 (91%)	-	3 (9%)	-
Explicitering hoe bijzondere voorwaarden en aanwijzingen verliepen en werden nageleefd	23 (72%)	22 (96%)	9 (28%)	1 (11%)
<i><u>Zijn de doelen uit het plan van aanpak behaald?</u></i>				
Explicitering in welke mate het einddoel is behaald	28 (88%)	28 (100%)	4 (12%)	-
Explicitering in welke mate de werkdoelen zijn behaald	32 (100%)	32 (100%)	-	-
Explicitering of er herstelbemiddeling werd ingezet	15 (47%)	-	17 (53%)	6 (35%)
<i><u>Wat is de stand van zaken?</u></i>				
Is het risico op recidive opnieuw vastgesteld?	28 (88%)	-	4 (12%)	-
Is het risico op schade aan zichzelf opnieuw vastgesteld?	25 (78%)	-	7 (22%)	-
Is het risico op schade aan anderen opnieuw vastgesteld?	25 (78%)	-	7 (22%)	-
Explicitering waar nu aan moet worden gewerkt: welke criminogene factoren in het werkplan worden opgenomen voor de komende periode	30 (94%)	28 (93%)	2 (6%)	-
Explicitering mogelijkheden en beperkingen t.a.v. begeleiding jongere en omgeving	26 (81%)	24 (96%)	6 (19%)	-
<i><u>Werkplan</u></i>				
Is op grond van bovenstaande evaluatie een nieuw werkplan opgesteld?	27 (84%)	-	5 (16%)	-

5.2.4 De adviesrapportage

De jeugdreclassering kan worden gevraagd om een adviesrapportage op te stellen, ook wel pre-strafadvies genoemd. Deze wordt door de jeugdrechter als leidraad gebruikt voor verder te nemen maatregelen richting de jongere. Bij 33 van de begeleidingstrajecten is er minimaal één adviesrapportage geschreven. Een aantal onderdelen komt bijna altijd terug in de adviesrapportage, namelijk de stand van zaken en aanvullende informatie (91%), hetgeen waaraan moet worden gewerkt (88%) en uiteraard het advies zelf (100%). Wat minder vaak wordt vastgelegd, zijn de mogelijkheden en beperkingen ten aanzien van begeleiding jongere en omgeving (70%) en conclusies ten aanzien van de kans op het opnieuw plegen van een strafbaar feit (64%). In minder dan de helft van de gevallen zijn conclusies ten aanzien van de kans op schade aan zichzelf of andere weergegeven (47%).

5.2.5 De negatieve terugmelding

Wanneer jongeren het begeleidingstraject bemoeilijken of wanneer zij recidiveren, kan jeugdreclassering voorstellen om de begeleiding te stoppen middels een negatieve terugmelding aan het OM. In totaal is in de onderzochte dossiers in tien gevallen sprake geweest van een negatieve terugmelding, bijvoorbeeld omdat de jongere zich niet aan de afspraken of de door de rechter opgelegde bijzondere voorwaarden en aanwijzingen hield. In alle gevallen is in de rapportage ten aanzien van deze negatieve terugmelding geëxpliciteerd waarom er sprake was van een negatieve terugmelding en hoe het verloop en de aard van de contactmomenten (of pogingen daartoe) zijn geweest. Tot slot wordt altijd een conclusie en advies door de jeugdreclassering gegeven. De mening van de jongere en ouders over de begeleiding is niet altijd in de rapportage weergegeven; veelal omdat betrokkenen hun mening helemaal niet wilden geven. Beter gedocumenteerd is de kans op recidive, de kans op schade aan zichzelf of anderen en wat de inzet van de jeugdreclassering zal zijn tot aan de zitting; voor al deze kenmerken geldt dat slechts in één geval dit niet is weergegeven in de rapportage.

Tabel 5.5 Adviesrapportage (n= 33)

	Ja	Als ja, toelichting?	Nee	Als nee: n.v.t. (mondelijke toelichting jeugdreclasserder)
Is de datum van het laatste plan van aanpak (of evaluatie daarvan) vermeld?	15 (45%)	-	18 (55%)	-
Explicitering stand van zaken/aanvullende informatie	30 (91%)	-	3(9%)	-
Explicitering conclusies m.b.t. risico op opnieuw plegen van strafbaar feit	21 (64%)	19 (90%)	12 (36%)	-
Explicitering conclusies m.b.t. risico op schade voor zichzelf of anderen	16 (47%)	14 (88%)	17 (53%)	-
Explicitering waar aan moet worden gewerkt	29 (88%)	28 (97%)	4 (12%)	-
Explicitering mogelijkheden en beperkingen t.a.v. begeleiding, jongere en omgeving	23 (70%)	-	10 (30%)	-
Is er een (pre)advies door de jeugdreclassering gegeven?	33 (100%)	-	0	-

Tabel 5.6 Negatieve terugmelding (n= 10)

	Ja	Als ja, toelichting?	Nee	Als nee: n.v.t. (mondelijke toelichting jeugdreclasserder)
Explicitering van de reden van negatieve terugmelding	10 (100%)	-	-	-
Explicitering verloop en aard van contactmoment, of juist geen contact	10 (100%)	-	-	-
Explicitering conclusie en advies van jeugdreclassering	10 (100%)	-	-	-
Explicitering mening van de jongere over begeleiding en terugmelding	7 (70%)	-	3 (30%)	3 (30%)
Explicitering mening van de ouders over begeleiding en terugmelding	7 (70%)	-	3 (30%)	3 (30%)
Explicitering van het recidiverisico	9 (90%)	9 (100%)	1 (10%)	-
Explicitering van het schaderisico	9 (90%)	9 (100%)	1 (10%)	-
Explicitering van de inzet van de jeugdreclassering tot aan de zitting	9 (90%)	-	1 (10%)	-

5.2.6 Afsluitrapportage

Elk traject dient bij het einde van de maatregel (of bij voortijdige beëindiging) te worden afgesloten met een afsluitrapportage. Tabel 5.7 geeft inzicht in de mate waarin verschillende onderdelen van de afsluitrapportage – de evaluatie van het plan van aanpak, daadwerkelijk in de dossiers zijn opgenomen. In 71 van de 100 dossiers is deze eindevaluatie van het plan van aanpak aangetroffen (71%).⁵ Belangrijk om hierbij te vermelden is dat van de overige 29 zaken in tien gevallen het traject nog niet is afgerond en er dus nog geen sprake is van een eindevaluatie. Zo bezien bevatten 71 van de 90 afgesloten dossiers een eindevaluatie van het plan van aanpak (79%). In de overige 19 zaken waren verschillende situaties aan de orde. In één geval was sprake van een afsluiting middels een briefrapportage, in een ander geval bleek er een strafadvies te zijn geschreven dat de afsluitrapportage deed vervallen. Een andere reden die werd genoemd, betrof een tussentijdse overdracht naar het Leger des Heils door middel van een brief, inclusief alle relevante documenten. Een tussentijds besluit van de rechter om geen jeugdreclassering meer op te leggen na de periode van Toezicht en Begeleiding was de oorzaak van deze overdracht. Met andere woorden, een afsluitrapportage was niet nodig, omdat de termijn van de maatregel niet hoefde te worden volgemaakt. Bij de meeste dossiers zonder eindevaluatie was er echter geen sprake van een duidelijke reden voor het weglaten daarvan.

Hoe is de begeleiding verlopen

In de gevallen waarin er daadwerkelijk controleafspraken waren gemaakt met bijvoorbeeld politie, is in 45 procent van de afsluitrapportages beschreven hoe deze controleafspraken verliepen. Belangrijk om te vermelden is dat in bijna de helft van de gevallen (46%) waarin geen beschrijving werd gevonden, uit de mondelinge toelichting bleek dat er ook geen controleafspraken waren geweest. Het verloop van de contactfrequentie tussen de jeugdreclassering en de jongere (en ouders) wordt in 79 procent van de gevallen toegelicht. Wanneer er door de kinderrechter opgelegde bijzondere voorwaarden en aanwijzingen aanwezig waren, werd in bijna twee derde van de gevallen (63%) beschreven hoe deze waren verlopen en werden nageleefd.

Zijn de doelen uit het plan van aanpak gehaald

In 72 procent van de gevallen wordt vermeld (en toegelicht) in welke mate het algemene einddoel van jeugdreclassering, het niet meer plegen van een strafbaar feit dan wel het stoppen met ongeoorloofd schoolverzuim, is behaald. De mate waarin de specifieke werkdoelen van de jeugdige zijn gehaald, wordt juist in alle gevallen toegelicht. Tot slot wordt in 38 procent van de afsluitrapportages aangegeven of er herstelbemiddeling werd ingezet.

⁵ In twee van de 71 zaken was wel een eindevaluatie aanwezig, echter in deze gevallen werd geen plan van aanpak dan wel analyse geschreven. Strikt genomen betreft het in deze twee zaken dus geen 'eindevaluatie van het plan van aanpak'.

In tabel 5.8 staan de resultaten met betrekking tot het tweede deel van de afsluitrapportage, de stand van zaken bij afsluiting.

Risico's en mogelijkheden

Bij de afsluiting van het begeleidingstraject wordt in de meeste gevallen (94%) de kans op recidive opnieuw vastgelegd. Dit dient volgens het handboek opnieuw te worden ingeschat met behulp van het risicotaxatie-instrument en een eigen beoordeling. Als de eigen beoordeling niet overeenkomt met de uitkomst van het instrument wordt om een argumentatie gevraagd om van het instrument af te wijken. De inschatting van deze kans blijkt echter meestal (63%) alleen gebaseerd op een eigen beoordeling, in een derde van de gevallen op zowel een eigen beoordeling als het risicotaxatie-instrument en in een enkel geval (3%) op basis van alleen het risicotaxatie-instrument. De kans op het toebrengen van schade aan zichzelf of aan anderen is in ongeveer twee derde (respectievelijk 65% en 61%) van de zaken opnieuw vastgelegd. Ook hier is deze kans meestal gebaseerd op alleen een eigen inschatting.

In elf gevallen bleek er een discrepantie te bestaan tussen de eigen risico-inschatting en de uitslag van het risicotaxatie-instrument. Wanneer dat het geval was, bleek dit in zeven gevallen ook te worden toegelicht in de afsluitrapportage, in vier gevallen dus niet. In 58 procent van de onderzochte dossiers is geëxpliciteerd welke criminogene factoren nog steeds een risico vormen. In een groot deel (40%) van de gevallen waarbij die explicatie niet is gedaan, was er geen sprake meer van criminogene factoren. Eveneens is in 58 procent vastgelegd wat bij afsluiting de mogelijkheden en beperkingen van de jongere en zijn of haar omgeving zijn om hulp te accepteren. Voor het grootste deel (60%) van de overige gevallen bleek dit niet (meer) van toepassing te zijn.

Visie jongeren, ouders en jeugdreclassering

De mening van de jongere over het begeleidingstraject is in 58 procent van de gevallen in de afsluitrapportage vastgelegd. De mening van de ouders is in iets minder dan de helft van de gevallen vastgelegd. In de gevallen dat geen van beide zaken in de afsluitrapportage zijn opgenomen, kan het enerzijds zo zijn dat de mening van de ouders en/of jongere niet is gevraagd, anderzijds is het ook mogelijk dat deze betrokkenen hun mening niet wensten te geven. De jeugdreclasserder heeft in 89 procent van de gevallen in de afsluitrapportage vastgelegd wat de belangrijkste ontwikkelingen tijdens de begeleiding zijn geweest. In zeventig procent van de gevallen is er tot slot een advies voor vervolghulp gegeven door de jeugdreclassering. In de gevallen waarin dit niet is gedaan, bleek dat niet van toepassing te zijn omdat er bijvoorbeeld geen advies dan wel vervolghulp nodig was.

Tabel 5.7 Afsluitrapportage – evaluatie van het plan van aanpak (n= 71)

	Ja	Als ja, toelichting?	Nee	Als nee: n.v.t. (mondelinge toelichting jeugdreclasserder)
<i>Hoe is de begeleiding tot nu toe verlopen?</i>				
Explicitering hoe de controleafspraken verliepen	32 (45%)	-	39 (55%)	18 (46%)
Explicitering hoe de contactfrequentie verliep	56 (79%)	-	15 (21%)	-
Explicitering hoe bijzondere voorwaarden en aanwijzingen verliepen en nageleefd werden	45 (63%)	44 (98%)	26 (37%)	15 (58%)
<i>Zijn de doelen uit het plan van aanpak behaald?</i>				
Explicitering in welke mate het einddoel is behaald	51 (72%)	51 (100%)	20 (28%)	2 (3%)
Explicitering in welke mate de werkdoelen zijn behaald	70 (99%)	70 (100%)	1 (1%)	-
Explicitering of er herstelbemiddeling werd ingezet	27 (38%)	-	44 (62%)	32 (73%)

Tabel 5.8 Afsluitrapportage – stand van zaken bij afsluiting (n= 71)

	Ja	Als ja, toelichting?	Nee	Als nee: n.v.t. (mondelinge toelichting jeugdreclasserder)
<i>Risico's en mogelijkheden</i>				
Is het risico op recidive opnieuw vastgesteld?	67 (94%)	-	4 (6%)	2 (50%)
Is het risico op schade aan zichzelf opnieuw vastgesteld?	46 (65%)	-	25 (35%)	2 (8%)
Is het risico op schade aan anderen opnieuw vastgesteld?	43 (61%)	-	28 (39%)	4 (14%)
Toelichting bij eventuele afwijking met eigen beoordeling	7 (64%)	-	4 (36%)	-
Explicitering welke criminogene factoren nog steeds een risico vormen	41(58%)	39 (95%)	30 (42%)	12 (40%)
Explicitering wat bij afsluiting de mogelijkheden en beperkingen van jongere en omgeving zijn om hulp te accepteren	41(58%)	-	30 (42%)	18 (60%)
<i>Visie jongeren, ouders en jeugdreclassering</i>				
Explicitering wat de mening is van de jongere over de begeleiding	41 (58%)	-	30 (42%)	6 (20%)
Explicitering wat de mening is van de ouders over de begeleiding	35 (49%)	-	36 (51%)	10 (28%)
Explicitering wat de belangrijkste ontwikkelingen tijdens de begeleiding zijn geweest door de jeugdreclassering	63 (89%)	-	8 (11%)	-
Is er een advies voor vervolghulp gegeven door de jeugdreclassering?	50 (70%)	47 (94%)	-	21 (30%)

5.2.7 Verschillen tussen BJZ's

Hoewel het onderhavige onderzoek geen resultaten per BJZ beschrijft, zijn we wel geïnteresseerd in eventuele verschillen op een aantal kernzaken⁶ van de methodiek in onderzochte dossiers van de grote instellingen die jeugd-reclassering verzorgen en van de middelgrote en kleine instellingen (zie de indeling in de inleiding van dit rapport). Dit levert een vergelijking op tussen 48 dossiers uit drie grote instellingen en 52 dossiers uit drie middelgrote en drie kleine instellingen. In het plan van aanpak hebben we gekeken naar verschillen in het expliciteren van de criminogene factoren, het gebruik van het risicotaxatie-instrument en de explicitering van de leerstijl van de jongere, van wat jongeren en ouders belangrijk vinden bij de begeleiding en van de delictgerelateerde factoren waaraan moet worden gewerkt.

Uit de analyse komt voort dat in onderzochte dossiers van grote instellingen het risicotaxatie-instrument significant vaker wordt gebruikt (87%) dan in onderzochte dossiers van kleinere instellingen (67%).⁷ Ook het vaststellen van de leerstijl wordt in de dossiers van grote instellingen significant vaker gedaan (87%) dan in die van kleinere instellingen (65%). Er is tevens een trend te zien (het verschil is statistisch net niet significant) voor het expliciteren van delictfactoren waaraan moet worden gewerkt: dit lijkt in de dossiers van grote instellingen vaker te worden gedaan (54%) dan in de dossiers van kleinere instellingen (46%).

Ook hebben we gekeken naar verschillen tussen grote en kleinere instellingen of er een tussentijdse evaluatie werd gedaan, of er een afsluitrapportage is gemaakt, of daarin het einddoel werd geëvalueerd, of werd geëxpliciteerd welke criminogene factoren nog steeds een risico vormen en wat de mening van de jongere was over het begeleidingstraject en wat de mening van de ouders was. Er bleek één significant verschil te zijn, namelijk dat in de dossiers van grote instellingen significant vaker een afsluitrapportage wordt aangetroffen (55%) dan in de dossiers van kleinere instellingen (45%). Op de overige punten werden geen significante verschillen gevonden.

De resultaten van deze analyse suggereren dat grote instellingen die jeugdreclassering verzorgen iets verder zijn met de invoering van de nieuwe methodiek dan de middelgrote en kleine instellingen.

5.3 Duiding van de resultaten

Voordat we in de volgende paragraaf overgaan tot beantwoording van de deelvragen met betrekking tot de mate waarin tot nu toe met het handboek wordt gewerkt, bespreken we een aantal opvallende bevindingen waarvoor een verklaring kan worden gevonden in de toelichting van jeugdreclasserders.

⁶ Zaken waarop in het algemeen hoog gescoord werd (circa 90% en hoger) worden buiten beschouwing gelaten. Een verschilanalyse heeft dan geen zin.

⁷ Alle gepresenteerde verschillen zijn significant bij $p < 0.05$.

Ten aanzien van het vastleggen van de leerstijl van de jongere in het predikaat denker of doener, is gebleken dat dit in ongeveer driekwart (76%) van de gevallen inderdaad wordt gedaan. In nagenoeg een kwart (24%) van de zaken gebeurde dit dus niet. Menig jeugdreclasseerder vermeldde dan ook tijdens het dossieronderzoek dat hij/zij deze notitie niet erg bruikbaar of nodig achtte. Het is in hun ogen onduidelijk waarom er slechts twee keuzes van leerstijl zijn en belangrijker, op welke gronden dit moet worden vastgesteld. In een kleine meerderheid van de zaken wordt de keuze overigens nader toegelicht, terwijl dit geen voorschrift van het handboek is. De betreffende jeugdreclasseerders vonden dit zelf nuttig om het predikaat doener of denker op deze manier meer inhoud te geven en om hun keuze te beargumenteren.

In 87 procent van de onderzochte dossiers leggen jeugdreclasseerders vast in welke mate er contact zal plaatsvinden tussen de jeugdreclasseerder en de jongere. Opvallend hierbij was dat in een groot deel, 52 procent, van de gevallen niet werd vermeld op welke manier dat contact zou moeten plaatsvinden, namelijk telefonisch of persoonlijk. Jeugdreclasseerders lieten in dit verband weten dat (intern) het gebruikelijk is om persoonlijk contact te hebben. Velen noteren dus nooit de vorm van het contact, tenzij dit afweek van de gebruikelijke persoonlijke methode.

Hoewel het handboek voorschrijft ieder halfjaar een tussentijdse evaluatie te verrichten, blijkt uit de gegevens dat er in een derde van de onderzochte dossiers niet is geëvalueerd. Tevens werd in een derde van trajecten waarin wel een tussentijdse evaluatie plaatsvond, deze evaluatie later dan na een halfjaar gedaan. Uit een nadere toelichting van verschillende jeugdreclasseerders bleek inderdaad dat het in sommige instellingen gebruikelijk is om niet elk halfjaar, maar ieder jaar te evalueren. In die gevallen zijn hieromtrent afspraken gemaakt tussen teamleiders en de Raad voor de Kinderbescherming. In de gevallen dat er helemaal niet werd geëvalueerd, werd doorgaans verder geen expliciete toelichting gegeven.

Het percentage zaken waarin wordt vermeld of er herstelbemiddeling werd ingezet, is opvallend laag (38%) en ligt vooral aan het gevoel bij de jeugdreclasseerders dat dit gegeven telkens opnieuw in verschillende rapportages moet worden vastgelegd. Veel jeugdreclasseerders kiezen ervoor om dit na één vermelding niet meer te vermelden, met name in het geval er geen slachtoffer was en herstelbemiddeling dus niet van toepassing kan zijn.

Tot slot blijkt uit toelichtingen van jeugdreclasseerders ten aanzien van de rol van de ouders, dat sommige ouders niet bereid zijn om mee te werken of simpelweg niet altijd in beeld zijn. Dit gegeven wordt echter niet altijd vastgelegd in de rapportages en het is bovendien ook geen vast onderdeel vanuit het handboek. Het is zodoende niet mogelijk om cijfermatig weer te geven in hoeveel gevallen men er wel in slaagt om de ouders bij de begeleiding te betrekken. Wel kan worden gezegd dat die poging waarschijnlijk altijd door de jeugdreclasseerder wordt gedaan.

5.4 Conclusies

Op basis van de in dit hoofdstuk beschreven resultaten kunnen we een aantal conclusies trekken over de mate waarin er volgens het handboek wordt gewerkt (onderzoeksvraag 2). In deze paragraaf beschrijven we de stand van zaken aan de hand van de deelvragen die bij deze onderzoeksvraag werden opgesteld.

Gebruik van risicotaxatie-instrument

Een belangrijk uitgangspunt van het Handboek Methode Jeugdreclassering is dat men een inschatting maakt van het recidiverisico van de jongere met behulp van een wetenschappelijk onderbouwde methode. Men dient hiervoor gebruik te maken van het risicotaxatie-instrument (Washington State Juvenile Court Pre-Screen Assessment). Het blijkt echter dat dit instrument slechts in ongeveer driekwart (77%) van de onderzochte dossiers is toegepast. Het instrument blijkt bovendien vaker te worden toegepast in de onderzochte dossiers van grote instellingen, dan in de dossiers van kleinere instellingen. De redenen waarom het instrument niet werd gebruikt, waren eenduidig: het instrument zou niet geschikt zijn voor schoolverzuimzaken waarin feitelijk geen delict is gepleegd en meer in het algemeen, het instrument zou niet gevalideerd⁸ voor Nederland en het zou te sterk gericht zijn op de Amerikaanse situatie. In de zaken waarbij het risicotaxatie-instrument wel werd gebruikt en de uitkomst afweek van de eigen risico-inschatting, werd in de grote meerderheid (86%) hier ook een toelichting bij gegeven.

Expliciteren van criminogene factoren

Het benoemen van de criminogene factoren (delictgerelateerde factoren) tijdens de diagnostiekfase vormt een kernpunt van de nieuwe methodiek. Immers, de aanpak dient te worden afgestemd op die (veranderbare) factoren die daadwerkelijk samenhangen met het gepleegde delict. In een kleine twintig procent van de onderzochte dossiers is echter gebleken dat deze factoren niet werden geëxpliciteerd in het diagnostiekgedeelte van het plan van aanpak.

Plannen van aanpak vertalen in doelen

Volgens de methodiek dient de diagnostische fase te leiden tot een concreet werkplan, waarin duidelijk wordt welke doelstellingen moeten worden nagestreefd om de recidivekans van jongeren te verminderen. In nagenoeg alle dossiers waar een werkplan is aangetroffen, wordt expliciet gemaakt aan welke doelen met de jongere moet worden gewerkt. Ook schrijft het handboek voor om de reden te vermelden waarom aan bepaalde doelen moet worden gewerkt. Dit onderdeel is minder vaak vastgelegd (58%). Jeugdreclasserders lieten hierbij weten dat de doelen altijd logisch volgen uit het diagnostische deel van het plan van aanpak. In de diagnostiekfase wordt immers genoteerd (en toegelicht) welke factoren de kern van de problematiek vormen en dus de aandacht verdienen tijdens de begeleiding. Kortom, vermelding in het

⁸ Inmiddels is het risicotaxatie-instrument wel gevalideerd. Het is mogelijk dat sommige instellingen nog niet met het gevalideerde instrument werken.

werkplan van een reden waarom op bepaalde werkdoelen wordt ingezet, wordt dan ervaren als een herhaling van zetten.

Ouders bij begeleiding betrokken

Dat jeugdreclasserders de ouders van de jongere altijd bij het begeleidingstraject proberen te betrekken, blijkt uit gegevens uit het gehele dossier. Informatie waarop het plan van aanpak is gebaseerd, bestaat uit gesprekken met de jongere én de ouders (naast het BARO). In de dossiers is te zien dat naast de jongere, de ouders worden bevroegd over hun ideeën van wat belangrijk is in het begeleidingstraject, waar zij behoefte aan hebben (responsiviteit), hoe zij vonden dat de begeleiding is verlopen en/of wat hun mening is over de rapporten die over hun zoon of dochter geschreven worden. Bovendien worden de ouders geregeld genoemd bij de beschrijving wie welke taken heeft om de werkdoelen in het werkplan te kunnen realiseren. Jeugdreclasserders laten echter ook weten dat sommige ouders niet bereid zijn om mee te werken of simpelweg niet altijd in beeld zijn.

Responsiviteit toetsen

De responsiviteit, wat de motivatie is en wat belangrijk wordt geacht tijdens het begeleidingstraject, wordt doorgaans uitgebreid weergegeven. Hierbij wordt veelal ingegaan op de visie van zowel de jongere als de ouders (86%). Daarnaast worden in een even zo groot deel van de dossiers beperkingen van de jongere en zijn of haar omgeving beschreven (85%). Tevens wordt op de sterke punten van de jongere en belangrijke steunbronnen in zijn of haar omgeving vaak de nadruk gelegd (91%). De leerstijl van de jongere (denker of doener) wordt minder vaak vastgelegd, in ongeveer driekwart (76%) van de gevallen. Overigens, in meer dan de helft van de dossiers waar de leerstijl wel wordt vastgesteld, wordt ook een toelichting gegeven bij het predikaat 'denker' of 'doener'.

Werkplannen ieder halfjaar evalueren

Het handboek schrijft voor om ieder halfjaar het plan van aanpak te evalueren en op basis daarvan een nieuw plan van aanpak te schrijven. Wanneer we de trajecten die qua duur te kort zijn om geëvalueerd te worden (onder andere de halfjaartrajecten) buiten beschouwing laten, blijkt dat in slechts de helft van de gevallen een tussentijdse evaluatie is geschreven. In minder dan twee derde van de trajecten waarin tussentijds werd geëvalueerd, gebeurde dat inderdaad na een periode van een halfjaar (63%). In de overige trajecten werd meestal later dan na een halfjaar tussentijds geëvalueerd (dit is conform de Wet op de jeugdzorg, die een jaarlijkse evaluatie voorschrijft).

Qua inhoud zijn de tussentijdse evaluaties doorgaans conform hetgeen het handboek voorschrijft. Er wordt beschreven hoe de begeleiding tot dan toe is verlopen, in hoeverre de doelen uit het plan van aanpak zijn gehaald en wat de stand van zaken is. Het enige onderdeel wat minder vaak is vastgelegd, betreft de vraag *of* er herstelbemiddeling werd ingezet. Zoals eerder besproken, geven de jeugdreclasserders veelal aan dat zij de toegevoegde waarde van dit onderdeel, in de situatie dat er geen slachtoffer is, niet zien.

Evalueren van doelen bij afsluiting

In de afsluitrapportages worden in bijna alle gevallen (99%) de werkdoelen geëvalueerd, terwijl het algemene einddoel van jeugdreclassering, het niet meer plegen van een strafbaar feit dan wel het stoppen met ongeoorloofd schoolverzuim, slechts in 72 procent van de gevallen wordt geëxpliciteerd in de afsluitrapportages. Overigens werden in de dossieranalyse in de onderzochte dossiers van grote instellingen significant vaker afsluitrapportages aangetroffen dan in de dossiers van kleinere instellingen.

Opstellen van nieuwe risicotaxatie bij afsluiting

In de afsluitrapportage wordt bijna altijd (94%), zoals het handboek voorschrijft, de kans op recidive opnieuw ingeschat. Deze kans is echter meestal (63%) alleen gebaseerd op een eigen inschatting en minder vaak (33%) op zowel een eigen inschatting als het risicotaxatie-instrument. In een enkel geval (3%) wordt alleen het risicotaxatie-instrument gebruikt. Ook hier speelt de eerder besproken mening een rol, dat het instrument niet geschikt is voor de Nederlandse situatie (relatief veel schoolverzuimzaken en minder ernstige delicten dan in de Verenigde Staten). Ook zijn veel jeugdreclasserders van mening dat het instrument niet sensitief is voor verandering. Dat wil zeggen, het onderdeel delictverleden kan niet meer veranderen en weegt zwaar mee in de uitkomst. De kans op schade aan zichzelf en anderen is minder vaak opnieuw vastgesteld, respectievelijk in 65 en 61 procent van de gevallen. Ook deze kans komt meestal tot stand door middel van een eigen inschatting. In de gevallen dat de uitslag van het taxatie-instrument en de eigen beoordeling niet overeen komt, is dat in 64 procent van de gevallen toegelicht in de afsluitrapportage.

Rapporteren van negatieve terugmelding

Op het moment dat de begeleiding niet verloopt zoals dat zou moeten, bijvoorbeeld omdat contactafspraken, controleafspraken of bijzondere voorwaarden en aanwijzingen niet worden nageleefd, mag de jeugdreclasserder de jongere terugmelden. In de dossiers kwamen we in tien gevallen een negatieve terugmelding tegen. Deze rapportage had vaak de vorm van een gewone brief. Drie elementen kwamen daarin steeds terug, namelijk de reden van de negatieve terugmelding, het verloop en de aard van de contactmomenten en een conclusie met een advies van de jeugdreclasserder. De mening van de jongere en van de ouders over het traject en de terugmelding kwam niet altijd terug in de rapportage. Uit een toelichting door jeugdreclasserders blijkt dit doorgaans te maken te hebben met het gegeven dat jongeren en hun ouders in een dergelijke situatie vaak geen reactie willen geven. Tot slot bleek dat het recidive- en schaderisico op één na, in alle gevallen (opnieuw) werd ingeschat. Tevens werd in die gevallen vermeld wat de inzet van de jeugdreclassering tot aan de zitting zal zijn.

6 BEOORDELING DOOR DE KETENPARTNERS

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de belangrijkste ketenpartners van de jeugdreclassering het werk van de jeugdreclassering beoordelen in termen van professionaliteit en uniformiteit en in welke mate dat is veranderd, vergeleken met de situatie van enkele jaren geleden. Hierbij dient nadrukkelijk te worden vermeld dat (ook) dit onderdeel van het onderzoek niet is bedoeld als een effectmeting. Immers, in dat geval had een nulmeting vóór het handboek werd geïmplementeerd moeten plaatsvinden en een éénmeting na de implementatie. De huidige resultaten van de telefonische interviewronde onder ketenpartners geven wel een globaal beeld weer van de mate waarin ketenpartners van de jeugdreclassering uit de voeten kunnen met diens werk, in welke mate zij daar eventueel veranderingen in hebben opgemerkt en hoe zij deze veranderingen waarderen.

6.2 Deelnemers interviews

In deze fase van het onderzoek hebben we medewerkers bij het Openbaar Ministerie (jeugdofficieren) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) telefonisch geïnterviewd. Voorafgaand aan de start van dit onderdeel van het onderzoek werd centraal om medewerking aan dit onderzoek gevraagd aan de twee organisaties. Helaas kon één van de elf geplande interviews bij het Openbaar Ministerie (OM) niet doorgaan, omdat er niet op tijd toestemming werd verleend.

In totaal benaderden we tien medewerkers van het OM en elf medewerkers van de Raad van de Kinderbescherming. In tabel 6.1a en 6.1b wordt een overzicht gegeven van de respondenten van respectievelijk het Openbaar ministerie en de Raad voor de Kinderbescherming, de provincie, parket/vestiging en de functie waarin zij werkzaam zijn. De respondenten bij de RvdK zijn werkzaam in de functie van casusregisseur. Zij zijn inhoudelijk op de hoogte van de werkzaamheden van jeugdreclassering en beoordelen de rapportages die door jeugdreclassering worden opgesteld voordat deze aan de jeugdofficier van justitie en de jeugdrechter worden verstrekt. Respondenten van de Raad zijn gemiddeld¹ vijf jaar werkzaam in hun functie (met een minimum van een jaar²). De respondenten van het OM zijn allen

¹ Uit de interviews blijkt dat de functie van casusregisseur sinds drie jaar bestaat. De meeste respondenten waren in hun oude functie ook al inhoudelijk bezig met de rapportages van jeugdreclassering. Deze ervaring is meegenomen in het gemiddelde.

² In dit geval gaat het om een respondent die in zijn vorige functie ook vaak rapportages van de jeugdreclassering onder ogen kreeg.

werkzaam in de functie van jeugdofficier van justitie. Gemiddeld zijn de respondenten van het OM ruim drie jaar werkzaam in hun functie, met een jaar en tien maanden als minimum.

Tabel 6.1a Kenmerken van respondenten Openbaar Ministerie

Provincie	Parket	Functie	Aantal jaar werkzaam
Overijssel	Zwolle	jeugdofficier	3 jaar
Zuid-Holland	Rotterdam	jeugdofficier	6 jaar
Zuid-Holland	Den Haag	jeugdofficier	5 jaar
Noord-Brabant	Den Bosch	jeugdofficier	3 jaar
Gelderland	Arnhem	jeugdofficier	2 jaar
Limburg	Maastricht	jeugdofficier	5 jaar
Groningen	Groningen	jeugdofficier	4 jaar
Noord-Holland	Alkmaar	jeugdofficier	1 ½ jaar
Zeeland	Middelburg	jeugdofficier	2 jaar
Drenthe	Assen	jeugdofficier	2 jaar

Tabel 6.1b Kenmerken van respondenten Raad voor de Kinderbescherming

Provincie	Locatie	Functie	Aantal jaar werkzaam
Overijssel	Zwolle	Casusregisseur	2 jaar
Zuid-Holland	Den Haag	Casusregisseur	2 jaar
Noord-Brabant	Eindhoven	Casusregisseur	4 à 5 jaar
Gelderland	Arnhem	Casusregisseur	2,5 jaar
Gelderland	Zutphen	Casusregisseur	4,5 jaar
Limburg	Maastricht	Casusregisseur	3 jaar
Groningen	Groningen	Casusregisseur	1 jaar
Noord-Holland	Alkmaar	Casusregisseur	3 jaar
Zeeland	Middelburg	Casusregisseur	5 jaar
Drenthe	Assen	Casusregisseur	4,5 jaar
Flevoland	Lelystad	Casusregisseur	2 jaar

6.3 Resultaten ketenpartners

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven van de telefonische interviews met casusregisseurs (RvdK) en officieren van justitie (OM). Het interview was in sterke mate gericht op de kwaliteit van de verschillende rapportages zoals die door jeugdreclassering (die onder Bureau Jeugdzorg vallen) worden opgesteld. Er werd aan de respondenten gevraagd in welke mate zij het werk van de jeugdreclassering als professioneel beoordelen, of de professionaliteit is veranderd vergeleken met de situatie van ongeveer twee jaar geleden en of zij veranderingen in de uniformiteit van de werkwijze van jeugdreclassering hebben opgemerkt. Respondenten gaven ook hun mening met betrekking tot de volledigheid, de informatieve waarde, de structuur (opbouw) en de timing (aanlevering) van de verslagen. Tevens werd hen met betrekking tot deze facetten gevraagd of zij veranderingen hebben opgemerkt, vergeleken met de situatie ongeveer twee jaar geleden en hoe zij deze

veranderingen waarderen. Belangrijk om hierbij te vermelden, is dat we tijdens de interviews nooit benoemden dat jeugdreclassering volgens een nieuwe methodiek werkt. Als in de resultaten hieronder (of in de bijlagen) veranderingen worden besproken als een gevolg van de nieuwe werkwijze, dan werd dit spontaan zo door respondenten zelf aangegeven.

6.3.1 Ervaring Raad voor de Kinderbescherming

Algehele professionaliteit

De meerderheid van de respondenten (7 van de 11) beoordeelt het werk van de jeugdreclassering als (zeer) professioneel. Deze professionaliteit blijkt bijvoorbeeld uit de grote betrokkenheid van de jeugdreclasserders met de jongere en de begeleiding in het algemeen, de wijze waarop ze contact en overleg zoeken met de Raad, het ketengericht denken, hun grote kennis van zaken en het openstaan voor kritiek. Twee andere respondenten geven aan dat zij jeugdreclassering in het algemeen wel professioneel vinden, maar zij plaatsen hierbij de kanttekening dat dit wel erg kan verschillen per jeugdreclasserder. De mate van ervaring in het werk speelt een grote rol. Nog twee andere respondenten vinden het moeilijk om de professionaliteit van jeugdreclassering globaal te beoordelen. Hoewel zij vinden dat de werkers allemaal erg betrokken zijn, schiet het procedureel wel eens tekort. Als voorbeeld wordt genoemd dat er beter, gedetailleerder en meer op tijd dient te worden gerapporteerd. Ook wordt door een enkeling gezegd dat de werkers te veel solistisch werken, er valt geen BJZ-brede lijn in de werkwijze te ontdekken. De rol van de staf lijkt hierbij nog niet genoeg te zijn ontwikkeld. Tot slot wordt aangegeven dat, hoewel er al verbetering zichtbaar is, bij negatieve terugmelding objectiever naar de situatie (criteria) moet worden gekeken. Het lijkt erop dat jeugdreclassering doorgaans wat langer doorgaat met de begeleiding van een jongere dan in de ogen van de Raad geoorloofd is.

Veranderingen in professionaliteit en uniformiteit

Als we vragen naar veranderingen in de professionaliteit in de afgelopen jaren, dan vinden zes respondenten dat er duidelijk een verbetering is te zien. Hierbij wordt bijvoorbeeld de nieuwe werkwijze genoemd, die meer gericht is op recidive en de justitiële kant van de begeleiding, terwijl de insteek voorheen veel algemener was en gericht op alleen de zorgkant van de begeleiding. Ook lijkt de jeugdreclassering meer dan voorheen in overleg te treden met de ketenpartners, ze maken meer gebruik van hulpinstanties die daadwerkelijk de zorg leveren aan de jongeren. Kortom, jeugdreclassering heeft een duidelijker gezicht en lijkt steviger in de schoenen te staan. Twee andere respondenten zien geen verandering in de professionaliteit van jeugdreclassering. Wel is het zo dat de rapportages uniformer zijn tussen jeugdreclasserders onderling, maar inhoudelijk maakt dit het werk van de jeugdreclassering niet per se professioneler. Een derde respondent ziet zeker geen verbetering in de professionaliteit. Hoewel het een tijd wat beter is gegaan, lijkt het de laatste maanden weer wat terug te lopen. De respondent wijt dit met name aan de

reorganisatie die gaande is bij de instelling. Een laatste respondent kan nog niet goed beoordelen of en hoe de professionaliteit is veranderd: jeugdreclassering is in de regio aldaar pas een jaar bezig met de nieuwe methodiek. Deze periode is te kort om eventuele effecten op te merken.

Wat betreft de uniformiteit in de werkwijze van jeugdreclassering zien de meeste respondenten (9) een verbetering vergeleken met enkele jaren geleden. Zo wordt genoemd dat het zorgaspect van de begeleiding nu vaker wordt uitbesteed door jeugdreclasseerders, iets wat voorheen ondenkbaar was. Ook is de eenduidiger werkwijze duidelijk te herkennen in de rapportages, deze hebben dezelfde opbouw, maar geven ook eenzelfde systematische aanpak weer zoals het inschatten van recidiverisico's en criminogene factoren. Hierdoor worden de rol en het doel van jeugdreclassering helderder en eenduidiger. Het is opvallend dat de meeste van deze respondenten direct aangeven dat er zeker geen sprake is van algehele uniformiteit en dat dit ook niet haalbaar is; "het blijft tenslotte mensenwerk". Tevens geeft een van hen aan dat er nog wel een slag te maken is in de zogenaamde samenloopzaken, zaken waarin zowel voogdij als jeugdreclassering aan de orde is. Verder geven twee respondenten aan geen verandering in de uniformiteit te hebben opgemerkt, waarbij een van hen toelicht dat de werkwijzen, maar ook de rapporten nog best wel kunnen verschillen tussen jeugdreclasseerders.

Kwaliteit van de rapportages

Wat betreft de meeste rapportages, zijn doorgaans bijna alle respondenten bij de Raad tevreden over de volledigheid ervan, de informatieve waarde en de structuur. Er heerst echter wat verdeeldheid met betrekking tot het strafadvies: een kleine meerderheid geeft aan dat de volledigheid en informatieve waarde in orde zijn, maar een aantal anderen is van mening dat dit nogal verschillend kan zijn per jeugdreclasseerder. Ten aanzien van de timing van aanlevering ziet een aantal respondenten een verbeterpunt, met name als het gaat om de adviesrapportage en het plan van aanpak. Tevens valt op dat de meeste respondenten verbeteringen hebben opgemerkt ten aanzien van volledigheid, informatieve waarde, structuur en timing. Men merkt hierbij (spontaan) op dat er specifiek wordt gewerkt aan het verminderen van recidive en meer wordt gedacht vanuit criminogene factoren. Bovendien zorgt de strakkere opbouw in kopjes voor concretere formuleringen en 'antwoorden' per onderdeel van de rapportages. Voor de ervaringen van de ondervraagden bij de Raad per rapportage wordt verwezen naar bijlage 5 van dit rapport.

6.3.2 Ervaring van het Openbaar Ministerie

Algehele professionaliteit

Bijna alle jeugdofficieren onderschrijven dat het werk van de jeugdreclassering in het algemeen zeer professioneel is. Uit de toelichtingen blijkt dat jeugdreclasseerders zeer betrokken zijn bij de jongeren en het begeleidingstraject. Specifiek wordt hierbij door één respondent genoemd dat zij respect heeft voor

het combineren van vertrouwen kweken bij de jongeren én de maatregel strafrechtelijk goed uitvoeren. Jeugdreclassering heeft een heldere aanpak die is gericht op de problematiek van de jongere en men heeft goede kennis van in te zetten voorzieningen. Tevens blijkt uit de antwoorden waardering voor het goede overleg dat met het OM wordt gevoerd. In de ogen van de jeugd-officieren doen jeugdreclasseerders hun best om te doorgronden hoe het juridische proces in elkaar zit. Toch worden er ook kanttekeningen geplaatst. Eén respondent geeft aan het idee te hebben dat de kans van slagen van een begeleidingstraject mede afhangt van de jeugdreclasseerder die op de zaak zit. Ook wordt genoemd dat het soms lijkt alsof jeugdreclasseerders te dicht bij de cliënt komen te staan. Zij zijn dan in de ogen van deze jeugdofficier te coulant richting de jongere. Daarmee samenhangend geeft een andere respondent aan dat een jeugdreclasseerder, vanwege zijn taak als hulpverlener, een zaak soms langer laat voortduren terwijl er niet aan de schorsingsvoorwaarden wordt voldaan (er zou dan dus teruggemeld moeten worden). Een andere respondent vindt het vrij lastig om de professionaliteit goed in te kunnen schatten, omdat de enige echte toetsmomenten hiervoor de zittingen zijn.

Veranderingen in professionaliteit en uniformiteit

Op de vraag of er veranderingen in de mate van professionaliteit onder jeugdreclasseerders zijn opgemerkt, geven vier van de tien jeugdofficieren aan dat zij niets hebben opgemerkt. Een van hen licht daarbij toe dat het altijd al prima gesteld was met de professionaliteit en dat een verbetering op dat terrein geenszins noodzakelijk is. Ook geeft een andere respondent aan dat zij te kort (twee jaar) in de huidige functie werkzaam is om veranderingen te kunnen constateren. De overige respondenten zijn allen van mening dat de professionaliteit van de jeugdreclassering merkbaar is toegenomen. Men merkt hierbij op dat er meer inhoudelijk wordt overlegd binnen de keten, wat bijdraagt aan een verbeterslag. Ook zou jeugdreclassering zich meer bewust zijn van de specifieke taak en van de verantwoordelijkheid in de keten. Een respondent noemt het handboek als oorzaak van de verbeterde professionaliteit, dat zich uit in gericht werken om recidive tegen te gaan en criminogene factoren aan te pakken. Tot slot wordt opgemerkt dat jeugdreclassering méér onderdeel van Bureau Jeugdzorg is geworden.

Aan respondenten is gevraagd of zij veranderingen hebben opgemerkt in de uniformiteit van de werkwijze van jeugdreclassering. Drie respondenten kunnen niet goed beoordelen of er een verandering is opgetreden. Zij zien op dit moment wel een bepaalde werkwijze en eenzelfde wijze van rapporteren, maar het is niet te zeggen of dit door de jaren heen is veranderd. Vijf van de tien respondenten zien een toename in uniformiteit van de werkwijze. Dit wordt met name gebaseerd op de rapportages die hetzelfde format hebben. Zij noemen echter ook dat er wel degelijk verschillen merkbaar zijn tussen jeugdreclasseerders, bijvoorbeeld als zij de zaak toelichten op de zitting, of in de mate waarin ze contact zoeken met het OM. Tevens is er één jeugdofficier die geen verschil ziet in uniformiteit. Deze respondent is van mening dat de

werkwijze afhankelijk is van de jeugdreclasserder: werkers tonen onderling grote verschillen. Als voorbeeld noemt zij dat de ene werker een zeer uitgebreide toelichting geeft op de zitting, terwijl de ander dat nauwelijks doet.

Kwaliteit van de rapportages

Uit de interviews blijkt dat de ondervraagde officieren van justitie in de verschillende arrondissementen niet allemaal alle rapportages (via de Raad) van jeugdreclassering ontvangen. Zodoende hebben niet alle respondenten een mening over de kwaliteit van de rapportages. Over volledigheid en informatieve waarde lopen de meningen per rapportage uiteen. Sommige rapportages worden überhaupt minder relevant geacht dan andere, zoals de evaluatie van het plan van aanpak (deze wordt dan ook niet door alle respondenten ontvangen). Van andere rapportages zegt doorgaans de meerderheid dat zij tevreden zijn met de informatie die de rapporten bevatten. Enkele officieren van justitie zijn echter van mening dat de volledigheid en het informatieve gehalte van met name de negatieve terugmelding en de adviesrapportage wat beter zou kunnen. Zo ontbreekt bij deze rapportages soms een goede en doordachte onderbouwing, lijkt de juridische inbedding niet altijd te kloppen of wordt het verslag enigszins kort door de bocht opgesteld. Er zijn nauwelijks veranderingen in de volledigheid en informatieve waarde van rapportages opgemerkt. Wat betreft de timing van aanlevering van een aantal rapportages (met name adviesrapportage) is het duidelijk dat er nog een flinke verbeteringsslag valt te maken. De meeste respondenten hebben een verandering opgemerkt ten aanzien van de structuur van de meeste rapportages. De rapportages zijn strakker opgebouwd en onderverdeeld in kopjes. Hoewel de meesten er tevreden over zijn, lijken de officieren van justitie vergeleken met de respondenten bij de Raad voor de Kinderbescherming deze structuur minder prettig leesbaar te vinden. Voor de ervaringen van de ondervraagden bij het OM per rapportage wordt verwezen naar bijlage 6.

6.4 Conclusies

Uit de voorgaande resultaten van de ketenpartners kunnen we opmaken in hoeverre jeugdreclassering naar buiten toe professioneel en uniform werk levert. Zowel de Raad voor de Kinderbescherming als het Openbaar Ministerie is van mening dat de professionaliteit van jeugdreclassering (zeer) hoog is. Genoemd worden bijvoorbeeld de grote betrokkenheid, kennis van zaken en ketengericht denken en overleggen door de jeugdreclasserders. Enkele relativerende opmerkingen die hierbij door zowel casusregisseurs van de Raad als officieren van justitie worden geplaatst, zijn dat de professionaliteit wel kan verschillen per jeugdreclasserder, dat het procedureel tekort kan schieten (termijnen van rapportages, gedetailleerdheid), dat jeugdreclasserders te solistisch te werk gaan en dat jeugdreclassering de begeleiding langer dan geoorloofd laat doorgaan (jeugdreclasserders lijken soms te dicht

bij de cliënt te staan). De helft tot een kleine meerderheid van alle ondervraagden bij de Raad en het OM ziet een duidelijke verbetering in de professionaliteit. Hiervoor wordt door sommigen (spontaan) de nieuwe werkwijze, die nu meer gericht is op het verminderen van recidive, als oorzaak aangewezen. Bij het OM wordt dit gezien als effect van de nieuwe structuur van de rapportages.

Wat betreft uniformiteit in de werkwijze van jeugdreclassering zien bijna alle respondenten bij de Raad en ongeveer de helft van de ondervraagde officieren van justitie een verbetering in de afgelopen jaren. De rapportages hebben dezelfde opbouw, maar geven ook eenzelfde systematische aanpak weer, zoals het inschatten van recidiverisico's en criminogene factoren. Ook zijn jeugdreclasserders vaker als casemanager aan het werk, de behandeling van jongeren wordt vaker uitbesteed. Bij de Raad beoordeelt men de rapportages echter doorgaans positiever dan bij het OM. Tevens bleek uit de interviews dat casusregisseurs vaker veranderingen opmerken in de rapportages, dan de bevraagde officieren van justitie. Hierbij moeten we echter rekening houden met het feit dat niet alle respondenten bij het OM een oordeel hebben over alle rapportages, omdat is gebleken dat zij sommige stukken niet of bijna nooit onder ogen krijgen. Een aantal respondenten bij zowel de Raad als het OM plaatst tevens de relativerende opmerking dat jeugdreclassering niet volledig uniform is en ook nooit kan worden, omdat het nu eenmaal om mensenwerk gaat.

7 CONCLUSIE

7.1 Inleiding

In dit laatste hoofdstuk trekken we conclusies met betrekking tot de stand van zaken in het gebruik van de nieuwe methodiek bij jeugdreclassering. We geven eerst de belangrijkste resultaten van dit onderzoek weer. Daarna wordt een overzicht gegeven van het onderzoek en de bevindingen van het rapport 'jeugdreclassering in de praktijk' van het WODC (2002). Vervolgens maken we een vergelijking tussen de werkwijze na implementatie van het Handboek Methode Jeugdreclassering en de werkwijze zoals opgetekend in 2002. Tot slot geven we de hoofdconclusie van dit onderzoek weer, evenals enkele aanknopingspunten voor nader onderzoek.

7.2 Kernbevindingen huidig onderzoek

We geven hieronder nog eens de antwoorden per onderzoeksvraag en enkele begeleidende resultaten op een rij.

1. In hoeverre is de methode bekend binnen de zestien instellingen die jeugdreclassering verzorgen?

Gebruik nieuwe methodiek en training medewerkers

Uit de inventarisatieronde bij teamleiders en gedragswetenschappers blijkt dat het handboek bij alle instellingen die jeugdreclassering verzorgen, bekend is. Alle respondenten geven aan dat de werkwijze van de jeugdreclassering in principe volgens het handboek dient te verlopen en dat dit geldt voor de verschillende soorten begeleidingstrajecten. Alle medewerkers die op het moment van de implementatie al werkzaam waren bij de instelling kregen (verplicht) een training in het gebruik van het handboek. Nieuwe medewerkers kregen doorgaans, bij voldoende aanbod en cursisten, een training binnen een halfjaar na aanstelling. Uit de gesprekken volgt tevens dat de instellingen het hele handboek gebruiken, geen van de contactpersonen geeft aan dat er onderdelen zijn die bij voorbaat niet worden gebruikt. Wel blijkt dat in enkele instellingen de formulierensets behorend bij het handboek niet worden toegepast. Uit het dossieronderzoek blijkt dit inderdaad het geval te zijn. Tevens blijkt uit het dossieronderzoek dat de formulierensets nogal eens worden aangepast om de werkbaarheid (en leesbaarheid) ervan te verhogen.

Veranderde werkwijze

De contactpersonen geven aan dat de manier van werken binnen de jeugdreclassering is veranderd sinds de implementatie van het handboek. Dit heeft onder andere betrekking op het vertrekpunt van de begeleiding: waar

voorheen de zogenaamde leefgebieden van de jongere in kaart werden gebracht en werd gepoogd het hele leven van de jongere 'weer op de rails zetten', werkt men sinds de komst van het handboek specifiek en doelgerichter aan het voorkomen van recidive vanuit de veranderbare criminogene factoren van de jongere. Bij de start van de begeleiding wordt dan ook eerst gekeken naar de risico's op recidive en schade en de benodigde mate van begeleiding. Ook de rol van jeugdreclasserder van hulpverlener is meer verschoven naar casemanager, doordat men jongeren doorverwijst naar hulpinstanties die (evidence-based) interventies toepassen. Andere veranderingen die werden genoemd, zijn gestructureerder werken en meer verantwoording afleggen (intern en richting ketenpartners) ten aanzien van het eigen handelen.

Nut en knelpunten

Teamleiders en gedragswetenschappers zien het nut van het handboek in. Doordat er wordt gewerkt volgens een onderbouwde methode kunnen de jeugdreclasserders hun werkwijze beter verantwoorden, is de werkwijze transparanter en heeft de jeugdreclassering een duidelijker gezicht gekregen. Bovendien zorgt het voor een eenduidiger werkwijze binnen én tussen instellingen die jeugdreclassering verzorgen. Ondanks dat het belang van Handboek Methode Jeugdreclassering breed wordt onderschreven, kampen alle geïnterviewde instellingen echter toch ook met problemen bij de toepassing van het handboek. Veelgenoemd is de frequente en uitgebreide verslaglegging en rapportage naar ketenpartners. Tevens is er enige kritiek op de gebruiksvriendelijkheid van de nieuwe formulierensets. Hiervan zeggen sommige respondenten dat medewerkers de formats onoverzichtelijk vinden met een onduidelijke lay-out, te veel herhalingen en te moeilijk woordgebruik voor de jongeren. Daarnaast is er kritiek op het handboek zelf. Zo wordt het handboek soms als te omvangrijk en moeilijk leesbaar omschreven. Ook het risicotaxatie-instrument als zodanig wordt als minder nuttig ervaren. Het instrument zou onder andere niet sensitief genoeg zijn om veranderingen te constateren en te veel geënt zijn op een situatie met veel ernstiger delicten zoals in de Verenigde Staten het geval is (terwijl men in Nederland in een behoorlijk deel van de zaken te maken heeft met schoolverzuim waarin feitelijk geen ander delict wordt gepleegd).

2. In hoeverre wordt in de instellingen die jeugdreclassering verzorgen, inhoudelijk en procedureel volgens het Handboek Methode Jeugdreclassering gewerkt?

Uit het dossieronderzoek (100 dossiers) bij negen Bureaus Jeugdzorg blijkt dat over het algemeen genomen de methodiek nog niet geheel, maar wel in grote mate wordt toegepast. Hoewel bij de meeste instellingen slechts bepaalde onderdelen minder consequent of zoals bedoeld worden toegepast, troffen we ook een enkele instelling aan waar intern nog een (behoorlijke) ontwikkeling moet plaatsvinden.

Aanwezigheid rapportages

In 85 procent van de dossiers werd daadwerkelijk een plan van aanpak aangetroffen. Bij drie zaken werd geen plan van aanpak aangetroffen en bij één BJZ wordt (nog) geen plan van aanpak gemaakt zoals bedoeld volgens de methodiek, maar een analyse. Bij negen van de twaalf zaken van de betreffende BJZ werd inderdaad een dergelijke analyse aangetroffen. Deze werden in de analyse meegerekend als 'plan van aanpak', het percentage komt daarmee op 93 procent. Van alle 65 trajecten die langer dan een halfjaar duurden, werd slechts in ongeveer de helft (49%) van de zaken een evaluatie van het plan van aanpak aangetroffen. In het merendeel van deze trajecten gebeurde dat ook na een periode van een halfjaar (20 dossiers, 63%), zoals voorgeschreven in de methodiek. In enkele gevallen werd eerder geëvalueerd (vanwege het type traject), maar in de meeste gevallen pas na een jaar.¹ De eindevaluatie werd in bijna tachtig procent van alle afgesloten dossiers aangetroffen. In enkele gevallen was er sprake van een bijzondere situatie waardoor er geen eindevaluatie was gedaan. Bij de meeste dossiers was er echter geen duidelijke reden voor het weglaten van de eindevaluatie.

Inventarisatie risico's, criminogene factoren en doelen

In ongeveer driekwart (77%) van de onderzochte dossiers werd het plan van aanpak gebaseerd op een risicotaxatie met behulp van de 'Washington State Juvenile Court Pre-Screen Assessment'. Dit percentage is in verhouding tot andere resultaten vrij laag. De redenen waarom het instrument niet werd gebruikt, waren eenduidig en zijn al eerder in dit hoofdstuk aan bod gekomen: het instrument wordt niet sensitief genoeg geacht en niet valide voor de Nederlandse situatie (overigens is het instrument sinds begin 2009 wél gevalideerd voor de situatie in Nederland). In tachtig procent van de gevallen wordt geëxpliciteerd op welke (veranderbare) factoren de aanpak van de begeleiding wordt afgestemd. In nagenoeg alle dossiers waar een werkplan is aangetroffen, wordt expliciet gemaakt aan welke doelen met de jongere moet worden gewerkt.

Responsiviteit en betrokkenheid ouders

De responsiviteit, wat de motivatie is en wat belangrijk wordt geacht tijdens het begeleidingstraject wordt doorgaans uitgebreid in het plan van aanpak weergegeven. Hierbij wordt in ongeveer negen van de tien zaken ingegaan op de visie van zowel de jongere als de ouders (85%), de beperkingen van de jongere en zijn of haar omgeving (85%) en de sterke punten van de jongere en belangrijke steunbronnen in zijn of haar omgeving (91%). De leerstijl van de jongere wordt wat minder vaak vastgelegd (76%). In alle dossiers is tevens te zien dat naast de jongere, de ouders erg betrokken worden bij de begeleiding (wat vinden zij belangrijk, waar hebben zij behoefte aan, wat zijn hun taken en hoe vonden zij de begeleiding verlopen). Sommige ouders zijn echter niet in beeld of niet bereid om mee te werken.

¹ In de gevallen waarin na een jaar wordt geëvalueerd, is dit vaak ook de geldende norm binnen de betreffende BJZ.

Evaluatie doelen en nieuwe risico-inventarisatie

In de afsluitrapportage dient de begeleiding te worden geëvalueerd. Opvallend genoeg worden in nagenoeg alle (afgesloten) dossiers de opgestelde werkdoelen geëvalueerd, terwijl het algemene einddoel van jeugdreclassering, het niet meer plegen van een strafbaar feit dan wel het stoppen met ongeoorloofd schoolverzuim, in minder gevallen wordt geëvalueerd (70%). Volgens de methodiek dient bij de afsluiting een nieuwe risicotaxatie te worden uitgevoerd. Dit wordt inderdaad bijna altijd gedaan (94%). De taxatie is echter in bijna twee derde (63%) van de zaken alleen gebaseerd op een eigen inschatting en in slechts een derde van de zaken is er eveneens het risicotaxatie-instrument gebruikt.

Rapportage bij terugmelding

Op het moment dat de begeleiding niet verloopt zoals dat zou moeten, bijvoorbeeld omdat contactafspraken, controleafspraken of bijzondere voorwaarden en aanwijzingen niet worden nageleefd, mag de jeugdreclasseerder de jongere terugmelden en de begeleiding beëindigen. Hoewel met het dossieronderzoek niet concreet is vast te stellen of in alle gevallen een rapportage wordt opgesteld bij een terugmelding, kunnen we hier wel van uitgaan omdat de officier van justitie geen actie kan ondernemen zónder de schriftelijke rapportage van jeugdreclassering. In de dossiers kwamen we in tien procent van de gevallen een negatieve terugmelding tegen. Deze rapportage had vaak de vorm van een gewone brief, waarin altijd de reden van de negatieve terugmelding werd vermeld, het verloop en de aard van de contactmomenten en een conclusie met een advies van de jeugdreclasseerder werd beschreven. De mening van de jongere en van de ouders over het traject en de terugmelding kwam niet altijd terug in de rapportage terwijl dit een vast onderdeel van het handboek is. Een mening werd, volgens de jeugdreclasseerders, niet altijd gegeven door de betrokkenen.

3. Doen zich knelpunten voor met betrekking tot de uitvoering van de te volgen methodiek? Zo ja, welke zijn dat?

Knelpunten bij het werken met de nieuwe methode werden in een eerdere fase besproken met de teamleiders en gedragsdeskundigen (inventarisatie-ronde, vraag 1). Ze zijn opnieuw aan de orde gesteld in de interview-gesprekken met de jeugdreclasseerders zelf, omdat zij degenen zijn die dagelijks met de methodiek te maken hebben. In dit interview legden we de vijf door teamleiders en gedragswetenschappers meest genoemde knelpunten voor aan de jeugdreclasseerders. Het blijkt dat een ruime meerderheid (72%) het knelpunt herkende dat de caseload te hoog is om de methodiek volledig en correct te kunnen toepassen in de begeleidingstrajecten. Met betrekking tot de vier andere, door de teamleiders en gedragswetenschappers genoemde, knelpunten zijn de meningen meer verdeeld. Rond de veertig procent van de respondenten herkenden de opmerkingen van de teamleiders en gedragswetenschappers dat de gebruikte formulierensets gebruiksonvriendelijk zijn,

terwijl iets meer respondenten dat juist niet herkenden.² De helft van de respondenten herkende dat het handboek te omvangrijk en/of te moeilijk leesbaar is in het dagelijks gebruik en tegelijkertijd gaf bijna een derde (30%) aan zich daar niet in te vinden. Eveneens gaf ongeveer de helft (48%) van de jeugdreclasseerders aan, zoals de teamleiders en gedragsdeskundigen, dat het handboek tot te veel verslaglegging leidt, maar tegelijkertijd herkende bijna een derde (30%) dat niet. Tevens herkende bijna de helft van de respondenten (48%) zich in de opmerking dat bepaalde onderdelen of onderwerpen in het handboek ontbreken. Het gaat dan enerzijds om gemiste zaken in het handboek zelf (een puntsgewijze samenvatting, een goede inhoudsopgave of een register, meer gebruik van voorbeelden met een praktischere insteek, meer structuur en duidelijkheid in het handboek over wat er wordt verwacht). Anderzijds wordt er een aantal, meer inhoudelijke, aspecten gemist. De meest genoemde zaken waren onderdelen die aansluiten bij leerplichtzaken en onderdelen ten aanzien van integratie en/of andere culturele achtergronden. Een aantal jeugdreclasseerders noemde tot slot nog andere knelpunten bij de methodiek, zoals problemen rond het risicotaxatie-instrument (lage gevoeligheid voor verandering, niet valide voor Nederlandse situatie met veel leerplichtzaken), herhalingen in de formulierensets en een te klein aanbod van wetenschappelijk getoetste interventies en programma's.

4. Werken de instellingen nu meer dan voorheen volgens een uniforme methode?

Het antwoord op deze vraag is enerzijds te vinden in de resultaten van de interviewgesprekken met jeugdreclasseerders en de telefonische interviews met respondenten van het OM en de Raad voor de Kinderbescherming. Anderzijds kunnen de resultaten van het dossieronderzoek samen met de vergelijking met de resultaten van het rapport 'Jeugdreclassering in de praktijk' óók een antwoord op de vraag bieden. Langs die weg is het immers mogelijk een objectiever beeld te vormen van de werkwijze bij jeugdreclassering. Dit laatste zal aan bod komen in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk. Hieronder baseren we ons op de meningen van de ondervraagde medewerkers in de keten.

De overgrote meerderheid van de jeugdreclasseerders (88%) geeft aan dat hun professionaliteit als reclasseerder is toegenomen als gevolg van de nieuwe werkwijze. Ze werken gericht dan voorheen aan eenzelfde doel, recidive verminderen, en specifieke werkdoelen die concreet geformuleerd worden. Ook wordt er meer gedacht vanuit criminogene factoren, welke zaken zijn het meest relevant voor het delictverleden? Het richten van de begeleiding op deze zaken zorgt voor een effectieve aanpak. Ook zijn de meeste jeugdreclasseerders van mening dat de nieuwe methodiek bijdraagt aan een grotere uniformiteit in de werkwijze van jeugdreclassering. Zij vinden

² Tijdens het opstellen van de itemlijst was nog niet duidelijk dat formulierensets worden aangepast binnen sommige BJZ's. Dit resultaat is zodoende moeilijk te duiden.

uniformiteit nagenoeg allen een positieve ontwikkeling. Immers, zo zeggen ze, dit vergemakkelijkt de overdracht van zaken, het zorgt voor gelijke behandeling van jongeren, voor één taal binnen de organisatie en een duidelijkere positie en taakafbakening van jeugdreclassering (ook richting ketenpartners). Op de vraag waarin die uniformiteit zich precies uit, zegt echter ongeveer de helft (52%) dat deze zich uit in zowel een zelfde aanpak van de begeleiding als in een meer geprotocolleerde verslaglegging, terwijl veertien procent van de jeugdreclasserders vindt dat de uniformiteit slechts haar weerslag heeft op de manier van verslaglegging. Een kwart denkt dat alléén de inhoud van het werk (niet de verslaglegging) uniformer is geworden.

Meer dan de helft van de respondenten bij de Raad ziet een duidelijke verbetering in de professionaliteit. Hiervoor wordt door sommigen (spontaan) de nieuwe werkwijze, die nu meer gericht is op recidive voorkomen, als oorzaak aangewezen. Wat betreft uniformiteit in de werkwijze van jeugdreclassering zien bijna negen op de tien respondenten (88%) een verbetering in de afgelopen jaren. De rapportages hebben dezelfde opbouw, maar geven ook eenzelfde systematische aanpak weer zoals het inschatten van recidiverisico's en criminogene factoren. Ook zijn jeugdreclasserders meer als casemanager aan het werk, het zorgaspect wordt meer uitbesteed. Een aantal respondenten plaatst wel de relativerende opmerking dat de jeugdreclassering niet volledig uniform is en ook nooit kan worden, omdat het om mensenwerk gaat. Ongeveer de helft van de ondervraagden bij het OM vindt dat de professionaliteit en uniformiteit is verbeterd. De nieuwe structuur is daar mede verantwoordelijk voor. Echter, net als bij de Raad zijn de jeugdofficieren van mening dat verschillen tussen jeugdreclasserders er nog steeds zijn en dat deze ook zullen blijven bestaan.

7.3 Kernbevindingen rapport 'Jeugdreclassering in de praktijk'

Om tot een conclusie te komen of jeugdreclassering na de implementatie van het Handboek Methode Jeugdreclassering uniformer werkt dan in de situatie ervoor, maken we gebruik van de rapportage 'Jeugdreclassering in de praktijk' (2002). Hieronder volgt eerst een korte weergave van het betreffende onderzoek en een aantal relevante bevindingen.

Schets van WODC onderzoek in 2002

Eind jaren negentig is onder leiding van stichting Vedio (1997) gewerkt aan de ontwikkeling van landelijk jeugdreclasseringsbeleid. Dit is vastgelegd in het 'Protocol Jeugdreclassering'. Het protocol beschrijft het geheel van regels waarnaar instellingen en hun medewerkers zich volgens gezamenlijke afspraken zullen richten bij de uitvoering van de werkzaamheden bij jeugdreclassering. Behalve het protocol is er een functieprofiel jeugdreclasserders opgesteld door Vedio. Hiermee werd beoogd een meer inhoudelijke benadering en vastlegging van werkwijzen in de jeugdreclassering te bieden, uitgedrukt in de

functie-inhoud van het werk en functie-eisen die aan werkers worden gesteld. Het onderzoek dat Kruissink en Verwers in 2002 uitvoerden, richtte zich onder andere op het in kaart brengen van de werkwijzen en procedures van jeugdreclasseringswerkers in de dagelijkse praktijk en in hoeverre jeugdreclassering volgens het protocol werkt. Anderzijds was het onderzoek gericht op de omvang van de doelgroep (cliënten) en haar kenmerken en de resultaten van jeugdreclassering in termen van bereiken van doelen. De laatstgenoemde zaken zijn echter voor een vergelijking in uniformiteit van werken verder niet relevant en zullen hier dus ook buiten beschouwing blijven. In totaal werden 67 jeugdreclasserders geïnterviewd over ieder twee begeleidingstrajecten (123 trajecten in totaal),³ tevens werd een algemene vragenlijst met hen doorgenomen. Daarnaast vond een expertmeeting plaats waaraan medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming, politie, Stichting Reclassering Nederland, jeugdreclassering, ministerie van Justitie (Directie Jeugd en Criminaliteitspreventie) en een kinderrechter hebben deelgenomen.

Uit het rapport komt het volgende beeld met betrekking tot de inhoud van begeleiding, het protocol en de methode van werken bij jeugdreclassering naar voren:

Inhoud van de begeleiding

- In 95 procent van de onderzochte trajecten werd naast de vier standaarddoelen (afspraken nakomen, zinvolle dagbesteding, zinvolle vrije tijdsbesteding en niet recidiveren) een of meer specifieke werkdoelen opgesteld, toegespitst op de situatie van de jongere in kwestie.
- In ruim een derde van de gevallen zijn de specifieke doelen naderhand nog gewijzigd, aangevuld of ingekort. De reden hiervoor was dat nieuwe inzichten waren verkregen door gewijzigde omstandigheden (bijvoorbeeld: jongere besluit niet te werken, maar te gaan studeren).
- In driekwart van de trajecten is een plan van aanpak opgesteld. In de overige gevallen werd zonder plan van aanpak gewerkt.
- Respondenten gaven aan dat met de begeleiding wordt geprobeerd het leven van de jongere weer op 'poten' te zetten, ze moeten weer structuur in hun leven krijgen. In de praktijk bleek dat de jeugdreclasserders zelf een spilfunctie in de begeleiding vervullen. Afhankelijk van de situatie hebben de jeugdreclasserders contact met de school (bijvoorbeeld in schoolverzuim problematiek) of met de ouders. In veel gevallen zoekt de jeugdreclassering samenwerking met andere al dan niet hulpverlenende instanties (van budgetteringsbureau tot Riagg en van sportclub tot sociale vaardigheidstraining).

³ Van één jeugdreclasserder werd wegens tijdgebrek één dossier bekeken in plaats van twee.

Protocol

- Alle ondervraagden gaven aan zich aan het Protocol Jeugdreclassering te houden bij de begeleiding van de jongeren. Wel werden hierbij relativerende opmerkingen door jeugdreclasseerders gemaakt in termen van 'in grote lijnen', of 'zoveel mogelijk'.
- De door Vedivo beschikbare standaardformulieren blijken soms te zijn aangepast aan de eigen situatie in de instelling. Redenen om wijzigingen aan te brengen waren bijvoorbeeld: informatie kan niet goed worden ondergebracht, formulieren zijn niet werkbaar. In één instelling was men bezig om de rapportage meer in verhaalvorm aan te bieden - zodat het leesbaarder wordt voor de jongeren en hun ouders - en waarin ook positieve kanten van de zaak kunnen worden belicht. Met name jongeren en kinderrechters zouden de rapportages onleesbaar en onwerkbaar vinden.
- Volgens deelnemers in de expertmeeting wordt verschillend omgegaan met de rapportageplicht die is vastgesteld voor jeugdreclasseerders. Als voorbeeld wordt gegeven dat in een aantal arrondissementen het plan van aanpak in bepaalde gevallen direct naar de rechtbank wordt doorgestuurd wanneer er vlak na het opstellen ervan moet worden gerapporteerd ten behoeve van de strafzitting. Omdat in die gevallen een jeugdreclasseerder aanwezig is bij de zitting om een toelichting te geven, kan een extra rapportage ten behoeve van de strafzitting achterwege blijven.

Methode

- De grote meerderheid zegt specifieke methodische uitgangspunten toe te passen in de begeleiding bij jongeren. Er werd gezegd *“een veelheid van methodische uitgangspunten en attitudes genoemd die in meer of mindere mate herleidbaar zijn tot bestaande theoretische concepten”*. In een kwart van de uitspraken blijkt het om cliëntgericht werken te gaan en in een derde om systeemgericht werken (betrekken van gehele sociale systeem van het kind). Daarnaast blijkt dat ook veel gebruik wordt gemaakt van het sociale competentie model (een derde). Ook technieken uit de sociale vaardigheidstraining worden genoemd. Verder ontstond in het onderzoek uit 2002 de indruk dat jeugdreclasseerders actief aan de slag gaan, zo werd er gesproken van 'outreaching' werken. Enkele respondenten zien zichzelf vooral als 'casemanager': zij werken met name sturend en begeleidend terwijl het feitelijke werk uit handen wordt gegeven aan (hulp)instanties. Het totaalbeeld van hierboven geeft de grote mate van diversiteit aan in de werkwijze van jeugdreclassering. Een voorbeeld van een jeugdreclasseerder die zei dat hij *“puur vanuit eigen ervaring werkt: je gevoel volgen en goed naar de jongere luisteren”*, deed destijds de vraag oprijzen of nog kan worden gesproken van één methodisch concept.
- De deelnemers in de expertmeeting zijn het ook eens met het beeld van diversiteit aan methodische uitgangspunten (of soms dus geen methodisch uitgangspunt). De methodiek in de jeugdreclassering is zeer afhankelijk van de voorkeur van werkers en/of de instelling. Zij zijn wel van mening dat er ruimte dient te zijn voor creativiteit, mits binnen de landelijk vastgestelde uniforme methodische uitgangspunten.

7.4 Vergelijking van de resultaten

In deze paragraaf wordt getracht een vergelijking te maken tussen de resultaten in het onderzoek uit 2002 en het huidige onderzoeken naar de werkwijze van jeugdreclassering, waarbij de ordening van resultaten naar inhoud, proces en methode wordt aangehouden. Het is belangrijk om hierbij aan te tekenen dat het doel van beide onderzoeken niet identiek was. Dat geldt eveneens voor de gestelde richtlijnen die aan de jeugdreclasseerders van toen en nu worden gesteld. Hiermee verschillen vanzelfsprekend de uitgangsposities in beide onderzoeken en dus óók de manier van meten. Zo hebben we in het onderhavige onderzoek expliciet gekeken naar de mate waarin bepaalde activiteiten, zoals voorgeschreven door het Handboek Methode Jeugdreclassering, inderdaad door jeugdreclasseerders worden uitgevoerd tijdens de begeleidingstrajecten. Het Protocol Jeugdreclassering, dat in gebruik was ten tijde van het onderzoek 'Jeugdreclassering in de praktijk' bood echter niet een dergelijke vaste structuur waarop de (proces)evaluatie kon worden gebaseerd.

Inhoud van de begeleiding

In de voorgaande situatie (2002) werd er in een kwart van de gevallen geen plan van aanpak opgesteld. Het Handboek Methode Jeugdreclassering schrijft nu voor dat er voor elk begeleidingstraject een plan van aanpak wordt opgesteld. Uit het dossieronderzoek van de huidige studie is echter gebleken dat er in 85 procent van de onderzochte trajecten daadwerkelijk een plan van aanpak is geschreven. Dit beeld is echter enigszins vertekend, omdat er bij de verschillende locaties van één van de Bureaus Jeugdzorg (nog) niet wordt gewerkt met een plan van aanpak zoals bedoeld in het handboek maar met een zogenoemde 'analyse'. Dit document is qua structuur niet vergelijkbaar met een plan van aanpak, maar heeft wel dezelfde functie en is voor een deel inhoudelijk overlappend met het plan van aanpak. Deze 'analyses' meegerekend, ontbreekt het uiteindelijk in zes concrete gevallen aan een plan van aanpak dan wel analyse.

Uit het onderzoek uit 2002 bleek dat in 95 procent van de onderzochte trajecten, naast de standaarddoelen, specifieke werkdoelen werden geformuleerd. Inmiddels is dit ook wat het handboek voorschrijft. Er wordt nu een onderscheid gemaakt in een algemeen einddoel van de jeugdreclassering 'geen strafbare feiten plegen' dan wel 'stoppen met ongeoorloofd schoolverzuim' en meer specifieke werkdoelen waarmee het hoofddoel in stappen moet worden bereikt. Uit het dossieronderzoek blijkt dat in 99 procent van de gevallen er daadwerkelijk doelen worden geformuleerd in het plan van aanpak. Voorheen werden de specifieke doelen in ruim een derde van de gevallen naderhand nog gewijzigd, aangevuld of ingekort. In principe worden de doelen in de evaluatie van het plan van aanpak in de huidige praktijk geëvalueerd door na te gaan in welke mate zij zijn behaald. In de praktijk is echter gebleken dat er niet altijd een evaluatie van het plan van aanpak wordt geschreven. Waar voorheen werd geprobeerd 'het leven van de jongere weer op poten te

zetten' en 'in meer structuur te plaatsen' wordt er nu met de methodiek van het handboek doelgericht gewerkt aan de veranderbare delictgerelateerde factoren. De inzet van de begeleiding is altijd in eerste instantie gericht op het voorkomen van recidive van de jongere. Uit het onderzoek van Kruissink en Verwers (2002) bleek verder dat, afhankelijk van de situatie, de jeugdreclassering contacten onderhield met de school dan wel de ouders. In de huidige praktijk blijkt de rol van de ouders echter veel expliciter. Zo wordt op verschillende momenten de mening van de ouders over de problematiek én de begeleiding gevraagd en gaat de jeugdreclasserder bovendien na wat de motivatie van de ouders is en wat de beperkingen en sterke punten van de omgeving van de jongere zijn.

Protocol

In het onderzoek van Kruissink en Verwers uit 2002 bleek dat de door Vedio beschikbaar gestelde standaardformulieren soms worden aangepast. Ook bij het handboek zijn standaardrapportageformulieren geleverd en ook nu blijkt dat sommige Bureaus Jeugdzorg de standaardformulieren hebben aangepast. Wat dit betreft wijkt de situatie in 2002 niet af van de situatie zoals deze nu is.

De rapportageplicht is met de komst van het Handboek Methode Jeugdreclassering geformaliseerd en meer gestructureerd dan voorheen. Zo zijn er standaardtermijnen afgesproken voor het aanleveren van rapportages. Het plan van aanpak dient bijvoorbeeld zes weken na de aanmelding van een jongere bij de jeugdreclassering te zijn geschreven en dit dient na een halfjaar te worden geëvalueerd. Toch blijkt uit de gesprekken met de jeugdreclasserders en de ketenpartners dat er in sommige gevallen, in onderling overleg, wordt afgeweken van de standaardtermijnen. Zo zijn we tegengekomen dat een plan van aanpak binnen twee maanden bij de Raad moet worden ingediend en dat er niet halfjaarlijks, maar jaarlijks een evaluatie van het plan van aanpak dient te worden geschreven. Als reden voor deze afwijkingen van de standaardtermijnen wordt aan de ervaren tijdsdruk door de jeugdreclasserders gerefereerd; er moet te veel in te korte tijd worden gerapporteerd. Daarom worden in sommige gevallen onderlinge (eventueel tijdelijke) afspraken gemaakt over de te hanteren termijnen. Ook wat dit betreft wijkt de situatie zoals opgetekend in het onderzoek van 2002 dus niet wezenlijk af van de situatie zoals deze nu is.

Methode

Een van de constatering in het onderzoeksrapport 'Jeugdreclassering in de praktijk' betrof dat 'een veelheid van methodische uitgangspunten wordt toegepast bij de begeleiding van de jongeren door de jeugdreclasserders'. Het Handboek Methode Jeugdreclassering is ontwikkeld om meer uniformiteit in de (methodische) werkwijze van de jeugdreclassering te bewerkstelligen. De ruime meerderheid van de jeugdreclasserders (88%) geeft aan dat dit doel daadwerkelijk wordt bereikt; sinds de implementatie van het Handboek Methode Jeugdreclassering worden door alle jeugdreclasserders dezelfde stappen gevolgd in het begeleidingstraject. Zoals een van de respondenten

aangeeft, wordt de methode van het handboek gezien als 'de mal van de werkwijze'. Daarbinnen zijn de jeugdreclasseerders in staat om hun eigen persoonlijke accenten te leggen. Dit maakt dat het in feite nog steeds mogelijk is om eigen methodische uitgangspunten, zoals cliëntgericht of systeemgericht werken, te hanteren binnen het begeleidingstraject.

Samenvattend kunnen we op basis van deze vergelijking concluderen dat de huidige werkwijze van de jeugdreclassering, in vergelijking met de situatie in 2002, gestructureerder en uniformer is. Dat blijkt onder meer uit de gelijke stappen die de jeugdreclasseerders in het begeleidingstraject uitvoeren en de wijze waarop zij daarover (richting ketenpartners) rapporteren. Dat laat onverlet dat de jeugdreclasseerders in staat zijn om binnen een begeleidingstraject eigen accenten te leggen en daarbij eigen methodische uitgangspunten kunnen hanteren. Opgemerkt dient te worden dat dit ook de bedoeling is geweest van het Handboek Methode Jeugdreclassering en dat deze vrijheid van handelen, binnen de methode, wordt gewaardeerd door de jeugdreclasseerders.

7.5 Hoofdconclusie en nader onderzoek

Dit onderzoek toont aan dat, ondanks de knelpunten die er hier en daar worden ondervonden, het Handboek Methode Jeugdreclassering in grote mate wordt gebruikt binnen de Bureaus Jeugdzorg. Ook in de gespecialiseerde instellingen wordt er, naar zeggen van de gedragswetenschapper en beleidsmedewerker, volgens het handboek gewerkt.

De meerderheid van de gedragswetenschappers en teamleiders die wij hebben gesproken in het kader van het onderzoek, zien het belang van het handboek in en ervaren het handboek als nuttig. Het draagt bij aan transparantie en geeft de jeugdreclassering een duidelijker gezicht, stellen zij. Het handboek heeft bovendien bij een meerderheid van de instellingen de status van een vaste werkwijze. Ook de jeugdreclasseerders zelf zijn positief over de methode. Zij beoordelen het streven naar uniformiteit binnen de jeugdreclassering als positief en de meerderheid signaleert dat het handboek daar ook daadwerkelijk toe bijdraagt. Bovendien stelt de ruime meerderheid van de jeugdreclasseerders dat het handboek heeft bijgedragen aan de eigen professionaliteit als jeugdreclasseerder. En dat blijft niet onopgemerkt: de helft tot de meerderheid van de ketenpartners heeft in de afgelopen jaren positieve veranderingen gesignaleerd ten aanzien van de uniformiteit en professionaliteit van de jeugdreclasseerders.

Omdat het handboek in grote mate wordt gebruikt, het belang ervan wordt ingezien, het naar zeggen van de jeugdreclasseerders bijdraagt aan zowel uniformiteit binnen de jeugdreclassering als de professionaliteit van de jeugdreclasseerders en er door de ketenpartners bovendien (positieve)

veranderingen worden opgemerkt, kunnen wij niet anders concluderen dan dat de implementatie van het handboek in dit opzicht zeer zeker is geslaagd.

Met deze constatering ligt de mogelijkheid open om daadwerkelijk de effectiviteit van de werkwijze te onderzoeken. De vraag dient zich immers aan in hoeverre de methode bijdraagt aan bijvoorbeeld het verminderen van recidive. Als onderzoekers van deze procesevaluatie is ons een aantal zaken opgevallen dat nader zou kunnen worden belicht in een effectevaluatie. Zo hebben wij onder andere geconstateerd dat in de dossiers is vastgelegd dat de diagnostische fase van het begeleidingstraject bepalend is voor de doelen die er in de begeleiding uiteindelijk worden gesteld. Wat we gezien de opzet van dit onderzoek niet hebben kunnen nagaan, is of deze doelen op een juiste wijze zijn doorvertaald naar het werkplan. Effectiviteit van handelen veronderstelt een heldere probleemanalyse en het formuleren van bijpassende doelen; deze vertaalslag is dan ook een punt waarnaar nader onderzoek is gewenst.

Tevens hebben wij vastgesteld dat er middelen en interventies zijn gekoppeld aan de doelen die de jeugdreclasserders (en de cliënten) wensen te bereiken. Daarbij hebben we niet kunnen nagaan of deze instrumenten en interventies op een logische en doeltreffende manier zijn gekoppeld aan de doelen van de begeleiding. Met andere woorden: passen de gekozen interventies bij de doelen die dienen te worden bereikt? Ook hier dient nader onderzoek zich op te richten.

Tot slot, meerdere malen hebben wij kunnen constateren dat bepaalde onderdelen niet zijn vastgelegd in de dossiers van jongeren. Er werd dan door de jeugdreclasserders gesteld dat het ontbreken van die gegevens een bepaalde reden had. Daarbij konden wij niet beoordelen of deze reden terecht was of niet. Nader onderzoek dient zich daarom tevens te richten op de vraag in welke mate er 'beredeneerd wordt afgeweken van de methode' en nog belangrijker, welke consequenties dat heeft voor de effectiviteit van de werkwijze bij het bewerkstelligen van de doelstellingen.

LITERATUUR

Bonta, J. (2002) Offender risk assessment: Guidelines for selection and use. *Criminal Justice and Behavior*, 29(4), 355-379.

Kruissink, M. & Verwers, C. (2002) Jeugdreclassering in de praktijk (WODC Onderzoek en Beleid nr. 202). Den Haag/Meppel: Boom Juridische Uitgevers.

Lipsey, M.W. & Wilson, D.B (1998) Effective Intervention for Serious Juvenile Offenders: Synthesis of Research. In: R. Loeber & D.P. Farrington (Red.). *Serious and Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions*. New York: Sage Publications.

Vogelvang, B. (2005) *Handboek Methode Jeugdreclassering: De jongere aanspreken*. Utrecht: MOgroep.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1**Topiclijst inventarisatieronde**

Gegevens respondent

Naam:

Functie:

Instelling:

(sub)locatie werkzaam:

Totale periode werkzaam bij jeugdreclassering binnen instelling:

Totale periode werkzaam binnen de 'sector' jeugdreclassering:

Bekendheid met het 'Handboek Methode Jeugdreclassering'

1. Bent u bekend met het betreffende handboek?
2. Zijn de jeugdreclasseerders binnen uw instelling bekend met het betreffende handboek?
3. Wordt er in de begeleidingstrajecten binnen uw instelling daadwerkelijk gewerkt volgens de methodiek van het handboek? Zo ja, wordt in alle begeleidingstrajecten/door alle jeugdreclasseerders binnen uw instelling gewerkt met het handboek?
4. Wordt er ook binnen de sublocaties van uw instelling daadwerkelijk gewerkt volgens de methodiek van het handboek?

Situatie 1: Er wordt wel gewerkt volgens het handboek**Het gebruik van het handboek**

5. Sinds wanneer wordt er volgens (onderdelen van) het handboek gewerkt?
6. In hoeverre wordt er met het handboek gewerkt; wordt, bij de uitvoering van jeugdreclassering, het volledige handboek gebruikt of worden slechts bepaalde onderdelen gebruikt?
7. Welke onderdelen (zie einde document) worden wel gebruikt en welke onderdelen worden niet gebruikt? Waarom wel of niet?
8. Worden daarbij ook de (nieuwe) formulierensets gebruikt, of alleen het handboek? Graag een toelichting.
9. Is het handboek (en eventueel de formulierensets) bij de uitvoering van jeugdreclassering een vast protocol of slechts leidend? Graag een toelichting.
10. Zijn er op dit moment daadwerkelijk afgesloten begeleidingstrajecten, die zijn uitgevoerd op basis van het handboek? Zo ja, hoeveel? Zo nee, zijn er op dit moment begeleidingstrajecten, die worden uitgevoerd op basis van het handboek, in een ver gevorderd stadium (> 1 jaar)? Zo ja, hoeveel?

Training

11. Worden nieuwe medewerkers getraind in het gebruik van het handboek?
Zo ja, op welke manier, hoe ziet een dergelijke training eruit (bijvoorbeeld aantal cursusdagen)? Zo nee, waarom niet?
12. Zijn de medewerkers die ten tijde van de invoering van het handboek reeds in dienst waren, getraind in het gebruik van het handboek? Zo ja, op welke manier (bijvoorbeeld aantal cursusdagen)? Zo nee, waarom niet?
13. Hoeveel medewerkers zijn er tot nu toe (wel/niet) getraind volgens het handboek?

Visie en resultaten

Inleiding: tot nu toe hebben we het vooral over feitelijke informatie gehad, bijvoorbeeld over de vraag in hoeverre het handboek wordt gebruikt binnen uw instelling. In het volgende deel van het interview willen we vooral meer weten over de ervaringen met het handboek, bijvoorbeeld of het als nuttig wordt ervaren en wat de knelpunten zijn. Het gaat daarbij om de ervaringen en de meningen van de jeugdreclasserders binnen uw instelling en niet zozeer alleen over uw eigen ervaringen en meningen. We willen graag starten met een vraag over het belang van het handboek.

14. Wordt binnen uw instelling het belang van het handboek ingezien?
Waarom wel of niet? (bijvoorbeeld uniformiteit)
15. In hoeverre is de manier van werken sinds de invoering van het handboek veranderd? Waaruit blijkt dat? Geen verandering: waarom niet?

Nut van het handboek

16. Wordt het handboek in zijn totaliteit als nuttig ervaren? Waarom wel of niet?
17. Zijn er specifieke onderdelen die als nuttig worden ervaren? Welke? Waarom?
18. Zijn er specifieke onderdelen die niet als nuttig worden ervaren? Welke? Waarom?
19. Worden de (nieuwe) formulierensets als nuttig ervaren? Waarom wel of niet?
20. Zijn er meer voordelen wat betreft het gebruik van het handboek te benoemen?

Knelpunten bij het gebruik van het handboek

21. Zijn er knelpunten te benoemen bij het gebruik van het handboek?
(bijvoorbeeld op gebied van: werkdruk, administratie, gebruik protocol versus pragmatische aanpak, wijze van rapportage, arsenaal aan interventies, afstemming met ketenpartners, reactie van cliënten et cetera)
22. In hoeverre sluit het handboek aan bij de complexe praktijk van jeugdreclassering?
22b. Is het mogelijk om te werken volgens het handboek in samenloopzaken (jongere heeft jeugdreclassering én jeugdbeschermingsmaatregelen)?

23. Zijn er bepaalde onderdelen die helemaal missen? Kunt u dit toelichten?
24. Zijn er nog andere knelpunten te benoemen? Kunt u dit toelichten?

Situatie 2: Er wordt niet gewerkt volgens het handboek

5. Waarom wordt er niet gewerkt volgens de methode van het handboek?
(eventueel putten uit knelpunten hierboven beschreven)
6. Wanneer verwacht u te gaan werken volgens de methode van het handboek?
7. In hoeverre ziet u het belang van het handboek in? Graag een toelichting.

BIJLAGE 2

Itemlijst dossieranalyse

1. Gegevens over de geïnterviewde en het interview

1.1	BJZ	
1.2	Plaats	
1.3	Naam geïnterviewde	
1.4	Functie geïnterviewde	
1.5	Naam interviewer	
1.6	Datum interview	
1.7	Opmerkingen over het dossier	

2. Gegevens over het begeleidingstraject

2.1	Was er op het moment van het eerste jeugdreclasseringscontact sprake van een kindbeschermingsmaatregel?	☐ Nee ☐ Voogdij ☐ OTS ☐ Ontheffing uit de ouderlijke macht ☐ Ontzetting uit de ouderlijke macht
2.2	Datum start begeleidingstraject	<i>(dd/mm/jjjj)</i>
2.3	Datum afsluiting begeleidingstraject	<i>(dd/mm/jjjj)</i>

3. PLAN VAN AANPAK

Deel A: diagnostiek

Verzamelen en ordenen. In het dossier is het volgende vastgelegd:

- 3.1 Informatiebronnen waar plan van aanpak op is gebaseerd
- 3.2 Aanvullende informatie, geordend naar criminogene factor

Wat is er aan de hand? In het dossier is het volgende vastgelegd:

Risicobeginsel: recidive

- 3.3 In welke mate bij de jongere criminogene factoren aanwezig zijn
- 3.4 Wat het recidiverisico van de jongere is
- 3.5a Heeft u gebruikgemaakt van het risicotaxatie-instrument (ja/nee)
- 3.5b Wat de reden is van de afwijking met de eigen beoordeling (indien relevant)

Risicobeginsel: schade

- 3.6 Of de jongere risico (gevaar) voor zichzelf is
- 3.7 Of de jongere risico (gevaar) voor anderen is
- 3.8 Of de jongere risico (gevaar) voor het traject is

Responsiviteitsbeginsel

- 3.9 Wat de motivatie van de jongere en de ouder(s)/opvoeders is
- 3.10 Wat de beperkingen van de jongere en zijn omgeving zijn
- 3.11 Wat de leerstijl van de jongere is
- 3.12 Wat sterke punten van de jongere en belangrijke steunbronnen in zijn omgeving zijn
- 3.13 Wat de jongere en ouders belangrijk vinden bij de begeleiding

Behoeftbeginsel

- 3.14 Wat de belangrijkste (= delictgerelateerd) factoren zijn waaraan moet worden gewerkt
- 3.15 Wat overige zorgpunten zijn
- 3.16 Wat de samenhang tussen deze factoren is: kern van de problematiek

4. PLAN VAN AANPAK

Deel B: werkplan

Doelen en middelen. In het dossier zijn de volgende onderdelen vermeld:

- 4.1 Wat willen we bereiken (doelen)
- 4.2A Waarom we deze doelen willen bereiken
- 4.2B Reden op basis van diagnostiek
- 4.3 Waarmee we de doelen gaan bereiken (middelen - activiteiten en programma's)
- 4.4A Wie daarbij betrokken zijn
- 4.4B Middelen – taken en verantwoordelijkheden – die daarvoor nodig zijn
- 4.5 Waar dat wordt gedaan (middelen – context)
- 4.6 Wanneer het gebeurt (middelen – traject/draaiboek)

Slachtoffervraagstukken. In het dossier is het volgende vastgelegd:

- 4.7 Of er sprake is van een slachtoffer (zo nee, dan is dit blok niet van toepassing)
- 4.8 Reden waarom niet op herstelbemiddeling wordt ingezet, als er wel slachtoffer was
- 4.9A Wie wat doet t.a.v. herstelbemiddeling
- 4.9B Wanneer dat bereikt moet zijn

Controleafspraken/contactfrequentie. In het dossier is het volgende vastgelegd:

- 4.10 In welke mate er controle nodig is (intensiteit van de begeleiding)
- 4.11 Er zijn afspraken gemaakt t.a.v. de controle van de jongere
- 4.12 In welke mate er contact is met de jeugdreclassering
- 4.13 In welke vorm er contact is met jeugdreclassering

5. EVALUATIE PLAN VAN AANPAK

Deel A: evaluatie

Hoe is de begeleiding tot nu toe verlopen? Het volgende staat in het dossier genoteerd:

- 5.1 Vraag: Hoe vaak is er geëvalueerd (met de jongere en eventueel de ouders)?
 ieder half jaar ieder jaar bij iedere aanleiding, bv:
 er is geen tussentijdse evaluatie niet van toepassing (traject is te kort)
 anders:.....
- 5.2 Hoe de controleafspraken verliepen
- 5.3 Hoe de contactfrequentie verliep
- 5.4 Hoe bijzondere voorwaarden en aanwijzingen verliepen en werden nageleefd

Zijn de doelen uit het plan van aanpak gehaald? Het volgende staat in het dossier genoteerd:

- 5.5 In welke mate einddoel is behaald & toelichting
- 5.6 In welke mate werkdoelen zijn gehaald & toelichting
- 5.7 Of er herstelbemiddeling werd ingezet in geval van aanwezigheid slachtoffer

Wat is de stand van zaken? Het volgende staat in het dossier genoteerd:

- 5.8 Opnieuw vaststellen van risico (risicotaxatie-instrument en eigen beoordeling)
- 5.9 Opnieuw vaststellen van risico op schade aan zichzelf of anderen (risicotaxatie-instrument en eigen beoordeling)
- 5.10 Waar nu aan moet worden gewerkt: welke criminogene factoren in het werkplan worden opgenomen voor de komende periode
- 5.11 Mogelijkheden en beperkingen t.a.v. begeleiding, jongere en omgeving

Deel B: werkplan

- 5.12 Op grond van bovenstaande evaluatie is er nieuw werkplan opgesteld

6. AFSLUITRAPPORTAGE

Deel A: evaluatie Plan van Aanpak

Hoe is de begeleiding afgelopen half jaar verlopen? Het volgende staat in het dossier genoteerd:

- 6.1 Vraag: is het **laatste** werkplan geëvalueerd (datum van plan staat genoteerd)?
- 6.2 Vraag: is het laatste werkplan van een **half jaar** geleden?
- 6.3 Hoe de controleafspraken verliepen
- 6.4 Hoe de contactfrequentie verliep
- 6.5 Hoe bijzondere voorwaarden en aanwijzingen verliepen en werden nageleefd

Zijn de doelen uit het plan van aanpak gehaald? Het volgende staat in het dossier genoteerd:

- 6.6 In welke mate einddoel is behaald & toelichting
- 6.7 In welke mate werkdoelen zijn gehaald & toelichting
- 6.8 Of er herstelbemiddeling werd ingezet in geval van aanwezigheid slachtoffer

Deel B: stand van zaken bij afsluiting

Risico's en mogelijkheden. Het volgende staat in het dossier vermeld:

- 6.9 Vaststellen van risico op opnieuw plegen strafbaar feit (risicotaxatie-instrument & eigen beoordeling)
- 6.10 Vaststellen van risico op schade aan zichzelf of anderen (risicotaxatie-instrument & eigen beoordeling)
- 6.11 Toelichting als eigen beoordelingen risico's afwijken van taxatie-instrument
- 6.12 Welke criminogene factoren nog steeds een risico vormen
- 6.13 Wat bij afsluiting de mogelijkheden en beperkingen van jongere en omgeving zijn om hulp te accepteren

Visie jongere/ouders en jeugdreclassering. In het dossier is het volgende vastgelegd:

- 6.14 Wat mening is van jongere over de begeleiding
- 6.15 Wat mening is van ouders over de gehele begeleiding
- 6.16 Jeugdreclassering: Wat belangrijkste ontwikkelingen tijdens begeleiding zijn geweest
- 6.17 Jeugdreclassering: Advies voor vervolghulp, als nodig

7. ADVIESRAPPORTAGE

- 7.1 Datum van laatste plan van aanpak (of evaluatie pva) is vermeld
- 7.2 Stand van zaken/aanvullende informatie
- 7.3 Conclusies m.b.t. risico op opnieuw plegen strafbaar feit
- 7.4 Conclusies m.b.t. risico op schade voor zichzelf of anderen
- 7.5 Waaraan moet worden gewerkt
- 7.6 Mogelijkheden en beperkingen t.a.v. begeleiding, jongere en omgeving
- 7.7 (Pre)advies van de jeugdreclassering. Voor onderbouwing van een gedragsmaatregel wordt actueel plan van aanpak meegestuurd

8. NEGATIEVE TERUGMELDING

Jongere houdt zich niet aan de voorwaarden, jeugdreclassering moet de zaak terugmelden aan Justitie. In het dossier is het volgende vastgelegd:

- 8.1 Reden negatieve terugmelding/wat inzet was van jeugdreclassering
- 8.2 Verloop en aard van contactmomenten of juist geen contact
- 8.3 Conclusie en advies van jeugdreclassering
- 8.4 Mening jongere over begeleiding en terugmelding (of niet bekend)
- 8.5 Mening ouders over begeleiding en terugmelding (of niet bekend)
- 8.6 Recidive risico & toelichting
- 8.7 Schade risico & toelichting
- 8.8 Inzet jeugdreclassering tot aan de zitting

BIJLAGE 3**Topiclijst interview jeugdreclasserders****Thema 1: het gebruik van het handboek**

1. Heeft u een training in het gebruik van het 'Handboek Methode Jeugdreclassering' gevolgd?
 - Indien ja, wanneer was dat?
 - Indien nee, waarom niet?

2. Wordt u ondersteund in het gebruik van het 'Handboek Methode Jeugdreclassering'?
 - (-) Indien geen ondersteuning, waarom niet?
 - (-) Heeft u daar wel behoefte aan, zo ja, waarom, zo nee, waarom niet?
 - (+) Indien wel ondersteuning, waarom?
 - (+) Door wie wordt u ondersteund en hoe ziet deze ondersteuning er uit?

3. Krijgt u persoonlijke feedback ten aanzien van uw gebruik van het 'Handboek Methode Jeugdreclassering'?
 - (+) Indien ja, op welke manier? (Komt dit bijvoorbeeld terug in functioneringsgesprekken? Vindt er intervisie plaats?)
 - (-) Indien nee, waarom niet?
 - (-) Heeft u daar wel behoefte aan, zo ja, waarom?

De volgende twee vragen gaan over de mate waarin het Handboek Methode Jeugdreclassering binnen uw instelling wordt toegepast.

4. Wordt het handboek (als naslagwerk) sinds de implementatie steeds meer gebruikt of juist steeds minder gebruikt?
 - Zijn er specifieke onderdelen waar dit voor geldt? Graag een toelichting.

5. Wordt de methode sinds de implementatie steeds nauwgezetter gevolgd, of juist steeds minder nauwgezet gevolgd?
 - Wat zijn daarvoor de oorzaken?

Thema 2: Uniformiteit

6. Het gebruik van het 'Handboek Methode Jeugdreclassering' beoogt meer uniformiteit binnen de jeugdreclassering.
 - In welke mate wordt dit doel bereikt, graag een toelichting.
 - Hoe beoordeelt u deze ontwikkeling?
7. Wat betekent uniformiteit volgens u? Heeft uniformiteit betrekking op de inhoud van de begeleidingstrajecten binnen jeugdreclassering of meer op standaardisering van de verslaglegging (verantwoording) richting de ketenpartners?
8. Wat betekent professionaliteit volgens u?
 - Heeft het Handboek Methode Jeugdreclassering invloed op uw professionaliteit?
 - Welke en waaruit blijkt dat?

Thema 3: De drie routes

9. In het handboek wordt gesproken over drie te volgen routes in de begeleiding van de jongeren, te weten de wetenschappelijk route, de pragmatische route en de normatieve route.
 - Kunt u aangeven hoe u deze routes toepast in de begeleidingstrajecten? Waaruit blijkt dat?
 - In welke mate past u elk van deze routes toe (vaak – soms – weinig – nooit – hangt van jongere af)?

Thema 4: Knelpunten bij het gebruik van het handboek

10. Hieronder wordt een aantal knelpunten van het handboek genoemd. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen?

Stelling	Zeer mee oneens	Mee oneens	Noch oneens noch eens	Mee eens	Zeer mee eens
1. Mijn caseload is te hoog om het handboek volledig te kunnen toepassen	1	2	3	4	5
2. De formulierensets bij het handboek zijn gebruiksonvriendelijk	1	2	3	4	5
3. Het handboek is te omvangrijk en/of moeilijk leesbaar in het dagelijks gebruik	1	2	3	4	5
4. Het handboek mist bepaalde onderdelen Indien eens, graag een toelichting	1	2	3	4	5
5. Het handboek leidt tot te veel verslaglegging Indien eens, graag een toelichting	1	2	3	4	5

Toelichting 4:

Toelichting 5:

11. Doen zich naar uw mening andere knelpunten voor bij het gebruik van het 'Handboek Methode Jeugdreclassering'? Graag een toelichting.

BIJLAGE 4**Topiclijst interview ketenpartners**

Naam respondent:

Functie respondent:

Aantal jaar in functie:

Jeugdreclassering stelt verschillende rapportages op per begeleidingstraject. De volgende vragen gaan over deze rapportages van jeugdreclassering.

I. Plan van aanpak

- 1) Ontvangt u een plan van aanpak?
 - In welke situaties?
 - Leest u deze rapportage? **[Indien nee, stel vraag 2 en ga door naar onderdeel II]**
- 2) Vraagt het OM/de Raad de jeugdreclassering deze rapportage aan te leveren?
 - Indien ja, maar geen ontvangst plan van aanpak: wat is hiervan de oorzaak? **[ga naar vraag 11]**
 - **Indien nee en geen ontvangst ga naar vraag 11**
- 3) Hoe beoordeelt u de volledigheid van deze rapportage?
- 4) Hoe beoordeelt u de informatieve waarde van deze rapportage?
- 5) Hoe beoordeelt u de structuur van deze rapportage?
- 6) Hoe beoordeelt u de timing van deze rapportage? (op tijd?)
- 7) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de volledigheid van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 8) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de informatieve waarde van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/niet van toepassing?
- 9) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de structuur van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 10) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de timing van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?

II. EVALUATIE PVA

- 11) Ontvangt u een evaluatie van het plan van aanpak?
 - In welke situaties?
 - Leest u deze rapportage? **[Indien nee, stel vraag 12 en ga door naar onderdeel III]**
- 12) Vraagt het OM/de Raad de jeugdreclassering om deze rapportage aan te leveren?
 - Indien ja, maar geen ontvangst evaluatie plan van aanpak: wat is hiervan de oorzaak? **[ga naar vraag 21]**

- **Indien nee en geen ontvangst ga naar vraag 21**

- 13) Hoe beoordeelt u de volledigheid van deze rapportage?
- 14) Hoe beoordeelt u de informatieve waarde van deze rapportage?
- 15) Hoe beoordeelt u de structuur van deze rapportage?
- 16) Hoe beoordeelt u de timing van deze rapportage? (op tijd?)
- 17) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de volledigheid van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 18) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de informatieve waarde van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 19) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de structuur van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 20) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de timing van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?

III. PRE-STRAFADVIES

- 21) Ontvangt u een pre-strafadvies?
 - In welke situaties?
 - Leest u deze rapportage? **[Indien nee, stel vraag 22 en ga door naar onderdeel IV]**
- 22) Vraagt het OM/de Raad de jeugdreclassering om deze rapportage aan te leveren?
 - Indien ja, maar geen ontvangst pre-strafadvies: wat is hiervan de oorzaak? **[ga naar vraag 31]**
 - **Indien nee en geen ontvangst ga naar vraag 31**
- 23) Hoe beoordeelt u de volledigheid van deze rapportage?
- 24) Hoe beoordeelt u de informatieve waarde van deze rapportage?
- 25) Hoe beoordeelt u de structuur van deze rapportage?
- 26) Hoe beoordeelt u de timing van deze rapportage? (op tijd?)
- 27) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de volledigheid van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 28) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de informatieve waarde van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 29) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de structuur van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 30) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de timing van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?

IV. NEGATIEVE TERUGMELDING

- 31) Ontvangt u een Negatieve Terugmelding (NTM)?
 - In welke situaties?
 - Leest u deze rapportage? **[Indien nee, stel vraag 32 en ga door naar onderdeel V]**
- 32) Verplicht het OM/de Raad de jeugdreclassering om deze rapportage aan te leveren?
 - Indien wel verplicht, maar geen ontvangst NTM: wat is hiervan de oorzaak? **[ga naar vraag 41]**

- **Indien niet verplicht en geen ontvangst ga naar vraag 41**
- 33) Hoe beoordeelt u de volledigheid van deze rapportage?
- 34) Hoe beoordeelt u de informatieve waarde van deze rapportage?
- 35) Hoe beoordeelt u de structuur van deze rapportage?
- 36) Hoe beoordeelt u de timing van deze rapportage? (op tijd?)
- 37) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de volledigheid van deze rapportage? Hoe waardeert u dit of niet van toepassing?
- 38) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de informatieve waarde van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 39) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de structuur van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 40) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de timing van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?

V. AFSLUITRAPPORTAGE

- 41) Ontvangt u een afsluitrapportage?
 - In welke situaties?
 - Leest u deze rapportage? **[Indien nee, stel vraag 42 en ga door naar vraag 51]**
- 42) Vraagt het OM/de Raad de jeugdreclassering om deze rapportage aan te leveren?
 - Indien ja, maar geen ontvangst afsluitrapportage: wat is hiervan de oorzaak? **[ga naar vraag 51]**
 - **Indien nee en geen ontvangst ga naar vraag 51**
- 43) Hoe beoordeelt u de volledigheid van deze rapportage?
- 44) Hoe beoordeelt u de informatieve waarde van deze rapportage?
- 45) Hoe beoordeelt u de structuur van deze rapportage?
- 46) Hoe beoordeelt u de timing van deze rapportage? (op tijd?)
- 47) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de volledigheid van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 48) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de informatieve waarde van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 49) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de structuur van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?
- 50) Welke veranderingen signaleert u ten aanzien van de timing van deze rapportage? Hoe waardeert u dit/ niet van toepassing?

Slotvragen

- 51) Kunt u aangeven in welke mate (zeer/enigszins/weinig/niet) u het werk van jeugdreclassering in het algemeen als professioneel beoordeelt? Licht toe s.v.p.
- 52) Is er de afgelopen jaren iets veranderd ten aanzien van de professionaliteit van jeugdreclassering in het algemeen? Licht toe s.v.p
- 53) Is er de afgelopen jaren iets veranderd ten aanzien van de uniformiteit in de werkwijze van de jeugdreclassering? Licht toe s.v.p.
- 54) Zijn u tot slot nog andere ontwikkelingen/veranderingen met betrekking tot de werkwijze van Jeugdreclassering opgevallen?

BIJLAGE 5

Kwaliteit van rapportages volgens de Raad voor de Kinderbescherming

Plan van aanpak

Alle elf casusregisseurs bij de Raad voor de Kinderbescherming geven aan dat zij het plan van aanpak ontvangen en beoordelen. In principe moet deze rapportage zes weken na aanmelding van de jongere bij jeugdreclassering bij de raad binnen zijn (één respondent geeft een termijn van drie maanden aan). Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat de termijnen niet altijd worden gehaald. Het plan van aanpak komt soms veel te laat binnen en in een aantal gevallen helemaal niet. Hiervoor worden verschillende mogelijke oorzaken genoemd: de maatregel wordt niet op tijd gestart, waardoor er te weinig tijd overblijft om het plan van aanpak op tijd af te hebben, onderbezetting en/of te hoge werkdruk bij jeugdreclassering, vertraging door overdracht van zaken wegens wisselingen in personeel bij jeugdreclassering of simpelweg door verschillen tussen jeugdreclasserders.

Het plan van aanpak wordt door alle respondenten doorgaans erg volledig bevonden. Een viertal respondenten merkt daarbij op dat er wel eens wat informatie ontbreekt, dit verschilt per jeugdreclasserder en vaak is dit met telefonisch contact snel opgehelderd. Qua informatieve waarde van de rapportage zijn negen van de elf respondenten heel tevreden. De rapportages omvatten een heldere weergave van de situatie en de doelen waaraan moet worden gewerkt. Eén respondent geeft echter aan dat de informatieve waarde erg verschilt per jeugdreclasserder. Een andere respondent ziet vooral de waarde in voor de cliënt; het is immers goed om de voorziene aanpak helder op papier te hebben. Als ketenpartner is deze respondent van mening dat de informatieve waarde niet erg hoog is. Er wordt kennis van genomen en daarmee is het afgedaan. Bijna alle respondenten zijn van mening dat het plan van aanpak qua structuur helder en leesbaar is opgebouwd. Eén respondent is het hier niet mee eens en is van mening dat de rapportage niet erg overzichtelijk is.

De respondenten is tevens gevraagd of zij veranderingen hebben opgemerkt ten aanzien alle besproken facetten. Terwijl drie respondenten geen veranderingen hebben gesignaleerd, zien de andere respondenten een verbetering in de volledigheid van het plan van aanpak. Het stuk is vollediger geworden, doordat er nu onder ieder kopje concretere antwoorden worden gegeven en er meer aandacht is voor criminogene factoren en recidive. Ook zijn de meeste respondenten van mening dat de informatieve waarde van de rapportage in de afgelopen jaren omhoog is gegaan. Het stuk lijkt meer inhoud en dus meer informatieve waarde te hebben, de onderwerpen komen meer specifiek aan bod en er wordt een beter beeld geschetst van de jongere in

kwestie. Vier respondenten zien geen verandering in de informatieve waarde. Ten aanzien van de structuur van de rapportage merken tien van de elf respondenten op dat er meer overzicht is en/of dat er meer in kopjes wordt gerapporteerd dan voorheen. Deze respondenten, behalve één, vinden het stuk hierdoor prettiger leesbaar geworden. Een andere respondent ziet nauwelijks een verschil in de structuur van het plan van aanpak: het gebruikte format was er altijd al. Met betrekking tot de timing hebben vier van de elf respondenten geen veranderingen opgemerkt. De overigen zien wel een verbetering, bijvoorbeeld doordat er intern bij de Raad of bij de jeugdreclassering meer aandacht voor is. Zij geven hierbij echter aan dat de tijdigheid van de aanlevering nog niet voldoende is.

Evaluatie plan van aanpak (tussentijds)

Na een halfjaar begeleiding dient de jeugdreclasserder een evaluatie-rapportage te schrijven die vervolgens door de Raad moet worden beoordeeld. Negen respondenten ontvangen en lezen de evaluatie, maar in vier gevallen wordt de evaluatie volgens onderlinge afspraak (tussen de Raad en jeugdreclassering) pas na een vol jaar gedaan. Twee andere respondenten ontvangen de rapportage bijna nooit. Oorzaken van late (of geen) ontvangst zijn niet altijd bekend en lopen, net als bij het plan van aanpak, verder uiteen van vertraging door overdracht aan een andere jeugdreclasserder, tijdgebrek in het algemeen, minder prioriteit dan andere rapportages tot verschillen tussen jeugdreclasserders onderling.

De meeste respondenten die de evaluatie ontvangen, vinden het stuk goed qua volledigheid. Eén respondent vindt echter dat de volledigheid wat beter kan bij trajecten die niet zo goed lopen. Zij mist in die gevallen de stappen die zullen worden gezet om de begeleiding beter te laten verlopen. Ook ten aanzien van de informatieve waarde is de meerderheid positief. De evaluatie sluit doorgaans goed aan bij het plan van aanpak. Twee respondenten wijken hier enigszins van af: één casusregisseur ziet verschillen tussen rapportages van verschillende jeugdreclasserders. Een andere casusregisseur komt tot de conclusie dat de informatieve waarde beter kan in het geval van slecht lopende begeleidingen. Ook bij deze rapportage zijn de meesten tevreden met de opbouw van het stuk in verschillende kopjes, deze maakt het stuk helder en prettig leesbaar. Eén respondent ziet deze rapportage toch liever in verhaal-vorm, terwijl een andere respondent het stuk onoverzichtelijk vindt. Hoewel het bij deze rapportage minder relevant wordt geacht, vindt de meerderheid dat de timing van aanlevering beter zou moeten. Drie respondenten zijn van mening dat de aanlevering, al dan niet met behulp van een rappelsysteem, goed verloopt.

Ten aanzien van veranderingen in de volledigheid van de evaluatie van het plan van aanpak, vinden de meeste respondenten dat de rapportage is verbeterd. Ze lijkt nu specifiek te zijn gericht op een daadwerkelijke evaluatie van eerder gestelde doelen. Daardoor wordt het een officieel document, net zoals het plan van aanpak. Daarnaast wordt gezegd dat het te merken is dat

men meer vanuit de criminogene factoren is gaan werken: er wordt in de rapportage duidelijk ingegaan op de omstandigheden die het gedrag hebben veroorzaakt. Ook wordt genoemd dat er nu een beter beeld ontstaat van de jongere in kwestie. Twee respondenten geven aan dat zij geen veranderingen in de volledigheid van de rapportage hebben opgemerkt. Hetzelfde beeld ontstaat ten aanzien van veranderingen in de informatieve waarde. De meerderheid (6 van de 9 respondenten) is van mening dat de waarde omhoog is gegaan. Dit gaat hand in hand met de verbeterde volledigheid, de nadruk op criminogene factoren en ook de verbeteringen in de structuur van het stuk. De verandering in format naar meer gebruik van kopjes wordt door de meeste respondenten gewaardeerd. Tot slot zien de respondenten, behalve twee die geen verandering zien, een (voorzichtige) vooruitgang wat betreft de timing van aanlevering van de evaluatie. Dit ligt zowel aan een wijziging in de werkwijze bij de Raad (rappelsysteem) als aan een betere samenwerking met en meer aandacht voor het probleem bij de jeugdreclassering. Het probleem lijkt hiermee echter nog niet volledig opgelost.

Adviesrapportage

De Raad voor de Kinderbescherming kan jeugdreclassering om een adviesrapportage vragen (ook wel pre-strafadvies genoemd), drie weken voordat een zitting plaatsvindt. Negen van de elf respondenten ontvangen en lezen een dergelijk advies. Bij de twee overige respondenten blijkt dat de adviesrapportage niet meer wordt aangeleverd (dit zou niet meer passen binnen de nieuwe methodiek) of dat dit juist pas sinds kort gebeurt, waardoor de respondent nog slechts weinig adviesrapportages onder ogen heeft gekregen. Ook blijkt dat de termijn van drie weken voor de zitting vaak niet wordt gehaald. Drie respondenten geven hierbij aan dat de rapportage soms pas één dag voor de zitting of óp de dag van de zitting binnenkomt. Als oorzaak wordt bijvoorbeeld genoemd miscommunicatie over de zittingsdatum en de wens van jeugdreclassering om een zo recent mogelijk rapport en advies op te leveren.

De beoordelingen ten aanzien van de volledigheid van de adviesrapportage lopen enigszins uiteen. Zes respondenten zijn heel tevreden over de volledigheid, één hiervan geeft wel aan af en toe een onderbouwing of overweging te missen. De andere drie respondenten hebben het idee dat er nogal een verschil bestaat tussen de rapportages van verschillende jeugd-reclasseerders en dan met name wat betreft de mate van onderbouwing van het advies. Ook wordt hier genoemd dat het vaak ontbreekt aan informatie over het (gezins)systeem van de jongere. Zo is het bijvoorbeeld niet helder welke afspraken er met de ouders of de school zijn gemaakt. Tevens wordt hierbij de mening van de jongere over de begeleiding gemist. Ten aanzien van de informatieve waarde van het strafadvies zeggen zes respondenten tevreden te zijn. Ook op dit onderdeel geven de overige respondenten aan dat de kwaliteit wisselend is. Dit heeft vooral betrekking op het juridische advies zelf of de formulering ervan. De structuur van het strafadvies wordt door bijna alle respondenten als overzichtelijk, prettig leesbaar en logisch ervaren. Eén

respondent vindt het voldoende, maar is van mening dat het wel minder gestructureerd is dan de andere rapportages. Een vijftal respondenten geeft ten aanzien van de timing van het adviesrapport aan dat deze niet voldoende is en beter zou moeten. Hierbij wordt echter ook de relativerende opmerking gemaakt dat de oorzaak niet per se bij jeugdreclassering ligt. Vier respondenten geven aan dat de rapportages doorgaans (redelijk) op tijd zijn.

Ten aanzien van de volledigheid hebben de meeste respondenten geen veranderingen opgemerkt of weten ze niet goed of er veranderingen hebben plaatsgevonden. Twee respondenten geven aan dat de rapportage wel degelijk vollediger is geworden dan voorheen. Zij vinden dat er meer informatie wordt gegeven, het stuk inhoudelijk sterker is en er meer en beter wordt onderbouwd. Wat betreft de informatieve waarde van de adviesrapportage zien meer respondenten een verandering. Vier respondenten merken op dat de informatieve waarde is toegenomen. Zo is de adviesrapportage meer gericht op een echt advies, terwijl het vroeger een nogal uitgebreid stuk was. De overige vijf respondenten hebben geen veranderingen in de informatieve waarde opgemerkt. Tevens hebben vijf respondenten een verandering opgemerkt in de structuur van de rapportage, die nu meer aansluit op de andere rapportages. Ten aanzien van de timing geven ook vijf respondenten aan dat deze enigszins vooruit is gegaan, maar dat de timing nog niet voldoende is.

Negatieve terugmeldingsrapportage

Jeugdreclassering kan een jongere terugmelden naar het OM en de begeleiding beëindigen wanneer de jongere zich niet aan de afspraken en/of bijzondere voorwaarden houdt. Alle respondenten geven aan deze rapportage van de jeugdreclassering te ontvangen en te beoordelen.

Hoewel de meerderheid erg tevreden is over de volledigheid van de negatieve terugmelding, zijn er twee respondenten die aangeven dat zij deze rapportage ietwat te beperkt vinden. Ook de informatieve waarde van deze rapportage wordt door bijna alle respondenten hoog ingeschat. De rapportage voorziet in een heldere beschrijving van het verloop van de gebeurtenissen die tot de terugmelding hebben geleid. Slechts één respondent geeft aan dat de volledigheid beter zou kunnen, aangezien het niet goed af te leiden is of de contactfrequentie zoals die was afgesproken (en heeft plaatsgevonden) gerechtvaardigd was. Qua structuur zijn bijna alle respondenten tevreden. Hierbij wordt een aantal keer opgemerkt dat de negatieve terugmelding geen echte structuur (zoals bij de andere rapportages) kent, maar dat deze in briefvorm wordt aangeleverd. Deze respondenten beoordelen deze vorm positief en vinden dat ze goed aansluit bij de inhoud van de eerdere rapportages. Eén respondent geeft aan dat jeugdreclasserders deze rapportages ieder op hun eigen manier aanleveren: er zit geen lijn in. De vraag of deze rapportages op tijd binnenkomen, is minder relevant bij deze rapportage omdat de jeugdreclassering het moment van een eventuele negatieve terugmelding zelf moet bepalen (eventueel in overleg met de Raad en/of het OM).

Een meerderheid van de respondenten (zeven van de elf) heeft geen veranderingen opgemerkt als het gaat om de volledigheid van de negatieve terugmeldingsrapportage. Vier respondenten zien een verbetering, bijvoorbeeld als gevolg van de nieuwe structuur die wordt gehanteerd of doordat in de keten meer overleg plaatsvindt over de inhoud van de rapportage. Tevens vinden vier respondenten dat de informatieve waarde van deze rapportage omhoog is gegaan. De overige respondenten zien geen verschillen met voorheen. Qua opbouw geven vier respondenten aan dat deze is verbeterd doordat er meer met kopjes wordt gewerkt. De andere respondenten geven aan dat er nooit echt een vaste structuur voor deze rapportage is geweest en dit ook niet is veranderd.

Afsluitrapportage

Wanneer het begeleidingstraject tegen het einde loopt, dient de jeugd-reclassering een afsluitrapportage op te stellen. Alle respondenten geven aan dat zij deze rapportages ontvangen en lezen. Het blijkt echter dat deze rapportage nog al eens later binnenkomt. Er wordt aan verschillende oorzaken gedacht, bijvoorbeeld dat het stuk minder urgentie heeft, waardoor het blijft liggen, een hoge werkdruk (caseload) of vanwege de procedure dat de rapportage eerst moet worden ondertekend door de ouders die wellicht lang op zich laten wachten.

Wat betreft de volledigheid van de afsluitrapportage zijn de meeste respondenten (8 van de 11) tevreden. Eén respondent vindt de volledigheid van de rapportage echter onder de maat. Er wordt geen informatie verstrekt over in hoeverre doelen zijn behaald, over het verloop van de begeleiding of de contacten met de jongere. Tevens zijn er drie respondenten die de rapportages qua volledigheid nogal wisselend vinden. Zo ontbreekt volgens één respondent bijvoorbeeld informatie over hoe de jongere terugkijkt op het eigen delictgedrag. Een andere respondent geeft aan dat het per jeugdreclasserder verschilt in hoeverre aandacht wordt besteed aan wat er nog voor de jongere zou kunnen worden gedaan. Bijna alle respondenten vinden dat de afsluitrapportage tevens van hoge informatieve waarde is. Eén respondent vindt de rapportage zoals die nu wordt aangeleverd echter niet zinvol en een andere respondent geeft aan dat het beter zou kunnen, met name door meer informatie te verstrekken over de contactfrequentie en of de frequentie gerechtvaardigd was. Nagenoeg alle respondenten zijn van mening dat de structuur in kopjes prettig en overzichtelijk is. Eén respondent geeft echter aan dat er geen goede structuur wordt gebruikt. Het is moeilijk te toetsen in hoeverre doelen worden behaald.

De meeste respondenten (7) zien een verbetering in de volledigheid van de afsluitrapportage. Een van hen merkt hier echter bij op dat de verandering inhoudt dát er nu een afsluitrapportage wordt aangeleverd, de kwaliteit ervan laat echter nog te wensen over. Qua informatieve waarde van deze rapportage hebben zes respondenten een verbetering opgemerkt. Er wordt in grotere mate verantwoording afgelegd (meer uitleg, ook over de vraag of de doelen

zijn behaald) en er wordt bovendien meer 'to the point' vastgelegd. De overige respondenten geven aan dat zij geen veranderingen hebben geconstateerd (een van hen kan de vragen met betrekking tot verandering niet beoordelen omdat de afsluitrapportage voorheen niet werd ontvangen). De meerderheid van de respondenten ziet een duidelijke verandering in de structuur van de rapportage naar het gebruik van kopjes. Deze verandering wordt als positief beoordeeld. De andere respondenten kunnen niet goed inschatten of de structuur is veranderd vergeleken met de situatie van twee jaar geleden. Daarnaast is één respondent van mening dat er geen veranderingen zijn opgetreden. Qua timing vindt de helft van de respondenten dat er een verbetering merkbaar is, terwijl de andere helft geen verandering heeft opgemerkt (in één geval kan de respondent het zich niet goed herinneren).

BIJLAGE 6

Kwaliteit van rapportages volgens het Openbaar Ministerie

Plan van aanpak

De jeugdofficier van justitie ontvangt het plan van aanpak ter voorbereiding van de zitting. Het stuk wordt door acht van de tien respondenten altijd gelezen dan wel vlug doorgenomen, terwijl twee respondenten aangeven dit niet altijd te doen.

Het plan van aanpak wordt in het algemeen volledig bevonden, hoewel tevens wordt opgemerkt dat er af en toe wat herhalingen in voorkomen. Over de informatieve waarde van het stuk lopen de meningen meer uiteen. Zes van de tien respondenten vinden het plan van aanpak qua informatieve waarde voldoende tot erg goed. Enkelen van hen geven tevens aan dat het onmisbaar is voor het voorbereiden van de zitting. Een andere respondent ziet de informatieve waarde van het stuk wel in bij een schorsing, terwijl deze rapportage later in het proces niet zo veel waarde heeft. Twee respondenten vinden de rapportage (wat betreft de formuleringen) nogal eens vaag. Daarbij wordt ook gedoeld op de uitgebreide informatie met betrekking tot criminogene factoren en hoe men daarmee wil omgaan, die wellicht voor de jeugdreclassering nuttig is maar die voor het OM veel minder van toepassing is. Een andere respondent geeft aan dat het prettig is om op de hoogte te worden gesteld, maar dat de informatie niet per se noodzakelijk is. Met betrekking tot de structuur (opbouw) van de rapportage is de meerderheid van de respondenten van mening dat deze helder is door de strakke opbouw per kopje. Echter drie respondenten zijn van mening dat het korter en bondiger kan of dat de huidige structuur niet prettig leest, en één andere respondent heeft geen mening over de opbouw van de rapportage. Vier van de tien respondenten geven aan dat de rapportages (veel) te kort voor de zitting worden verstrekt. Het plan van aanpak moet volgens de regeling drie weken voor de zitting beschikbaar zijn. Eén van de respondenten geeft echter aan dat de rapportage er pas op de dag van de zitting is. De andere zes respondenten geven aan dat er geen problemen zijn rondom de timing van aanlevering.

Op de vraag of men veranderingen heeft geconstateerd ten aanzien van de volledigheid van de rapportage, geven de meeste respondenten aan dat hen niets is opgevallen. Eén respondent is van mening dat het stuk vollediger is geworden. Met betrekking tot de informatieve waarde zijn er geen veranderingen opgemerkt of respondenten geven aan dat zij het moeilijk vonden dit in te schatten. Vier van de tien respondenten geven aan dat de structuur van het rapport is veranderd. Zij vinden dat ten opzichte van de situatie van ongeveer twee jaar geleden, de rapportage strakker is opgesteld en een helderdere structuur heeft. Qua timing geeft de meerderheid aan geen veranderingen te hebben opgemerkt. Eén respondent merkt een verbetering

op, de rapportages komen nu vaker op tijd, terwijl een andere respondent zegt dat plannen van aanpak nu in ieder geval altijd binnenkomen. Dat ze wel nog te laat komen, kan zowel aan de Raad van de Kinderbescherming als aan jeugdreclassering zelf liggen.

Evaluatie plan van aanpak (tussentijds)

Zeven officieren van justitie geven aan deze rapportage te ontvangen. Een andere respondent zegt de evaluatie wel vaak te ontvangen maar niet standaard, zo wordt een positieve evaluatie intern door de administratie afgehandeld om de jeugdofficieren van justitie te ontlasten. Twee respondenten geven aan niet met de tussentijdse evaluatie te werken en deze ook niet te ontvangen. Vier van de acht respondenten die stuk ontvangen nemen het door, twee anderen geven aan dit niet standaard te doen, tevens zeggen twee respondenten de evaluatie geheel niet te lezen.

De zes respondenten die het stuk doornemen, zijn tevreden over de volledigheid van de tussentijdse evaluatie, hoewel een van hen aangeeft dat de volledigheid ervan moeilijk is vast te stellen, omdat er geen toetsmoment is zoals de zitting bij een plan van aanpak. Ook is een andere respondent van mening dat er nogal wat dubbele informatie in staat vergeleken met het plan van aanpak. Daarnaast vindt deze jeugdofficier de informatie over de behaalde doelen soms erg summier. Qua informatieve waarde van de evaluatie zijn de zes jeugdofficieren het eens dat deze in orde is. Al worden hier relativerende opmerkingen gemaakt dat de evaluatie van het plan van aanpak niet echt noodzakelijk is. Soms kan er meer duidelijkheid worden gegeven in zogenoemde 'grijze' zaken, dat wil zeggen zaken waarin bepaalde doelen wel en andere doelen niet zijn gehaald. Over de structuur van de rapportage zijn de meningen meer verdeeld. Twee respondenten zijn (redelijk) tevreden en drie respondenten vinden de indeling niet helder, vinden dat het compacter kan of vinden de indeling in verschillende kopjes niet prettig leesbaar. Een zesde respondent onthoudt zich van een mening omdat zij zich de tussentijdse evaluatie qua structuur niet goed voor de geest kan halen. Over de timing van deze rapportage valt op dat vier van de zes respondenten aangeven dat deze in orde is, maar de meesten van hen zeggen tevens dat de timing minder relevant is dan bij andere rapportages zoals een pre-strafadvies. Twee respondenten vinden het moeilijk te zeggen of de rapportage over het algemeen op tijd binnenkomt (geen zicht op).

Door geen van de zes respondenten die het stuk ontvangen en lezen, werden veranderingen in de volledigheid, informatieve waarde en timing van de tussentijdse evaluatie opgemerkt. Ten aanzien van de structuur van de evaluatie heeft één jeugdofficier een verandering opgemerkt, in die zin dat de rapportage meer structuur heeft en iets uitgebreider is opgezet dan voorheen. De overige respondenten daarentegen hebben geen veranderingen gesignaleerd en één respondent geeft aan dit niet te kunnen beoordelen omdat zij de structuur van de evaluatie niet helder voor ogen heeft.

Adviesrapportage

Negen van de tien jeugdofficiëren geven aan de adviesrapportage (ofwel het pre-strafadvies) altijd te ontvangen en te lezen. Eén respondent geeft aan dat dit advies doorgaans niet meer wordt ontvangen (voorheen wel).

Wat betreft de volledigheid van de rapportage zijn vijf van de negen respondenten tevreden en van twee respondenten mag het vollediger. De een vindt de rapportage duidelijk minder volledig dan het plan van aanpak, de ander mist een beschrijving van de jeugdreclassering hoe hij/zij de jongere ervaart. Tegelijkertijd vindt laatstgenoemde respondent dat zaken die niet relevant zijn voor het strafadvies achterwege mogen worden gelaten. Een andere respondent vindt de adviesrapportage wisselend van kwaliteit, het advies kan soms enigszins kort door de bocht zijn opgesteld. Het pre-strafadvies wordt door een meerderheid, zeven van de negen respondenten, informatief bevonden. Twee respondenten geven aan dat het informatiever kan. Hierbij vermeldt één respondent dat het advies soms strijdig is met de mogelijkheden. Hoewel meestal wel duidelijk is wat wordt bedoeld, zou het goed zijn als de juridische kennis iets beter zou zijn. Qua structuur beoordelen vijf van de negen respondenten het stuk als voldoende of goed. Drie respondenten merken op dat zij de gekozen structuur niet prettig vinden lezen of dat veel zaken dubbel in de rapportages staan. Terwijl drie respondenten aangeven dat het strafadvies doorgaans op tijd wordt aangeleverd, noemen de andere respondenten de timing een belangrijk verbeterpunt. De termijn van drie weken voor de zitting wordt zelden gehaald en het is geen uitzondering als de rapportage slechts één dag vóór of op de dag van de zitting binnenkomt.

Negatieve terugmeldingsrapportage

Van negen respondenten is bekend dat zij negatieve terugmeldingsrapportages ontvangen en ook altijd lezen. Zes van hen geven aan tevreden te zijn met de volledigheid van dit rapport. Drie respondenten zijn echter van mening dat deze rapportage uitgebreider zou mogen of soms enigszins kort door de bocht is opgeschreven en soms meer vragen oproept dan beantwoordt. Zo doet zich soms de situatie voor dat het op basis van de rapportage moeilijk vol te houden is dat (of lastig te beoordelen is of) de jongere het écht heeft laten afweten. Hieraan wordt toegevoegd dat jeugdreclassering de neiging heeft om het traject te lang door te laten gaan, terwijl er objectief gezien door de jongere niet aan de voorwaarden wordt voldaan. Zaken zouden dus soms eerder moeten worden teruggemeld in de ogen van sommige officieren van justitie. De meerderheid (6 van de 9 respondenten) geeft aan dat de informatieve waarde van de rapportage goed is. Deze gaat echter wel hand in hand met de mate waarin het stuk volledig is (zie de opmerkingen die hiervoor zijn besproken). Ten aanzien van de structuur van de negatieve terugmeldingsrapportage zijn de meesten tevreden (zeven). De andere twee respondenten geven aan dat deze rapportage wat minder gestructureerd is dan andere rapportages of dat er merkbare verschillen tussen jeugdreclasserders zijn. Overigens merken verschillende respondenten

op dat deze rapportage in briefvorm wordt opgesteld en niet in dezelfde structuur als de andere rapportages. In een enkel geval worden beide vormen toegepast. De vraag of deze rapportages op tijd binnenkomen, is minder relevant bij deze rapportage omdat de jeugdreclassering het moment van een eventuele negatieve terugmelding zelf moet bepalen (eventueel in overleg met de Raad en/of het OM). Het stuk kan in die zin niet te laat zijn in verband met te nemen vervolgstappen.

De meeste respondenten hebben ten aanzien van de volledigheid en de informatieve waarde van de negatieve terugmelding geen veranderingen opgemerkt. Twee personen zien echter wel een verbetering. Ook deze rapportage is er volgens hen op vooruit gegaan wat betreft de volledigheid en de informatieve waarde. Ten slotte is er één respondent die aangeeft dat de structuur van deze rapportage is veranderd: net zoals bij de andere rapportages wordt er een nieuw format met meer kopjes gebruikt. Alle andere respondenten hebben geen verandering in structuur opgemerkt.

Afsluitrapportage

De afsluitrapportage, zo blijkt, wordt vaak alleen in geval van een negatieve beëindiging van de zaak (bijvoorbeeld nadat de jongere negatief is teruggemeld) door het OM ontvangen. Bij vier respondenten is dit het geval, echter bij twee van hen komt deze situatie zo weinig voor dat vragen over deze rapportage lastig zijn te beantwoorden. Van drie andere respondenten is bekend dat de afsluitrapportage in alle gevallen wordt ontvangen.

De vijf respondenten die deze rapportage ontvangen en kunnen beoordelen zijn tevreden met de volledigheid ervan. Echter, een van hen voegt eraan toe dat dit in feite moeilijk in te schatten is omdat de officier niet op de hoogte is van hoe het traject feitelijk is verlopen. De vijf respondenten zijn tevens van mening dat de informatieve waarde van het stuk voldoende tot goed is. Jeugdreclasserders blijken over het algemeen goed in staat in te schatten of verdere begeleiding nodig is. Over de structuur van deze rapportage is een aantal respondenten minder zeker: men kan zich de rapportage niet duidelijk voor de geest halen of heeft er geen specifieke ideeën over. Twee anderen geven aan de opbouw redelijk tot goed te vinden. Wat betreft de timing zijn twee respondenten tevreden, terwijl de anderen aangeven dat de timing bij deze rapportage niet zo relevant is en dat er dus in ieder geval geen punt van wordt gemaakt als de rapportage later binnenkomt.

Ten aanzien van de volledigheid en informatieve waarde van de afsluitrapportage is er één respondent die een verbetering constateert. Twee respondenten signaleren een verandering in de structuur van het stuk, deze is verbeterd net zoals bij de andere rapportages het geval was. Met betrekking tot de timing van deze rapportage is geen van de respondenten iets opgevallen.

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl